

VÄGKOMMISSIONENS BETÄNKANDEN
VÄGVÄSENDET PÅ LANDET

II.

FÖRSLAG

TILL

LAG OM VÄGKOMMUNAL STYRELSE PÅ LANDET

OCH TILL

ÖVERGANGSLAG TILL LAGARNA OM ALLMÄNNA
VÄGAR PÅ LANDET OCH OM VÄGKOMMUNAL
STYRELSE PÅ LANDET

AVGIVET AV DEN INOM KUNGL. FINANSDEPARTEMENTET,
JÄMLIKT NÅD. BEMYNDIGANDE DEN 29 SEPTEMBER 1911
TILLSATTA VÄGKOMMISSIONEN

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet	5

Lagförslag.

Förslag till lag om vägkommunal styrelse på landet	9
Förslag till övergångslag till lagarna om allmänna vägar på landet och om vägkommunal styrelse på landet	15

Motiv till förslaget till lag om vägkommunal styrelse på landet.

Inledning	23
Viktigare frågor vid den vägkommunala lagstiftningen	26
Vägbeskattningen	26
<i>Frågans omfattning</i>	26
<i>Kommunalskattesakkunniges betänkande</i>	27
Allmänna synpunkter s. 27. — Nya skattetyper s. 38. — Fastighetsskatt s. 38. —	
Avkastningsskatt s. 40. — Kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt s. 42. — Skatt-	
skyldighetens omfattning. Beskattningsort s. 43. — Skatterepartitionen s. 46.	
<i>Kommissionens yttrande</i>	49
Rösträtten i vägärenden	56
Allmänna erinringar s. 56. — Nu gällande bestämmelser s. 56. — Riksdagens skrivelse	
år 1909 s. 58. — Kommissionens yttrande s. 60.	
Motiv till förslagets särskilda stadganden	63
Väghållningsdistrikten	64
Kommunerna	74

Motiv till förslaget till övergångslag.

Inledning	Sid. 89
Övergångsbestämmelser till lagen om allmänna vägar på landet	91
Övergångsbestämmelser till lagen om vägkommunal styrelse på landet	126
Särskilt yttrande av Hj. Nehrman	133
Särskilt yttrande av G. V. Eiserman	137
Bilaga	145

Till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

Med skrivelse den 15 december 1916 hava undertecknade — vilka, på sätt i nämnda skrivelse närmare erinrats, erhållit uppdrag att såsom sakkunnig kommission verkställa utredning angående de åtgärder, som kunde finnas nödiga för åvägabringande av en jämnare fördelning av väghållningsbesväret, samt utarbета det förslag till förändringar av gällande väglag m. m., vartill ifrågavarande utredning kunde föranleda, ävensom i samband härmed underkasta berörda lagstiftning revision jämväl i vissa andra avseenden — till departementschefen avlämnat betänkande med förslag till lag om allmänna vägar på landet.

Under hänvisande till vad i nämnda betänkande anförts beträffande planen för kommissionens arbete får kommissionen nu överlämna förslag till

- 1) *lag om vägkommunal styrelse på landet och*
- 2) *övergångslag till lagarna om allmänna vägar på landet och om vägkommunal styrelse på landet,*

jämte tillhörande motivering ävensom särskilda yttranden av undertecknade Nehrman och Eiserman.

Såsom i förenämnda skrivelse omförmäls har kommissionen fått, för att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande, mottaga, bland annat, riksdagens skrivelse den 15 maj 1909, nr 153, i an-

ledning av väckta motioner angående begränsning av rösträtten å vägstämma jämte ärendet tillhörande handlingar. Dessa handlingar, vilka vid avlämnandet av ovan först nämnda betänkande angivits vara för kommissionens fortsatta arbete behövlige, varda, sedan deras innehåll av kommissionen tagits under överbägande i samband med den nu slutbehandlade frågan om vägkommunal styrelse på landet, härjämte överlämnade.

Stockholm den 31 oktober 1917.

HJ. NEHRMAN.

G. V. EISERMAN. INGEMAR PETERSSON. P. M. AF UGGLAS.

LAGFÖRSLAG

Förslag

till

Lag om vägkommunal styrelse på landet.

Väghållningsdistrikten.

1 §.

Om väghållningsdistriktets gemensamma angelägenheter, såvitt desamma icke tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd, tillkommer det landstinget att rådslå och besluta; dock må ej i landstingets överläggningar och beslut rörande dylik angelägenhet deltaga ombud från landstingsområdets städer.

2 §.

För varje väghållningsdistrikt skall finnas en vägstyrelse (landstingsvägstyrelsen), bestående av vägdirektören samt minst två andra ledamöter. De sistnämnda jämte ett lika antal suppleanter för dem utses av landstinget för en tid av fyra år, räknade från den 1 januari året näst efter det, då valet skett; dock att, när val sker första gången, halva antalet eller, om detta icke är jämnt, det antal, som är närmast under hälften, utses för allenast två år. Avgår vald ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstid, anställs fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstår.

I avseende å villkoren för valbarhet samt rättighet att avsäga sig uppdraget skall vad om landstingsman finnes föreskrivet äga motsvarande tillämpning beträffande de av landstinget utsedda ledamöter och deras suppleanter.

Vägstyrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Vald ledamot av styrelsen eller suppleant äger ur landstingsvägkassan undfå reseersättning efter enahanda grund, som beträffande dylik ersättning åt landstingsman eller suppleant för sådan är stadgad.

3 §.

Landstingsvägstyrelsen åligger förvaltningen av landstingets vägkassa, verkställigheten av landstingets beslut rörande vägväsendet samt vidtagandet av övriga åtgärder, som jämlikt lag ankomma på styrelsen, allt i enlighet med instruktion, som på landstingets förslag fastställs av Konungens befallningshavande.

Rättighet att, efter ty i förordningen om landsting stadgas, hos landstinget väcka nya frågor och förslag skall i ärende rörande vägväsendet tillkomma jämväl landstingsvägstyrelsen.

4 §.

För väghållningsdistriktet skall finnas en vägkassa (landstingsvägkassan).

I denna kassa skola såsom inkomster ingå:

1) distriktet tillkommande bidrag av statsmedel till vägs byggande, till vägunderhåll och vinterväghållning samt till avlönande av vägvakter;

2) särbidrag enligt lag om allmänna vägar på landet;

3) de övriga inkomster, som må tillkomma distriktet för dess vägväsen; samt

4) bidrag från distriktets kommuner enligt 7 §.

Ur kassan skola såsom utgifter utgå:

1) kostnad för byggande av väg;

2) utgift för vägunderhåll, som skall genom landstingsvägstyrelsen besörjas;

3) ersättning till distriktets kommuner för vägunderhåll och vinterväghållning; samt

4) de övriga utgifter för vägväsendet, vilka kunna åligga distriktet.

Över vägkassans tillgångar och skulder ävensom inkomster och utgifter skall landstingsvägstyrelsen låta föra räkenskaper, vilka avslutas för kalenderår. För granskning av samma räkenskaper och av styrelsens förvaltning skola utses särskilda revisorer, och skola i avseende därå samt i fråga om den landstinget tillkommande prövning av revisionsberättelsen bestämmelserna i förordningen om landsting äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Varje år, efter det taxeringsnämndernas arbeten avslutats, skola häradskrivarna före den 20 juni beträffande varje kommun för sig till landstingsvägstyrelsens ordförande insända på årets taxering grundade uppgifter, vilka för varje särskilt slag av beskattningsföremål summariskt angiva ej mindre de taxeringsvärden eller beskattningsbara belopp, efter vilka vägskatt skall utgå, än även belöpande antal repartitionsenheter för sådan skatt.

6 §.

Före juli månads utgång varje år skall landstingsvägstyrelsen till Konungens befallningshavande insända, jämte de i 5 § omförmälda uppgifter:

- 1) fullständig redovisning över föregående årets förvaltning;
- 2) revisorernas berättelse över granskningen av samma förvaltning;
- 3) styrelsens yttrande över anmärkningar, som må hava förekommit vid granskningen;

4) beräkning över såväl landstingsvägkassans utgifter för det kommande året som även den behållning, vilken vid löpande årets slut kan vara att påräkna, och de inkomster, vilka böra under det nästföljande året inflyta; ävensom

5) ett på denna beräkning grundat förslag till inkomst- och utgiftsstat för vägkassan under sistnämnda år.

De härovan omförmälda handlingar skola minst tjugu dagar före landstingets början av Konungens befallningshavande till landstinget överlämnas.

7 §.

Landstinget skall, innan det åtskiljes, upprätta fullständig inkomst- och utgiftsstat beträffande sin vägkassa för nästföljande år. Vad därvid finnes utöver beräknade inkomster erforderligt för bestridande av vägkassans utgifter (skattebehovet) skall täckas genom bidrag från distriktets kommuner. För bestämmande av det belopp, vilket sålunda skall av varje särskild kommun erläggas, skall landstinget med ledning av de i 5 § omförmälda summariska uppgifter och i sammanhang med statens upprättande fastställa den uttaxering för varje repartitionsenhet inom hela distriktet, som erfordras för skattebehovets fyllande.

Å tid landstingsvägstyrelsen bestämmer skall under påföljande år varje kommun inom distriktet till landstingsvägkassan redovisa sitt bidrag med belopp motsvarande vad som med tillämpning av den utav lands-

tinget fastställda uttaxeringen belöper å hela antalet av de enligt kommunens av provningsnämnden senast granskade taxeringslängder befintliga repartitionsenheter.

Kommunerna.

8 §.

Den enligt lag om allmänna vägar på landet kommun tillkommande befattning med vägväsendet utgör en gemensam angelägenhet för kommunen med undantag av varje dithörande samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas. Medlem av sådant samhälle vare förty i den egenskap icke berättigad att inom kommunen deltaga i där förekommande överläggningar och beslut rörande vägväsendet, ej heller skyldig att lämna bidrag till utgifter, som av dylika beslut föranledas.

9 §.

Kommuns beslutanderätt i ärenden rörande vägväsendet må ej uppdragas åt fullmäktige.

10 §.

För verkställighet av kommunalstämmas beslut rörande vägunderhåll och vinterväghållning skall inom varje kommun utses särskild styrelse (kommunvägstyrelsen) med skyldighet att fullgöra jämväl de åligganden, som eljest enligt lag tillhöra denna styrelse.

I fråga om styrelsens sammansättning samt om val av ledamöter och suppleanter så ock angående villkoren för valbarhet, tjänstgöringstid, avgång och rättighet att avsäga sig uppdraget skola gällande bestämmelser om kommunalnämnd äga motsvarande tillämpning.

11 §.

Kommunalstämman utser bland därtill lämpliga personer på kommunvägstyrelsens förslag vägfogdar, en eller flera efter ty behovet fordrar, att biträda vägstyrelsen vid ordnandet av sådant vägunderhåll, som utföres genom vägdagsverken, och att därvid i övrigt fullgöra vad sådan fogde enligt lag åligger.

Vägfogde utses för minst ett år i sänder. Har någon i tre på varandra följande år tjänstgjort i sådan egenskap, vare ej skyldig ånyo mottaga befattningen, förr än ytterligare tre år förflutit.

12 §.

För kommunen skall finnas en vägkassa (kommunvägkassan).

I denna kassa skola såsom inkomster ingå:

1) kommunen tillkommande bidrag av statsmedel till avlönande av vägvakter;

2) ersättning från väghållningsdistriktet för vägunderhåll och vinterväghållning enligt lag om allmänna vägar på landet;

3) de övriga inkomster, som må tillkomma kommunen för dess vägväsen; samt

4) vägskatt enligt 13 §.

Ur kassan skola såsom utgifter utgå:

1) kostnader för kommunen åliggande vägunderhåll och vinterväghållning;

2) bidrag till väghållningsdistriktet enligt 7 §; samt

3) de övriga utgifter för vägväsendet, vilka eljest kunna åligga kommunen.

Vägkassans medel förvaltas av kommunalnämnden utan sammanblandning med andra kommunens medel och skall förty särskild räkenskap föras över kassan.

13 §.

Inkomst- och utgiftsförslag för kommunvägkassan skall uppgöras och prövas i samma ordning som kommunens allmänna utgiftsförslag och inkomstförslag. Vad därvid finnes utöver beräknade inkomster erforderligt för bestridande av vägkassans utgifter (vägskattebehovet) skall täckas genom uttaxering av vägskatt, efter vad därom särskilt stadgas.

Vägskatt debiteras, uppbäres och redovisas i samband med och i samma ordning som de allmänna kommunalutskylderna.

14 §.

Arbetslängd, om vilken i 28 § lag om allmänna vägar på landet stadgas, upprättas av kommunvägstyrelsen. I fråga om längdens justering

samt om rätt att över längden föra klagan skall vad i gällande förordning om kommunalstyrelse på landet finnes beträffande debiterings- och uppbördslängd i berörda avseenden stadgät äga motsvarande tillämpning.

I och för arbetslängdens upprättande må kommunvägstyrelsen fråna en var, som äger eller brukar fastighet inom kommunen, infordra uppgift angående antalet av de å fastigheten varande och i dess drift använda dragare. Hörsammas ej inom förelagd tid sådan anmaning, vare den försumlige förlustig rätten att emot längden i vad honom rör framställa anmärkning eller föra klagan.

Förslag

till

Övergångslag till lagarna om allmänna vägar på landet och om vägkommunal styrelse på landet.

Övergångsbestämmelser till lagen om allmänna vägar på landet.

1 §.

Den nu antagna lagen om allmänna vägar på landet skall, med de här nedan i 7 §, 9 § och 11 § första stycket första punkten stadgade undantag samt med iakttagande av de i denna övergångslag meddelade särskilda föreskrifter, träda i kraft den 1 januari 1922.

Från och med samma dag skola såsom upphävida anses:

1) lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 tillika med däri sedermera gjorda ändringar; dock att vad i 62 § nämnda lag finnes föreskrivet rörande befogenhet för Konungens befallningshavande att medgiva användande av överskott i vägkassa samt om rätt för väghållningsskyldiga att utan Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse upptaga lån för vägkassans behov skall upphöra att gälla redan i och med nya lagens utfärdande; samt

2) med undantag, varom i 11 § första stycket andra punkten sägs, alla övriga stadganden, som finnas mot nya lagen stridande.

Ej må efter nya lagens utfärdande meddelas förordnande om ny vägdelning enligt 36 § gamla lagen. Är vid nämnda tid dylik förrättning, om vilken förordnande tidigare givits, ännu icke avslutad, varde vidare åtgärd för förrättningens fortsättande inställd.

2 §.

Med avseende å hittillsvarande väghållningsdistrikts tillgångar och förpliktelser skall vid nya lagens införande iakttagas följande.

1) Distriktet tillkommande rätt i avseende å vägmark och annan fast egendom belägen inom området för sådant samhälle, som i 1 § andra stycket nya lagen avses, skall den 1 januari 1922 övergå på samhället.

2) Distriktets övriga tillgångar ävensom ansvarigheten för dess förpliktelser skola från och med samma dag övertagas av det nya väghållningsdistrikt, i vilket distriktet uppgått.

3) Vägstyrelsen i det äldre distriktet skall, så snart ske kan och senast den 1 juli 1922 för landstingsvägstyrelsen i det nya distriktet göra redo och räkning beträffande förstnämnda distrikts ekonomiska ställning vid utgången av år 1921.

3 §.

Väg, som den 1 januari 1922 utgör föremål för allmänt underhåll, så ock väg, som efter nämnda dag på grund av tidigare meddelat beslut varder byggd såsom allmän eller övertagen till allmänt underhåll, skall tillsvidare anses såsom tredje klassens väg, ändå att vägen icke uppfyller de i nya lagen angivna fordringar på väg av nämnda klass. Sist den 1 januari 1940 skall vägen, så framt den icke dessförinnan indragits eller uppflyttats i högre klass, vara av distriktet försatt i det skick, som enligt nya lagen för tredje klassens väg fordras. Intill dess så skett skall vägen vidmakthållas till förut bestämd bredd å vägbanan, där ej Konungens befallningshavande finner ringare bredd kunna utan olägenhet medgivas.

4 §.

Åligger någon på grund av särskilt åtagande att underhålla väg, må därvid förbliva, intill dess i enahanda ordning, som i 21 § lag om allmänna vägar på landet sägs, sådan väg provas böra till allmänt underhåll övertagas. Vägen anses tillsvidare såsom väg av tredje klass.

5 §.

Avgifter för begagnande av väg, där sådana avgifter hittills av vägfärande erlagts, skola upphöra, då sådant kan ske utan förnärmande av någons enskilda rätt. Vad sålunda stadgats gälle ej färjpenningar.

6 §.

Där kassa för byggnad eller underhåll av bro eller färja, som övertages till allmänt underhåll, finnes samlad, skall densamma, så vida den uppkommit genom uppbörd från vägfärande, överlämnas till landstings-

väggkassan. Är den däremot bildad genom sammanskott av väghållningsskyldiga, äge de att däröver förfoga.

7 §.

Vad i 22 § lag om allmänna vägar på landet stadgas angående förundersökning skall vinna tillämpning från och med den 1 januari 1921. Är ansökning om sådan förrättning då på Konungens befallningshavandes prövning beroende, skall ansökningen förty behandlas enligt nya lagen.

8 §.

Är före den 1 januari 1922 genom laga kraft ägande beslut bestämt rörande vägunderhållets fördelning emellan väghållningsdistrikt och dithörande kommun, skall, utan hinder av vad i 24 § tredje stycket nya lagen stadgas, beslutet för varje kommun, som därav beröres, gälla från och med ingången av år 1922. Har jämlikt 9 § här nedan uppskattning av kostnaden för vägunderhållet redan blivit under år 1921 inom kommunen verkställd, skall i uppskattningsinstrumentet införas ändring, som, med hänsyn till vad i 44 § nya lagen stadgas, må av beslutet påkallas.

9 §.

Allmän uppskattning av kostnaden för vägunderhållet skall med iakttagande av nya lagens föreskrifter verkställas första gången år 1921. Är väghållningsdistrikt av den storlek, att uppskattning icke kan under nämnda år verkställas inom distriktets alla kommuner, skall, efter ty Konungen därom förordnar, med första uppskattningen inom vissa av dessa kommuner anstå ett eller, i den mån omständigheterna sådant påkalla, flera, högst fyra år.

10 §.

Där enligt 9 § uppskattning för kommun verkställts först efter den 1 januari 1922, skall uppskattningen i vad den avser ersättning till kommun enligt 24 § fjärde stycket nya lagen lända till efterrättelse jämväl för tiden från och med nämnda dag till och med utgången av det år, under vilket uppskattningen skett. Intill dess uppskattningen trätt i tillämpning, äger kommunen ur landstingsväggkassan mot blivande redovisning utbekomma för vägunderhållets fullgörande erforderliga medel.

Vid bestämmande av statsbidrag, som i 55 § nya lagen avses, skall, i den mån uppskattning enligt samma lag ännu icke trätt i tillämp-

ning, kostnadssumman beräknas med ledning av den på grund av gamla lagen senast verkställda uppskattning.

För kommun, där uppskattning enligt nya lagen icke verkställs under år 1921, skall landstinget samma år fastställa ortspris, som i 44 § fjärde stycket nya lagen avses, att gälla intill utgången av det år, då sådan uppskattning skett.

11 §.

De i 68 § nya lagen meddelade bestämmelser om beskaffenhet av hjul å fordon, som användas å väg, skola träda i kraft den 1 januari 1925. Från samma tid skola upphöra att gälla lagen om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet den 28 juni 1907 ävensom de utav Konungens befallningshavande med stöd av sistnämnda lag utfärdade förordnanden.

Hjul, vilka i avseende å ringarnas bredd fylla nya lagens fordringar, må jämväl under den tid, som förflyter mellan lagens utfärdande och den 1 januari 1925, brukas, ändå att bredden är mindre än Konungens befallningshavande förordnat.

Övergångsbestämmelser till lagen om vägkommunal styrelse på landet.

12 §.

Den nu antagna lagen om vägkommunal styrelse på landet skall, med iakttagande av vad här nedan särskilt stadgas, lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1921.

13 §.

Val enligt nya lagen av ledamöter och suppleanter i landstings- och kommunvägstyrelse förrättas första gången under år 1920.

14 §.

Tills vidare och intill dess annorlunda förordnas skall, då enligt nya lagen ärende rörande vägväsendet behandlas å kommunalstämma, röstvärdet beräknas efter vägfyrktal.

15 §.

Vägs katt enligt nya lagen skall tills vidare och intill dess annorlunda förordnas utgå av följande beskattningsföremål efter vägfyrk sålunda:

1) för all jordbruksfastighet, med undantag av dels äldre lotshemman, om vilka här nedan sägs, dels ock staten eller menighet tillhöriga allmänningssskogar, påföres en vägfyrek för varje etthundra kronor av taxeringsvärdet;

2) för nämnda skogar påföres en vägfyrek för varje etthundrafemtio kronor av taxeringsvärdet;

3) för frälseränta påföres en vägfyrek för varje tvåhundra kronor av taxeringsvärdet;

4) för all annan fastighet, varför bevilning till staten utgöres och vars taxeringsvärde uppgår till minst åtta hundra kronor, ävensom staten tillhörig dylik fastighet, såvitt inkomst därav drages och taxeringsvärdet uppgår till minst nyssnämnda belopp, påföres en vägfyrek för varje tvåhundra kronor av taxeringsvärdet; samt

5) för inkomst, som uppgår till minst ettusen kronor och varför bevilning till staten utgöres, dock med undantag för inkomst, som förvärfvas genom arrende av staten tillhörig jordbruksfastighet, påföres en vägfyrek för varje trettio kronor av den beskattningsbara andelen därav;

allt med iakttagande att vad som icke uppgår till hel vägfyrek bortfaller.

Äldre lotshemman skola, så länge de äro underkastade lotsnings-skyldighet, vara befriade från skatteplikt.

Sedan taxeringslängden för allmänna bevilningen blivit av provningsnämnden granskad, skall kommunalnämnden med ledning därav och enligt här ovan angivna grunder upprätta vägfyrektalslängd för kommunen. Längden skall på enahanda sätt, som i fråga om granskning och justering första gången av kommunens röstlängd är föreskrivet, undergå granskning och justering och gälle sedermera såsom kommunens röstlängd i vägärenden.

Denna övergångslag skall träda i kraft genast efter utfärdandet.

MOTIV

TILL FÖRSLAGET TILL LAG OM VÄGKOMMUNAL STYRELSE PÅ LANDET.

Inledning.

I den inledande översikten till sitt den 15 december 1916 avgivna betänkande med förslag till lag om allmänna vägar på landet har kommissionen lämnat en redogörelse, bland annat, för innebörden av det kommissionen anförtrodda uppdraget. Såsom därvid erinrats omfattar uppdraget, i vad detsamma angår det allmänna vägväsendet på landet, i främsta rummet åstadkommande av utredning och förslag för åvägabringande av en *jämnare fördelning av väghållningsbesväret*. Enligt vad kommissionen i sammanhang därmed vidare framhållit betingas möjligheten av väghållningsbördans jämna fördelning närmast av två särskilda, men i visst samband med varandra stående frågor. Den ena avser åstadkommande på det vägkommunala området av en *skatteutjämning*, detta ord fattat i sin mer inskränkta bemärkelse såsom innebärande åtgärder för ernående av en i möjligaste mån lika belastning å de förhandenvarande beskattningsföremålen. Den andra frågan inriktar sig däremot på en *skatte-reglering* i egentlig mening nämligen en omläggning av beskattningsgrunderna, avseende såväl ett mer eller mindre förändrat urval av de beskattningsföremål, vilka överhuvud böra i väghållningsbesväret taga del, som jämväl en avvägning av de förhållandetal, efter vilka de särskilda beskattningsföremålen rättvisligen böra i förhållande till varandra med utgifter till vägväsendet belastas.

Jämte behandlingen av nu berörda frågor har åt kommissionen uppdragits att undersöka behovet av ändringar i väglagen även i andra hänseenden. Bland dithörande spörsmål har kommissionen särskilt fäst sig vid den betydelsefulla frågan om *åstadkommande*, såvitt på lagstiftningen beror, av *bättre vägar*.

Såsom i ovanberörda inledande översikt anförts blev det redan tidigt för kommissionen uppenbart, att för en jämnare fördelning av väghållningsbördan på landet i och för sig skulle erfordras genomgripande förändringar i nu gällande väglag. Då dessutom det andra huvudsyftet med ifrågakvarande lagstiftningsarbete, nämligen *åväga-*

bringande av en förbättrad väghållning, visat sig kräva såväl åtskilliga regler om vägarnas beskaffenhet som även en omläggning av både förvaltningsorganisation och underhållssystem, samt slutligen åtskilliga detaljbestämmelser i lagen av andra anledningar synts behöva ändras, har kommissionen funnit sig nödsakad att framlägga förslag till en alltigenom ny väglag.

Vid utarbetande av detta förslag har kommissionen — på sätt i angivna sammanhang jämväl framhållits — funnit de nuvarande specialkommunerna för vägväsendet med sina vägstämmor m. m. icke böra för framtiden bibehållas, utan i stället landstingsområdena bilda väghållningsdistrikt med landstingen såsom representation för de väghållningsskyldiga. I sammanhang därmed skola, enligt förslaget, åt primärkommunerna uppdragas vissa självständiga uppgifter i och för vägunderhållet och vinterväghållningen på det sätt, att de komma att fungera såsom underdistrikt eller arbetskretsar under de egentliga väghållningsdistrikten, landstingsområdena. Förslaget medför alltså, att vägväsendet, i den mån det faller inom ramen för läns- och primärkommunernas befattning, kommer att för en var av dessa kommuner utgöra en deras gemensamma angelägenhet, i avseende å vars vårdnad kommunallagarnas allmänna bestämmelser så långt ske kan böra lända till efterrättelse. Utöver eller vid sidan av dessa bestämmelser krävas emellertid i vissa avseenden särskilda föreskrifter för regleringen av kommunernas verksamhet på det nya område, som nu är avsett att åt dem upplåtas. Då alla sådana specialbestämmelser i fråga om kommunernas vårdnad av sina uppgifter för vägväsendet tydligen böra, såsom berörande kommunernas självstyrelse, bliva av kommunallags natur, har kommissionen ansett sig icke böra upptaga desamma i det redan avgivna förslaget till lag om allmänna vägar på landet, vilken lagstiftning i likhet med nuvarande väglag synts böra erhålla karaktären av civillag och antagas i den beträffande dylik lag stadgade ordning. I sistnämnda förslag hava alltså huvudsakligen upptagits — jämte vissa konstitutiva stadganden rörande begreppet allmän väg på landet, dessa vägars klassifikation och beskaffenhet i byggnadstekniskt avseende samt vägarnas rättsliga ställning överhuvud taget — tillika sådana bestämmelser, som avse omfattningen av de nya väghållningsdistrikten ävensom sättet för väghållningens besörjande inom desamma. Vidare hava i förslaget till den egentliga väglagen inrymts stadganden av vikt för vägväsendets allmänna ekonomi, avseende, bland annat, uppskattningen av kostnaderna för vägunderhållet samt regleringen av de statsbidrag och övriga särskilda inkomster, som skola ställas till förfogande för bestridande

av vägväsendets utgifter. Slutligen hava där upptagits vissa regler för det allmännas tillsyn å väghållningen ävensom ordningsföreskrifter, ansvarsbestämmelser m. m. Den blivande vägkommunala lagen åter avser att behandla sådana delar av väglagstiftningen, som beröra den kommunala självstyrelsen. I denna lag skola följaktligen lämnas föreskrifter, som vid sidan av landstingsförordningen och förordningen om kommunalstyrelse på landet kunna vara erforderliga för reglerandet av landstings- och landskommunernas handhavande av de uppgifter för vägväsendet, som enligt det nya systemet skola ankomma på dessa kommuner. I det nu föreliggande förslaget till *lag om vägkommunal styrelse på landet* äro följaktligen inrymda bestämmelser om utövande av väghållningsdistriktens och landskommunernas beslutanderätt i vägärenden, om vägstyrelser och vägkassor inom såväl distrikten som de särskilda kommunerna, om rätt för landsting att besluta och från de särskilda kommunerna uppbära bidrag till täckande av kostnaderna för vägväsendet samt om befogenhet för landskommunerna att inom sig upptaga vägskatt o. s. v.

Viktigare frågor vid den vägkommunala lagstiftningen.

Innan kommissionen inlåter sig på en motivering av de särskilda paragraferna i förevarande lagförslag torde det vara lämpligt att upptaga till skärskådande i deras allmänhet ett par med väglagstiftningens kommunala del sammanhörande frågor av mera framträdande betydelse och redogöra för kommissionens ståndpunkt beträffande dem i deras förhandenvarande läge. Kommissionen syftar härvid i främsta rummet på frågan om vägbeskattningens ordnande.

Vägbeskattningen.

*Frågans
omfattning.*

Genom förslaget till lag om allmänna vägar på landet har, såvitt vägväsendet angår, *skatteutjämningsfrågan* vunnit tillbörligt beaktande.

I samband med väglagstiftningens kommunala del återstår nu att upptaga *skatteregleringsfrågan* till behandling, i den mån nämligen denna fråga kan anses böra komma under kommissionens handläggning.

I sitt förut avgivna betänkande har kommissionen, vars uppdrag i vad angår vägbeskattningen är att betrakta såsom ett led i det pågående kommunala skattereformarbetet i övrigt, på anförda skäl förklarat sig anse uppdraget omfatta jämväl en revision av beskattningsgrunderna. Därvid har framhållits, hurusom skatteregleringen för vägväsendet enligt sakens natur måste ställas i det närmaste samband med skatteregleringen på det kommunala beskattningsområdet i övrigt, icke allenast så till vida att i huvudsak samma beskattningsföremål och samma beskattningsformer böra komma till användning, utan även så till vida att vid avvägningen av beskattningsföremålens repartition för vägväsendet noggrant avseende måste fästas vid deras belastning för andra kommunala ändamål.

Av detta skäl har kommissionen, på sätt i nämnda betänkande också antytts, funnit sig böra före avgivandet av förslag till den väggkommunala lagen avvakta framläggandet av kommunalskattesakkunniges förslag till ny reglering av den allmänna kommunalbeskattningen.

Sedan kommunalskattesakkunnige numera avgivit sådant förslag, innefattat i ett den 16 april 1917 avlämnat betänkande med förslag till lag angående kommunal skattskyldighet och taxering, har kommissionen nu att klargöra sin ställning till skatteregleringsfrågan beträffande väggväsendet. Dessförinnan torde det emellertid vara lämpligt att lämna en översikt av kommunalskattesakkunniges förslag med de i betänkandet framhållna synpunkter.

Efter en redogörelse för begreppen *skatteutjämning* och *skattereglering* på det kommunala beskattningsområdet hava sakkunnige av anförda skäl framhållit, att *skatteregleringen* måste anses bilda en naturlig och riktig utgångspunkt för lösningen av det kommunala skatteproblemet i hela dess vidd. Skatteregleringens främsta uppgift vore att ordna den *allmänna* bidragsskyldigheten till täckande av kommunernas skattebehov. För närvarande utgjorde *bevillningen* det huvudsakliga underlaget för kommunalbeskattningen. På grund härav hade bevillningsförordningen, vars huvuduppgift varit att reglera den direkta beskattningen till staten, icke kunnat upphävas i samband med statsbeskattningens genom 1910 års skattereform åvägabragta omläggning utan hade måst tillerkännas fortfarande giltighet såsom underlag och tillika i viss mån även måttstock för den kommunala beskattningen, till dess denna kunde varda ordnad och lagd på självständiga och mera lämpliga grunder. Uppgiften bleve således nu att ersätta bevillningsförordningen med en *kommunal skattelag*, vilken borde dels angiva, vilka *beskattningsföremål* skulle deltaga i den allmänna skatterepartitionen inom kommuner av skilda slag ävensom under vilka former detta deltagande skulle ske, dels ock meddela föreskrifter angående *skattskyldigheten* och rörande *grunderna för taxeringen*, varförutom det gällde att avväga *måtten* för de olika beskattningsföremålen bidragsskyldighet i förhållande till varandra.

Beträffande de allmänna synpunkter, som borde anläggas för en skattereglering på den allmänna kommunalbeskattningens område, hava sakkunnige till en början framhållit denna beskattningens egenskap av repartitionsskatt, vars tyngd berodde dels av skattebehovet dels ock av de anvisade skattekällornas större eller mindre riklighet. Detta förhållande föranledde, att man vid urvalet av beskattningsformer och beskatt-

*Kommunal-
skatte-
sakkunniges
betänkande.*

*Allmänna
synpunkter.*

ningsföremål åt kommunerna borde, så långt det med en rättvis beskattning kunde vara förenligt, åt beskattningsunderlagen giva sådan *fasthet*, att bidragsplikten till kommunen i möjligaste mån ställdes oberoende av konjunkturväxlingar, såsom felslagen skörd och dylikt, för vilka kommunen med sitt begränsade område alltid vore i hög grad utsatt. Fasthölles icke denna synpunkt, utan lämnades möjlighet öppen för stora grupper av beskattningsföremål att i anledning av dåliga konjunkturer under vissa år undslippa bidragsplikt, skulle det i många fall kunna befaras, att kommunerna under sådana år bleve nödsakade att å övriga tillgängliga beskattningsföremål av ofta ringare bärkraft lägga en oskäligt tyngande skattebelastning för att få sitt skattebehov fyllt. Det vore emellertid härjämte angeläget att vid urvalet av beskattningsföremål åt kommunerna icke heller släppa den synpunkten, att beskattningen tillika borde göras så *mångsidig* som möjligt. Ju mera mångsidig beskattningen anordnades, desto lättare läte den sig anpassas efter växlande förhållanden icke allenast inom skilda kommuner utan även inom varje särskild kommun under olika år. Genom användandet av ett flertal beskattningsformer vunnes tillika, att de brister, som kunde vidlåda en beskattningsform i och för sig, mildrades genom en jämsides skeende tillämpning av en annan. Angeläget vore vidare, att där *flera* kommuner var för sig ägde befogade anspråk på att få för beskattningsändamål tillgodogöra sig ett och samma beskattningsföremål, denna deras rätt i lagstiftningsväg tillvaratoges genom utformande av betryggande regler för den s. k. *mellankommunala* beskattningen. Dessutom måste urvalet av beskattningsföremål och beskattningsformer åt kommunerna göras *med aktgivande på den nuvarande statsbeskattningen*. Sålunda borde, så långt möjligt vore, undvikas konkurrens mellan stat och kommun om samma beskattningsformer. Där sådan konkurrens emellertid icke kunde helt undgås, borde noggrant tillses, att beskattningen i det hela icke för skattdragarna bleve alltför tryckande.

Slutligen — framhålla sakkunnige — vore det i fråga om en kommunal skattereglering ytterligare ett par allmänna synpunkter, som påkallade beaktande. Den ena av dessa låge däri att det nu gällde icke att i skattelagstiftningsväg ordna alltigenom *nya* förhållanden utan att åstadkomma en skattereglering, som i största utsträckning grepe in i sedan gammalt *fortbestående* förhållanden. Det vore följaktligen angeläget att tillse, att den förskjutning av det redan förhandenvarande skattetrycket, som varje verklig skattereglering hade till sin egentliga uppgift att åvägbringa, skedde i *rätt* riktning, men å andra sidan med nödig varsamhet, så att förskjutningarna varken gjordes för *starka* eller för *tvära*. Detta

vore särskilt betydelsefullt vid ordnandet av *fastighetsbeskattningen*. Den andra synpunkten vore av legislativ art och hänförde sig till frågan, på vad sätt en kommunal skattereglering lämpligen borde i lagstiftningsväg genomföras. Genom § 57 regeringsformen vore fastslaget, att kommunerna ägde beskattningsrätt och att den kommunala beskattningen skulle ordnas genom *lag*. Utlandets kommunala skattelagstiftning företedde emellertid exempel på att det närmare ordnandet av den direkta kommunala beskattningen överlämnats åt kommunerna själva under statskontroll och medverkan av statsmyndighet. På sätt redan kommunal-skattekommittén framhållit saknades dock i vårt land förutsättningarna för en dylik sakernas ordning, och borde redan av denna anledning så tillvida förbliva vid vad nu gällde, att de *konstitutiva* bestämmelserna om *skattskyldighet* till kommun samt om *beskattningsföremål* och *beskattningsformer*, som finge komma till användning vid upptagande av *allmänna* bidrag till fyllande av kommunens skattebehov, i huvudsak gjordes *lika* för *alla* kommuner. Sakkunnige hölle även före, att dessa bestämmelser borde meddelas i *en och samma lag*. Denna lag, som sålunda skulle meddela bestämmelser rörande underlagen för den allmänna bidragsskyldigheten till kommuner av varje slag — primärkommuner och länskommuner såväl som specialkommuner — hade synts sakkunnige lämpligast böra intaga den ställningen till de egentliga kommunallagarna, att, medan den kommunala skattelagen upptog nyss antydda bestämmelser om den kommunala skattskyldigheten m. m., de egentliga kommunallagarna däremot, fortfarande såsom hittills, reglerade icke allenast budgetbehandlingen med vad därtill hörde utan även de *mått*, efter vilka de särskilda beskattningsföremålen skulle i förhållande till varandra deltaga i repartitionen till skattebehovets fyllande, ävensom den *ordning*, i vilken de särskilda beskattningsformerna därvid skulle komma till användning.

Bestämmelser om *speciell* bidragsskyldighet — sådan som fölle utanför den allmänna skatterepartitionen — syntes lämpligast böra göras till föremål för särskild lagstiftning, i den mån sådan bidragsskyldighet ansåges böra ifrågakomma.

Vad vidare anginge *taxeringsförfarandet* i teknisk mening, eller frågorna om uppgiftsskyldighet, taxeringsmyndigheternas sammansättning och arbetssätt, besvär-förfarandet m. m., borde regleringen härav såsom hittills alltjämt ske i huvudsak *enhetligt* för såväl *stat* som *kommun*. Sakkunnige hade förutsatt, att vad i nämnda avseende kunde böra i lagstiftningsväg åtgöras *särskilt* för kommunernas del inordnades under den för stat och kommun i huvudsak gemensamma lagstiftning, som för närvarande innefattades i förordningen om taxeringsmyndigheter och för-

farandet vid taxering. Förslag till lagstiftningsåtgärder i berörda hänseende hade följaktligen ej upptagits i det av sakkunnige nu framlagda lagförslaget.

I detta sammanhang hava sakkunnige för den kommunala beskattningens vidkommande jämväl redogjort för och tagit ställning till de två särskilda beskattningsprinciper, vilka under benämning *skatt efter förmåga* och *skatt efter intresse* på senare tid vunnit sin utbildning på skattelagstiftningens område. Sakkunnige anföra härom följande:

»Måttet av en var skattskyldigs skatteförmåga anses i allmänhet böra i första hand beräknas efter sammanlagda beloppet av all honom under året tillfluten *nettoavkastning* ur samtliga honom till buds stående förvärvskällor efter avdrag ytterligare för skuldräntor och andra förpliktelser, som måste tillgodoses, innan han kan tillgodoräkna sig beloppet såsom *inkomst*, den han kan utan att försämrå sin ekonomiska ställning förbruka eller ock spara. Med hänsyn därtill att inkomst av förmögenhet ansetts skattekraftigare än arbetsinkomst, har därjämte, såsom redan nämnts, för vår statsbeskattnings vidkommande viss del av den skattskyldiges behållna förmögenhet jämte nettoinkomsten tagits till mått för skatteförmågan. Då emellertid skattskyldigs sålunda sammanförda inkomst- och förmögenhetsbelopp icke i och för sig kunnat anses såsom tillräcklig mätare av skatteförmågan, har denna graderats efter en skala, avsedd att framhäva den jämväl relativt taget större skatteförmågan hos de större beloppen i förhållande till de mindre. Skatten kommer härigenom att utgå med tillämpning av s. k. *skatteprogression*.

Det är utan vidare klart, att en beskattning lagd uteslutande efter denna princip icke står i överensstämmelse med de ovan framhållna synpunkter, vilka ansetts böra vinna beaktande vid den kommunala skatteomläggningen. Först och främst skulle en så lagd beskattning i alltför hög grad konkurrera med den direkta statsbeskattningen, som med all rätt anordnats just efter denna princip. Vidare skänker den icke åt den kommunala beskattningen nödig fasthet, enär inkomsten ofta är i synnerligen hög grad beroende av konjunkturer, vartill kommer, att växlingarna för kommunens vidkommande tillika bleve i betänklig grad beroende av in- och utflyttningar av personer med större eller mindre skatteförmåga. Det lär slutligen icke heller kunna förnekas, att en beskattning uteslutande efter skatteförmåga måste befaras komma att vid hög belastning verka ensidigt tryckande. Så teoretiskt oantastlig denna beskattningsprincip än kan erkännas vara i och för sig, lär det nämligen vara omöjligt att vid skatteförmågans beräkning taga full hänsyn till alla de omständigheter i skiftande nyanser, vilka äro ägnade

att i högre eller mindre grad öva inverkan på skatteförmågan, utan måste denna av naturliga skäl mätas efter mer eller mindre schablonmässigt uppdragna linjer, som väl i stort sett kunna anses riktigt lagda, men som dock långt ifrån alltid i särskilda fall fungera tillfredsställande. Det bör för övrigt vara lätt att inse omöjligheten att anvisa uteslutande sådan grund till täckande, förutom av vad staten behöver under form av direkt beskattning, tillika av det så avsevärt större kommunala skattebehovet.

En kommunal skatteomläggning efter denna beskattningsprincip skulle för övrigt också komma i strid med kommunernas berättigade intressen i förhållande till varandra eller ock vid försök att undgå denna olägenhet medföra tekniska svårigheter, som synas vara oöverkomliga. Då skatteförmågan mätes och måste mätas efter den skattskyldiges *samfällda* inkomst, oavsett var den intjänats, men skatteförmågan uppenbarligen icke kan med hänsyn till inkomstbeloppets storlek graderas, utan att den samfällda inkomsten därvid kommer i betraktande, synes detta med nödvändighet förutsätta beskattning på allenast ett enda ställe, som väl då i allmänhet måste bli den skattskyldiges bostadsort. Därigenom skulle emellertid i stor utsträckning vissa kommuner obehörigen gynnas på bekostnad av andra. Man tänke blott, huru vanligt det är, att fabriksidkare bedriva sin näring i en landskommun men själva bosatt sig i en närliggande stad. Det vore uppenbarligen orätt att icke låta den kommun, som får vidkännas alla olägenheterna av fabriksverksamheten inom dess område, beskatta inkomsten till den del denna härflutit av verksamheten. Att åstadkomma en uppdelning av beskattningsrätten bleve förenat med utomordentliga svårigheter, om det ens låte sig göras, utan att beskattningsprincipens rätta tillämpning därvid i alltför betänklig grad äventyrades.

Det bör nämligen betänkas, att en progressionsskala måste inrättas efter en viss *bestämd* skattesats, vid vars tillämpning skalan anses giva ett riktigt uttryck för skatteförmågan vid olika inkomst- och förmögenhetslägen. Skulle skattebehovet inom en kommun påkalla uttaxering efter en annan och framför allt efter en *högre* skattesats, fungerar skalan icke längre riktigt. Olika progressionsskalor, lämpade efter olika skattebehov, skulle således behöva inrättas, vilket ju i och för sig icke vore otänkbart. Om emellertid den kommunala beskattningen skulle enbart eller huvudsakligen läggas efter principen *skatt efter förmåga*, bör vidare tagas i betraktande, att samma skattskyldigs inkomst måste komma att uppdelas till beskattning mellan skilda kommuner, vilkas skattebehov måhända kunde föranleda användande av olika progressionsskalor för

olika delar av den dem emellan uppdelade inkomsten. Det vill synas, som om en riktig avvägning av beskattningen efter skatteförmåga under sådana förhållanden bleve en, praktiskt sett, *olöslig* uppgift.

Om än således icke kan ifrågasättas att lägga den allmänna kommunala beskattningen enbart eller ens huvudsakligen efter linjer, som utstakats med hänsyn till den samfälliga personliga skatteförmågan, bör emellertid även denna beskattningsprincip *supplementärt*, i ändamål av *utjämning*, komma till användning. Att så bör ske följer redan därav att, såsom nämnts, kommunens verksamhet i stor utsträckning har att tillgodose jämväl *statsändamål*. Dess tillämpande i det kommunala beskattningssystemet framstår ock såsom en synnerligen önskelig och rent av nödvändig anordning, därest man vill förebygga den *hårdhet* i beskattningen, som en *enbart* efter intresseprincipen lagd beskattning i tillämpningen kan befaras föranleda genom en alltför stark belastning av beskattningsföremål, vilka kunna ur intressesynpunkt framstå särskilt ägnade att för kommunalbeskattningen tagas i anspråk. Att helt lämna den personliga skatteförmågan å sido vid fyllandet av det alltjämt växande kommunala skattebehovet skulle för övrigt icke kunna ifrågasättas under annan förutsättning än att man, på sätt som särskilt kännetecknat utvecklingen av Englands kommunala beskattningsväsen, till gengäld gäve statsbidragsväsendet — under form av direkta subventioner eller genom att till kommunerna helt eller delvis överlämna vissa indirekta statsskatter såsom stämpelskatter o. d. — en utsträckning, som i sin ordning skulle nödvändiggöra starka begränsningar av kommunernas handlingsfrihet och särskilt en *statskontroll* över den kommunala förvaltningen av så pass ingående art, att densamma säkerligen icke skulle kunna utan inrättande av nya statsorgan tillfredsställande besörjas.

Intresseprincipens tillämpning vid beskattning bygger sitt berättigande på det helt visst obestridliga förhållandet, att kommunernas medlemmar med hänsyn till verksamhetsområden och andra därmed jämförliga förhållanden äro i mycket olika grad med sina intressen förbundna med kommunen. Den ene är uteslutande eller huvudsakligen med sin person bunden vid kommunen och kan, när det honom lyster, utan större svårighet byta bostadskommun, medan den andre är bunden vid kommunen genom egendomsbesittning eller förvärvsverksamhet i större eller mindre omfattning. Särskilt är den fasta egendomens intressegemenskap med den kommun, där den är belägen, av *stadigvarande* art såsom *delens med det hela*. Ehuru i mindre grad kan detsamma sägas om näringsverksamhet, även då dess drivande icke kräver fast egendom. Även tjänst likasom varje annan stadigvarande anställning kan vara

nära förbunden med visst samhälle, om än ofta nog intet hinder möter för tjänstemannen att bosätta sig i annan kommun än den, där han har sin verksamhet. Övriga förvärvskällor äro i allmänhet mera löst fästade vid kommunen. På grund av kommunmedlemmarnas nyss antydda olika ställning i förhållande till kommunen bliva de själfvallet också i synnerligen olika mån i tillfälle att draga nytta av sådana kommunens uppförfingar, som göras för angelägenheter, vilka kunna anses mera direkt beröra vissa grupper av kommunmedlemmar intressen än andras. Men även utan att sålunda mera direkt beröra någon viss grupp intressen kunna många kommunens uppförfingar för gemensamma angelägenheter, i den mån dessa äro ägnade att främja allmänt framåtskridande och utveckling, likväl komma kommunmedlemmarna till godo i olika utsträckning. Fastighetsägarna kunna, exempelvis genom ökade arrenden eller hyror eller genom möjligheten att utan ökade produktionskostnader få bättre betalt för avkastningen av sin egendom eller för denna själf, tillgodogöra sig inträdd oförtjänt värdestegring, likasom näringsidkarna kunna påräkna ökat varuutbyte, medan däremot för andra intet gagn uppstår utan till och med olägenheter kunna framväxa under form av höjda bostadshyror, ökade livsmedelspris o. d. Slutligen kan framhållas, att visst slag av näringsverksamhet och i allmänhet sådan, som bedrives i större omfattning och sysselsätter många arbetare, icke sällan förorsakar kommunen kännbara olägenheter och rent av direkta kostnader, som därförutan kunnat undvikas.

Att ett skälighet beaktande av nu antydda olika grader av intresse-gemenskap är uteslutet vid en tillämpning av beskattning enbart efter skatteförmåga är utan vidare klart. De fördelar, som fastighetsägare och näringsidkare framför andra äro i tillfälle att tillgodogöra sig såsom en följd av kommunens uppförfingar eller allmänna uppblomstring, komma den skuldsatte fastighetsägaren eller näringsidkaren i lika hög grad till godo som den skuldfrie, och de olägenheter eller kostnader, som omedelbart förorsakas kommunen av viss näringsverksamhet, äro i stort sett desamma, vare sig näringsidkaren har bättre eller sämre ekonomisk ställning. Endast vid tillämpning av en beskattning efter intresse kunna berörda förhållanden i nöjaktig grad vinna beaktande.

Undantagsvis kunna kommunala utgifter påvisas för vissa beskattningsföremål medföra ett gagn, som kan till beloppet uppskattas, eller omvänt dessa förorsaka kommunen till siffran bestämbara olägenheter, och lagstiftningarna i länder, som i likhet med Preussen i den kommunala beskattningen tillgodosett *jämval* intresseprincipens krav, hava också för sådana fall tillförbundit dylika beskattningsföremål en särskild bidrags-

skyldighet, avsedd att täcka större eller mindre del av kostnaden (s. k. bettermentbidrag). I allmänhet har man dock åtnöjts och lärer böra åtnöjas med att genom urvalet av varandra kompletterande beskattningsformer och avvägningen av måtten för beskattningsföremålens inbördes belastning lägga den *allmänna* bidragsskyldigheten så, att de med kommunen mera varaktigt förbundna eller i och för sig bärkraftigare beskattningsföremålen alltigenom eller inom vissa gränser belastas starkare än beskattningsföremål, som äro mera lösligt förbundna med kommunen eller i och för sig mindre bärkraftiga.

I fråga om förevarande beskattningsprincips tillämplighet kan förväntas den invändningen, att en beskattning efter intresse väl må kunna försvara sin plats i sådana kommuner, vilkas huvudsakliga utgifter gå till mera *lokala* anordningar, avsedda att påskynda kommunens utveckling, såsom förhållandet oftast är i städerna, och i synnerhet i de större av dem, men att en dylik beskattning icke lika väl passar i landskommuner, vilkas utgifter huvudsakligen äro påkallade för fullgörandet av sådana kulturella eller mera allmänna uppgifter, som egentligen avse statsändamål. Även om denna invändning må kunna tillerkännas visst fog, får emellertid ej lämnas obeaktat, hurusom kommunernas utgifter för gemensamma angelägenheter av allmän såväl som av mera lokal natur, därtill ofta de mest betydande, icke äro att anse såsom utgifter för årsbehovet, utan avse att skapa värden av mera varaktig art. I den mån så är förhållandet, kommer det ändamål, för vilket utgifterna gjorts, i större utsträckning allenast de samhällsmedlemmar till godo, som stå i en för längre tid bestående intressegemenskap med kommunen. Då en kommun exempelvis nedlägger kostnader för kyrko- eller skolhusbyggnader eller andra anläggningar, beräknade för längre tids varaktighet, och uttaxerar dessa kostnader till täckande med skattemedel i avsevärt raskare tempo än som på varje år faller efter anläggningarnas varaktighet, så kan detta väl vara i överensstämmelse med en klok och framsynt kommunal finanspolitik, men det lär icke kunna förnekas, att de samhällsmedlemmar, som äro mera löst förbundna med kommunen, faktiskt bliva därpå lidande, eftersom de vid en intressegemenskap med kommunen, som redan på förhand kan beräknas bliva mera kortvarig, nödgas bidraga till en anordning, som endast den förmår fullt utnyttja, vilken är mera varaktigt bunden vid kommunen. I det nu exemplifierade fallet är det egentligen endast fastighetsägarna som befinna sig i denna ställning, ty även om de icke för någon längre tid behålla sina fastigheter är det dock tydligt, att fastighetsvärdet inom kommunen röner inverkan av kommunens hus-

hållning i det hela, vadan hastigt amorterade kommunala kostnader för skapande av bestående värden och därav föranlett lägre skattetryck efter amorteringstidens slut lända särskilt fastighetsägarna, betraktade såsom grupp, till fromma. Det bör icke vara svårt att inse, huru oriktigt det skulle vara att för dylika kommunala kostnaders bestridande skattlägga exempelvis en fastighetsägare och en under året tillfälligtvis inom kommunen bosatt lönearbetare alldeles lika allenast av det skäl att deras årsinkomst varit lika. Vad landskommunerna beträffar bör vidare ihåggkommas, att kostnaderna för *vägväsendet*, vilka för närvarande icke åligga primärkommunerna, i alldeles särskild grad kunna sägas vara av beskaffenhet att företrädesvis böra bestridas på intresseprincipens grund. Här framträder nämligen påfallande, hurusom vissa skattskyldiga äro synnerligen beroende av vägarna och dessas beskaffenhet och mera än andra orsaka deras förslitning, medan en stor grupp kommunmedlemmar hava föga eller i varje fall jämförelsevis mindre gagn av vägarna. Den omständigheten, att vägars byggande och underhåll vid bifall till vägkommissionens förslag komma att bliva ett för landstingen och primärkommunerna gemensamt åliggande, skänker givetvis också ökat berättigande åt tillämpningen av intresseprincipen vid den kommunala beskattningen.

Vid en följdriktig tillämpning av intresseprincipen bortelimineras hänsynen till sådana förpliktelser av fordringsrättslig art, som visserligen äro av den allra största betydelse, när det gäller att bedöma *personens* skatteförmåga, men som för hans intressegemenskap med kommunen äro i stort sett ovidkommande, och tages i stället fasta på vad man skulle kunna kalla den *objektiva* bärkraften hos beskattningsföremålen själva eller således deras medelst taxering utrönta bidragsförmåga i och för sig. I sådant syfte plägar intressebeskattningen anordnas under ett flertal former av s. k. objekt- eller realskattenatur, såsom fastighetsskatt, näringsskatt, avkastningsskatt, acciser och avgifter för viss hantering, s. k. bettermentbidrag o. d.

Intresseprincipens användande vid kommunal beskattning står också i god överensstämmelse med de synpunkter, vilka vid en kommunal skattereglering enligt det ovan anförda företrädesvis påkalla beaktande. Uppenbart är nämligen, att ett rationellt utnyttjande av denna beskattningsprincip skall vara ägnat att skänka kommunalbeskattningen både *fasthet* och *mångsidighet*. Rätt tillämpad tillgodoser också denna princip ojämförligt bättre än en beskattning efter skatteförmåga skilda kommuners berättigade anspråk på delaktighet i beskattningsrätten och står även i det hela konkurrensfri från statens sida. Såsom av det föregå-

ende inhämtas, har slutligen principen vid upprepade tillfällen anbefallts att i större utsträckning än för närvarande sker komma till användning.

Vid den undersökning av intresseprincipens innebörd, som häröfver gjorts, har hänsyn tagits huvudsakligen därtill, att vissa slag av beskattningsföremål — fast egendom och näring — i påtagligen högre grad än andra äro i tillfälle att draga nytta av kommunens anordningar och utveckling och därför böra anses äga en starkare intressegemenskap med kommunen, vilken intressegemenskap tillika i allmänhet är av mera varaktig art. Även i fråga om sådana kommunens medlemmar, som enbart företräda andra beskattningsföremål — räntetagaren, tjänstemannen, lönearbetaren och den mera tillfällige förvärvaren — gäller emellertid, att kommunens anstalter för olika ändamål komma dessa till godo oberoende av om deras ekonomiska ställning är bättre eller sämre, och redan ur denna synpunkt kan följaktligen en intressebeskattning i viss mån äga fog för sig jämväl för deras vidkommande. Härtill kommer, att även för skattdragande inom nu avsedda grupper av kommunmedlemmar lätteligen låter sig påvisas ett verkligt intresse av kommunens utveckling. Även åt dessa förhållanden synes den kommunala beskattningen böra giva uttryck.

Det *sammanfattande* omdömet angående de båda nu skildrade beskattningsprincipernas inbördes *valör* såsom grundvalar för kommunal beskattning blir således för sakkunniges del, att den allmänna kommunala beskattningen bör, för att i möjligaste mån läggas jämn och rättvis, anordnas huvudsakligen såsom en intressebeskattning, men att tillika, såväl med hänsyn till kommunernas verksamhet för främjande av statsändamål som ock i ändamål av utjämning och för att förekomma olämplig hårdhet i beskattningen i det hela, visst utrymme bör beredas för en *supplerande* skatt efter personlig skatteförmåga. Huru stor anpart av en kommuns hela skattebehov bör uttagas efter den ena eller andra beskattningsgrunden blir emellertid i själva verket alltid till sist en *lämplighetsfråga*, att avgöras med hänsyn till angelägenheten av att undvika överbelastning av det ena eller andra slaget av beskattningsföremål.»

Sakkunnige hava därefter lämnat en redogörelse för intresseprincipens tidigare tillämpning vid den kommunala beskattningen här i landet. Av denna redogörelse framgår bland annat följande.

Vid den reglering av de kommunala skattebördorna, som på 1840-talet verkställdes i samband med folkundervisningens och fattigvårdens förläggande till kommunerna, hade intresseprincipen verkligen lagts till grund för skattskyldighetens avvägning å de olika beskattningsföremålen. Emel-

lertid hade denna princip från och med tillkomsten av 1862 års kommunallagar undan för undan fått lämna rum för en annan, den s. k. *likställighetsprincipen*. Förklaringen härtill vore huvudsakligen att söka i de politiska förhållandena vid denna tid, vilka på skattelagstiftningens område företrädesvis kännetecknades av en strävan att avlyfta på den fasta egendomen vilande skattebördor och att i skattskyldighetsavseende *likställa* alla beskattningsföremål.

Inom en synnerligen viktig kommunal förvaltningsgren på landsbygden kvarstode dock intresseprincipens tillämpning: tämligen obeskuren, nämligen i fråga om väghållningsbesväret på landet. Detta besvär hade, ända till dess att 1891 års väglag trädde i kraft, uteslutande ålegat landets i mantal satta jord. Då kravet på lättnader för fastighetsinnehavarna i den alltmåra tyngande väghållningsbördan icke längre kunde tillbakavisas samt frågan om en reform i sådant syfte med anledning härav lagts under särskild kommittéutredning, hade denna att utgå från det redan av 1876 års riksdag lämnade direktivet, att beskattningen för vägväsendet borde utbyggas på intresseprincipens grund genom väghållningsskyldighetens utsträckning till bruk, fabriker, kvarnar, sågar, allmänna skogar eller annan fast egendom, som dithills varit fri från besväret, gruvor samt med fastighet förenad industriell rörelse. Kommittéförslaget resulterade omsider i nyss nämnda väglag, som emellertid utsträckte skatteplikten till flera beskattningsföremål än i 1876 års riksdag antytts. All inkomst av rörelse med undantag av den, som härflöte av kanal, järnväg och annan farled ävensom av skeppsrederi eller sjöfart, gjordes bidragspliktig till vägväsendet, såvitt skattskyldigs sammanlagda inkomst uppgått till minst 1,000 kronor. Under enahanda förutsättning blev även inkomst av kapital bidragsskyldig, men däremot icke inkomst av tjänst eller pension eller därmed jämförlig inkomst. Genom 1905 års lag angående vissa ändringar i väglagen utsträcktes bidragsskyldigheten ytterligare till, med visst undantag, all bevillningspliktig inkomst, såvitt den uppgått till minst 1,000 kronor. Intresseprincipen upprätthölls emellertid fortfarande och detta genom differentiering av beskattningsföremålen vid bidragsskyldighetens avvägning. Bevillningsavgiften blev nämligen icke repartitionstal för beskattningen till vägväsendet, utan i stället infördes såsom repartitionsenhet den s. k. vägfyrken, på det sätt anordnad, att i förhållande till bevillningsavgiften belöper på jordbruksfastighet fem gånger och på annan fastighet tre gånger större vägfyrktal än på inkomst. Däremot kom någon differentiering icke till stånd i förhållandet mellan inkomst av näringsverksamhet och annan inkomst.

Även i åtskilliga städer kvarstode ett slag av intressebeskattning,

som emellertid till sina verkningar ur intressebeskattningens synpunkt vore av underordnad betydelse, jämförd med beskattningen till vägväsendet på landet, och som icke heller vore enhetligt genomförd utan ställde sig synnerligen olika i olika städer.

Efter en redogörelse för vårt lands nu gällande kommunala skattesystem och dess huvudsakliga brister hava sakkunnige såsom sammanfattande omdöme uttalat, att den mest framträdande bristen vore den, att intresseprincipen därvid vunnit för litet beaktande. Fast egendom och näring hade nämligen icke i förhållande till andra beskattningsföremål ålagts en bidragsskyldighet, som motsvarade nämnda beskattningsföremåls oförnekliga starkare intressegemenskap med kommunen. Dessutom syntes den på varje slag av beskattningsföremål för sig belöpande bidragsskyldigheten icke vara lagd efter i och för sig rättvisa grunder. Och slutligen hade kommunernas berättigade intressen sins emellan icke under alla förhållanden behörigen tillvaratagits i fråga om beskattningsrätten till förefintliga beskattningsföremål och dennas uppdelning mellan flera skatteberättigade kommuner.

Nya skattetyper.

För att nu vid den kommunala skatteomläggningen råda bot för dessa brister hava sakkunnige, efter undersökning av kommunalbeskattningen i vissa främmande länder samt prövning av olika beskattningssystemers lämplighet för våra förhållanden, stannat vid att förorda ett kombinerat objektskatte-, avkastningsskatte- samt inkomst- och förmögenhetsskattesystem, omfattande dels en fristående fastighetsskatt, att utgå efter fastighets taxeringsvärde, dels en allmän avkastningsskatt, att utgå efter nettoavkastningen av varje särskild förvärvskälla, dels ock slutligen, vad enskilda skattskyldiga (fysiska personer) angår, en allmän och ren personlig inkomst- och förmögenhetsskatt efter skatteförmåga.

De sålunda föreslagna skattetyperna kunna i korthet var för sig beskrivas på följande sätt.

Fastighets-skatt.

Fastighetsskatten skall enligt förslaget utgå efter taxeringsvärde, som med vissa undantag åsättes efter den fasta egendomens påräkneliga saluvärde, beräknat efter objektiva och således allmängiltiga grunder. Detta i förslagens anvisningar närmare angivna direktiv för taxeringen är avsett att undanröja den oklarhet i taxeringsavseende, som enligt vad sakkunnige framhålla för närvarande faktiskt råder och har sin främsta anledning i de nu anbefallda och till ojämna taxeringsresultat ledande, synnerligen olikartade taxeringsgrunderna. Åtskillnaden i taxeringsavseende mellan jordbruksfastighet och annan fastighet bibehålles i förslaget, men göres mera distinkt än för närvarande och bestämmes, oberoende av fastighets kamerala natur, uteslutande av användningssättet. Ävenledes

har avgränsningen mellan taxeringsenheter, det vill säga avgörandet huruvida och i vad mån fastigheter eller fastighetsdelar skola var för sig eller tillhopa äsättas särskilda taxeringsvärden, i förslaget reglerats till äsyftad större tydlighet än för närvarande, i det att varje brukningsenhet eller med andra ord varje särskild för sig nyttjad ägovidd tillhörande ett och samma ägovälde blir taxeringsenhet oberoende av den kamerala naturen. Förslaget innebär sålunda, att en och samma fastighet, som till en del av sin ägovidd användes för jordbruk med binäringar eller skogsbruk samt till en annan del för annat ändamål, exempelvis fabriksverksamhet, skall få sig äsätta särskilda taxeringsvärden, till den förra delen såsom jordbruksfastighet och till den senare såsom annan fastighet.

Vad *jordbruksfastighet* beträffar, avser förslaget att ålägga den del av taxeringsvärdet, som belöper å skog utöver husbehov, lindrigare fastighetsskatt än taxeringsvärdet i övrigt. Värdet av skog utöver husbehov skall således vid taxeringen utsöndras från taxeringsvärdet i övrigt och i taxeringslängd antecknas såsom *skogsvärde*. Under vissa förhållanden, nämligen då jordbruksfastighet exempelvis på grund av sin belägenhet inom eller invid ett raskt framåtgående samhälle, där efterfrågan på mark till bebyggande råder, äger påtagligt saluvärde överstigande det saluvärde, som eljest skäligen borde tillkomma fastigheten med hänsyn till dess förhandenvarande användning för jordbruk eller skogsbruk, skall vid taxeringen utsöndras ett dylikt extra- eller mervärde för att i taxeringslängden antecknas såsom *tomt- eller industrivärde*. Utsöndrandet av sådant värde har ansetts påkallat icke allenast såsom en gagnelig kontrollanordning, i syfte att alla värdefaktorer må bliva vid taxeringen tillbörligen beaktade, utan även med hänsyn till det sätt, varpå sakkunnige tänkt sig beskattningen av oförtjänt värdestegring av jord till jordbruksfastighet.

Medan mangårds- och driftsbyggnader enligt förslaget fortfarande såsom hittills skola utan vidare ingå i jordbruksfastighets taxeringsvärde, innehåller förslaget däremot beträffande taxeringen av *annan fastighet* uttrycklig föreskrift därom att, så framt sådan fastighet är bebyggd, å marken skall sättas det särskilda värde, marken skulle äga utan byggnader, samt å byggnaderna det värde, som efter avdrag av markvärdet från fastighetens hela taxeringsvärde må återstå. Denna föreskrift avser enligt förslaget att vid taxeringen få utrönt själva jordvärdet, vilket givetvis ställde sig oberoende av det sätt, varpå fastigheten för tillfället vore bebyggd, samt är betingad av det sätt, varpå sakkunnige tänkt sig beskattningen av oförtjänt värdestegring å jord till annan fastighet än jordbruksfastighet.

Till skillnad från den nuvarande fastighetsbevollningen och den därå grundade kommunalbeskattningen av fast egendom är, såsom nämnts, den föreslagna fastighetsskatten en fristående objektskatt, avsedd att utgå på grund av den fasta egendomens alldeles särskilda intresse-gemenskap med den kommun, där egendomen är belägen. Skillnaden innebär således, att ägare eller innehavare av fast egendom icke med fastighetsskatts utgörande fullgjort all honom åliggande skattskyldighet utan tillika är pliktig att utgöra avkastningsskatt och inkomstskatt för vad han ur den fasta egendomen kan tillgodonjuta.

Avkastnings-
skatt.

Avkastningsskatten skall enligt förslaget träffa nettoavkastningen ur varje särskild förvärvskälla, med bortseende således från sådana förhållanden, som äro att hänföra till andra förvärvskällor eller till den skattskyldiges person. I enlighet härmed må vid beräkningen av avkastningen ur *en* förvärvskälla icke från intäkterna avgå förlust eller kostnader, som uppstått i *annan* förvärvskälla, samt icke heller några som helst personliga utgifter eller förpliktelser, utan allenast vad som är att anse såsom omkostnader i den ifrågavarande förvärvskällan. Till avdragsgilla omkostnader räknas i allmänhet icke ränteutgifter i vidare mån än de kunna gå i kvittning mot ränteinkomster, dock med undantag för förvärvskälla, som består i bank- eller annan penningrörelse, härunder inbegripen handel med värdepapper. I förvärvskälla av sistnämnda slag må nämligen ränteutgifter avgå såsom omkostnader, varemot å andra sidan i sådan förvärvskälla influtna intäkter under form av utdelning å aktier, som eljest icke underkastas avkastningsskatt, skola inberäknas i förvärvskällans skattepliktiga avkastning.

En taxering av varje särskild förvärvskällas avkastning förutsätter, framhålla sakkunnige, en noggrann avgränsning av förvärvskällorna från varandra. Redan för den nuvarande kommunala inkomstbeskattningen på inkomstbevollningens grund skulle principiellt hava krävt en sådan avgränsning av förvärvskällorna, efter som även denna beskattningsform rätteligen syftade till att träffa »inkomsten» av varje särskild »inkomstkälla», men gällande bevollningsförordning saknade varje som helst reglering i berörda hänseende. Då detta framträtt såsom en av den nuvarande beskattningens väsentliga brister, har förslaget sökt råda bot härför och i sådant avseende dels indelat alla avkastningsskattepliktiga förvärvskällor i sju särskilda grupper med den innebörden, att förvärvskällor av skilda grupper aldrig må i samma innehavares hand bilda en förvärvskälla, dels ock meddelat reglerande bestämmelser, huruvida och i vad mån förvärvskällor av samma grupp skola i samma innehavares hand bilda särskilda förvärvskällor.

De sju omförmälda grupperna av förvärvskällor benämnas: A) jordbruksfastighet, B) annan fastighet, C) kapital, D) avkomstgivande rättigheter, E) rörelse eller yrke, F) tjänst samt G) annan förvärvsverksamhet. Såsom *särskild* förvärvskälla skall enligt förslaget för en var skattskyldig anses: inom gruppen A) all den jordbruksfastighet, som han äger eller *brukar* inom en och samma kommun; inom gruppen B) all *annan* fastighet, som han *äger* inom en och samma kommun, för såvitt den icke av honom användes i egen rörelse; inom gruppen C) allt honom tillhörigt kapital, som utlånats eller nedlagts i räntebärande obligationer eller insatts i bank eller hos penningförvaltande verk eller enskilda; inom gruppen D) med vissa undantag, all honom tillkommande rätt till pension, livränta, undantagsförmån, royalty eller därmed jämförliga förmåner; inom gruppen E) varje av honom yrkesmässigt utövad förvärvsverksamhet av beskaffenhet att utgöra ett företag för sig, för såvitt nämligen verksamheten icke består i jordbruk med binäringar eller skogsbruk eller utövas på grund av tjänstebefattning; inom gruppen F) samtliga skattskyldigs tjänster, arbetsanställningar ävensom allmänna eller stadigvarande enskilda uppdrag; samt inom gruppen G) alla skattskyldigs tillfälliga enskilda uppdrag ävensom all av honom bedriven förvärvsverksamhet av icke yrkesmässig natur. Förslagets anvisningar giva särskilt i fråga om rörelse eller yrke ingående föreskrifter för bedömande av frågan, huruvida ett enda eller flera företag skola i de särskilda fallen anses föreligga.

Beträffande avkastningsberäkningen giver förslaget detaljerade anvisningar härom för varje grupp av förvärvskällor, vilka anvisningar ställa sig olika i förvärvskällorna jordbruksfastighet samt rörelse eller yrke, allt efter som skattskyldig lägger ordnad bokföring till grund för sin deklaration eller icke. Genom förslagets anvisningar i sistberörda avseende hava sakkunnige velat tillmötesgå önskemål från sådana jordbrukare, som föra räkenskaper. I fråga om jordbruksfastighet torde vidare böra nämnas, att avkastning av därå bedrivit skogsbruk icke underkastas avkastningsskatt till den del avkastningen uppkommit genom virkesförsäljning eller upplåtelse av avverkningsrätt eller genom virkesuttag till användning för ny- eller ombyggnad, utan är denna del av skogsavkastningen avsedd att beskattas under skogsaccisens form.

Föremålet för avkastningsskatten skall i regel vara varje särskild förvärvskällas avkastning under *beskattningsåret*, varmed förstås kalenderåret före taxeringsåret eller, då räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderår, det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars under taxeringsåret. I fråga om förvärvskälla, tillhörande grupperna

jordbruksfastighet eller rörelse eller yrke, föreskriver emellertid förslaget att, därest förvärvskällan under hela beskattningsåret samt under ett helt eller två hela beskattningsår närmast därförut varit i samma innehavares hand, avkastningen skall taxeras efter medeltalsberäkning under ifrågavarande två, respektive tre år. Denna föreskrift har ansetts lämplig för att skänka fasthet åt kommunalbeskattningen i denna del genom att göra densamma mera oberoende av konjunkturväxlingar.

I varje särskild kommun uppskattade eller, där medeltalsberäkning skall tillämpas, å sådan beräkning grundade avkastningsbelopp av särskilda förvärvskällor sammanföras för en var skattskyldig i ett *taxerat* belopp, som utföres i fulla tiotal kronor. Härvid skall emellertid iakttagas beträffande euskild skattskyldig, som författningsenligt blivit eller bort bli va här i riket mantalsskriven, att 500 kronor av den avkastning, som taxerats eller skolat taxeras i mantalsskrivningskommun, äro fria från avkastningsskatt. I avseende härå hava sakkunnige framhållit, huru som genom den sålunda föreslagna skattelindringen, vilken enligt sakens natur bleve relativt kraftigare allt efter som avkastningsbeloppen vore ringa, automatiskt vunnes den största smidighet vid övergången från skattefrihet till skattskyldighet. Denna metod hade således ansetts lämpligare än anordnandet av skattelindring efter en skala, avpassad efter avkastningsbeloppens storlek, och särskilt vid en repartitionsbeskattning hade den föreslagna lindringsmetoden syntts böra äga företräde framför den nyss antydda. Förslaget har vidare, ehuru sådant vore principiellt stridande mot avkastningsskattens natur, berett möjlighet för taxeringsmyndigheterna att efter diskretionär prövning av varje särskilt fall medgiva ytterligare lindringar i avkastningsskatten, i händelse vissa ömmande omständigheter föreligga.

Kommunal
inkomst- och
förmögen-
hetsskatt.

Den *kommunala inkomst- och förmögenhetsskatten* sammanfaller i fråga om inkomst- och förmögenhetsberäkningen i allt väsentligt med vad som för närvarande gäller för statens inkomst- och förmögenhetsskatt. Då, enligt vad sakkunnige framhållit, *inkomst* begreppsenslignat utgjorde sammanlagda beloppet av all avkastning, som under ett visst år tillflutit en person ur alla honom till buds stående förvärvskällor, efter avdrag för vissa till levnadskostnader ej hänförliga utgifter av beskaffenhet att icke kunna anses såsom omkostnader i eller eljest hänförliga till viss förvärvskälla, måste således vid inkomstberäkningen upptagas icke blott all skattskyldig tillfluten avkastning, som vore underkastad avkastningsskatt, utan även sådan avkastning, som vore fritagen från sistnämnda beskattning. Sålunda skulle vid taxeringen till kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt tagas i beräkning, förutom den vid taxeringen till

avkastningsskatt uppskattade avkastningen för beskattningsåret, jämväl den under samma år skattskyldig tillflutna avkastningen av skogsbruk, i den mån denna avkastning beskattades under skogsaccisens form, ävensom avkastning av fast egendom och rörelse i utlandet, utdelning af aktier i inländska och utländska aktiebolag samt å lotter i solidariska bankbolag, delägarandel av avkastning, som tillflutit handelsbolag, kommanditbolag, rederi, ekonomisk förening eller ömsesidigt försäkringsbolag — för sistnämnda avkastning taxerades nämligen den juridiska personen och icke delägarna till avkastningsskatt — samt vissa periodiska understöd, nämligen sådana, som icke utginge såsom omkostnader i en avkastningsskattepliktig förvärvskälla.

Aven i avseende å den kommunala inkomst- och förmögenhetsskattens avvägning efter skatteförmåga på underlag av inkomstens art och storlek överensstämmer förslaget med gällande bestämmelser för statens inkomst- och förmögenhetsskatt, därutinnan nämligen att en sextiondel av förmögenheten tilläggas den uppskattade inkomsten samt att å det sålunda sammanlagda beloppet verkställas progression, beräknad efter en viss skattesats. Denna skattesats är emellertid vid den kommunala beskattningen avsedd att fungera såsom ett maximum, utöver vilket inkomst- och förmögenhetsskatt icke skall få uttagas för det kommunala skattebehovets fyllande. Därjämte innehåller förslaget så tillvida en nyhet, att större hänsyn än enligt gällande bestämmelser tagits till familjeförsörjares minskade skatteförmåga, i det att icke mindre än sju olika progressionsskalor äro avsedda att i olika fall, allt efter familjens storlek, komma till användning.

Vad härefter angår förslagets bestämmelser om skattskyldighetens *omfattning* och om *beskattningsorten*, har även vid dessas avfattning intresseprincipen varit den ledande.

*Skattskyldig-
hetens omfatt-
ning. Beskatt-
ningsort*

Beträffande fastighetsskatten förtjänar till en början omnämnas, att förslaget i olikhet mot nu gällande bestämmelser upprätthåller en bestämd åtskillnad mellan *skatteplikt*, som innebär, att viss fast egendom objektivt taget är under alla förhållanden underkastad fastighetsskatt, samt *skattskyldighet*, som innebär, att den, som vid viss tidpunkt står i ett visst förhållande till fastigheten, åligger subjektivt taget att erlagga skatten. Förslagets bestämmelser härutinnan skola, enligt vad sakkunnige framhållit, bliva ägnade att undanröja en för närvarande i många hänseenden rådande oklarhet, föranledd därav att bevillningsförordningen, som ligger till grund för kommunalbeskattningen, icke konsekvent genomfört en sådan åtskillnad, medan dels kommunalförordningarna för land och stad innehålla avvikande bestämmelser både i fråga om den objek-

tiva skatteplikten och den subjektiva skattskyldigheten, dels landstingsförordningen i vissa hänseenden meddelar bestämmelser överensstämmande med nämnda kommunalförordningars och i andra hänseenden saknar bestämmelser, i vilket senare fall bevillningsförordningens stadganden ansetts tillämpliga, dels ock slutligen väglagen giver bestämmelser uteslutande i fråga om den objektiva skatteplikten utan att omnämna, vem skattskyldigheten åligger.

I fråga om den objektiva skatteplikten innefattar förslaget bland annat en av intresseprincipen påkallad utvidgning av den kommunala skatteplikten för statens fasta egendom. Denna skatteplikt skall nämligen i avseende å fastighetsskatten omfatta all staten tillhörig jordbruksfastighet ävensom huvudsakligen sådan staten tillhörig annan fastighet, som användes i *rörelse* av annat slag än kommunikationsverksamhet eller verksamhet för försvarsändamål. Den kommunala skattepliktens omfattning beträffande statsegendomar bringas genom förslagets bestämmelser i ungefärlig överensstämmelse med vad som nu gäller i fråga om sådan egendoms skatteplikt till vägväsendet.

Vad den subjektiva skattskyldigheten till fastighetsskatt angår, gäller såsom allmän regel enligt förslaget, att denna skattskyldighet skall åligga den fasta egendomens ägare. Förslaget bibehåller emellertid samt utvecklar ytterligare och förtydligar bevillningsförordningens bestämmelser om vissa slag av innehavares skattskyldighet såsom vore de ägare till den fasta egendom, som av dem innehaves. Förslaget upptager därjämte nuvarande kommunallagars föreskrift om jordbruksarrendators skattskyldighet för den arrenderade egendomen, dock med förbehåll om skyldighet för ägare och i vissa fall för innehavare, som i skattskyldighetsavseende är likställd med ägare, att själv erlägga den fastighetsskatt, som belöper å jordbruksfastighets skogsvärde samt tomt- och industrivärde, då sådant värde ingår i arrenderad egendoms taxeringsvärde.

I fråga om den subjektiva skattskyldigheten har förslaget velat undanröja en annan oklarhet, nämligen den, som enligt sakkunniges påpekande ligger i nu gällande bestämmelser rörande den tidpunkt, vilken är avgörande för frågan, vem skattskyldigheten i varje fall åligger. Förslaget utsäger bestämt, att skattskyldig ägare, innehavare eller arrendator är å landet den, som äger, innehar eller arrenderar egendomen å tid, då kommunens debiterings- och uppbördslängd författningsenligt skall till allmän och slutlig granskning företagas, samt i stad den, som äger, innehar eller arrenderar egendomen vid taxeringsårets utgång.

Intresseprincipen har även legat till grund för förslagets bestämmelser om skattskyldighet till avkastningsskatt samt kommunal inkomst-

och förmögenhetsskatt, i det att förslaget i berörda hänseende lagt huvudvikten vid skattskyldigs förbindelse med svensk kommun, medan gällande skattskyldighetsbestämmelser lagt huvudvikten vid skattskyldigs statsborgarskap och hans mantalsskrivning här i riket. Sålunda skall enligt förslaget sådan förbindelse med svensk kommun, som består uti ägande eller brukande av jordbruksfastighet, ägande av annan fastighet, rättighet att uppbära tionde i egenskap av patronus, rättighet att uppbära frälseränta och utövande av rörelse eller yrke inom kommunen, medföra skyldighet att till kommunen erlägga avkastningsskatt för den avkastning den skattskyldige i kommunen åtnjuter av nämnda förvärvskällor. Denna skattskyldighet skall inträda, evad den skattskyldige är bosatt i svensk kommun eller icke. Däremot har skattskyldighet till avkastningsskatt för avkastning av andra än nyss angivna slag av förvärvskällor likasom ock skattskyldighet till kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt enligt förslaget gjorts helt beroende av förbindelse med svensk kommun genom bosättning därstädes. Utom riket bosatta, men här mantalsskrivna svenska medborgare — t. ex. medlemmar av rikets beskickningar i utlandet, svenska missionärer m. fl. — komma således enligt förslaget att vinna befrielse från dem nu åliggande skattskyldighet till svenska kommuner, med vilka de icke ha annan intressegemenskap än genom sin mantalsskrivning.

Förslagets bestämmelser om beskattnings- eller taxeringsort — eller med andra ord beträffande den kommun, som beskattningsrätten i varje särskilt fall skall tillkomma — vila på samma grund, som de nyss omförmälda bestämmelserna om skattskyldighet. Fast egendom skall åsättas taxeringsvärde och avkastning av fast egendom skall taxeras i den kommun, där den fasta egendomen är belägen. Avkastning av patronatsrätt och frälseränterätt skall taxeras i kommun, där den tionde- eller frälseräntepliktiga egendomen är belägen. Avkastning av rörelse eller yrke skall, så framt fast driftställe för verksamheten begagnats, taxeras i kommun, där sådant driftställe funnits. Eljest skall sådan avkastning taxeras i den skattskyldiges bostadskommun eller, så framt den skattskyldige icke har bostadskommun här i riket, i kommun, där verksamheten utövats. Avkastning av kapital, av andra avkomstgivande rättigheter än patronatsrätt och frälseränterätt samt av förvärvskällan annan förvärvsverksamhet skall taxeras i den skattskyldiges bostadskommun. Detsamma gäller beträffande avkastning av tjänst, som emellertid under vissa förhållanden skall uppdelas till taxering mellan bostadskommun och den kommun, där den skattskyldige haft sin tjänsteverksamhet förlagd. Med bostadskommun åvses i förslaget skatt-

skyldigs mantalsskrivningskommun ävensom annan kommun, där han minst sex månader av taxeringsåret är bosatt. Uppdelning kan således ifrågakomma icke blott beträffande avkastning av rörelse eller yrke utan även beträffande annan avkastning.

Kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt får uttagas allenast av en enda kommun, nämligen av skattskyldigs mantalsskrivningskommun.

*Skatte-
repartitionen.*

Kommunalskattesakkunniges sålunda i dess huvuddrag återgivna förslag till lag om kommunal taxering och skattskyldighet har, såsom i det föregående antytts, till uteslutande uppgift att ordna underlagen för den *allmänna* kommunala bidragsskyldigheten d. v. s. den allmänna skatterepartitionen i kommunen. Förslaget angiver i sådant avseende, vilka slag av beskattningsföremål kommunerna må anlita för fyllande av skattebehovet — varmed här förstås vad kommun för sina utgifters bestridande behöver utöver egna inkomster, statsbidrag och influtna skattemedel på grund av *speciell* skattskyldighet, som är eller kan varda vissa beskattningsföremål ålagd — samt bestämmer, huru de ifrågavarande beskattningsföremålen skola medelst taxering formas till beskattningsunderlag. Vidare angiver förslaget, inom vilken kommun beskattningsföremålen skola taxeras och beskattas, ävensom vem skattskyldigheten i varje särskilt fall åligger. Däremot har i lagförslaget, som avsetts att bli tillämpligt i kommuner av varje slag, ingenting avgjorts angående ordningen för beskattningsföremålens och beskattningsformernas anlitan i kommunerna och icke heller angående de inbördes skattevalörer, efter vilka beskattningsföremålen skola repartiera. Regleringen av repartitionsgrunderna, vilka förutsatts böra bli något olika i skilda slag av kommuner, har nämligen ansetts böra förbehållas åt de egentliga kommunallagarna samt anstå till behandling i samband med en ur jämväl andra synpunkter behöflig grundligare revision av dessa lagar. Sakkunnige hava emellertid i sista avdelningen av sitt betänkande redogjort för, huru de tänkt sig repartitionen anordnad; och torde i förevarande sammanhang böra i största korthet återgivas några av sakkunniges synpunkter i denna fråga.

Vad inkomst- och förmögenhetsskatten beträffar, vore denna avsedd att intaga en supplementär ställning i det kommunala skattesystemet, vadan det redan av detta skäl icke kunde komma i fråga, att låta denna beskattningsform gå i omedelbar repartition med fastighets- skatten och avkastningsskatten på sådant sätt, att skattskyldigs samfallda inkomst och förmögenhet, å ena sidan, samt fast egendom och avkastning var för sig, å andra sidan, åsattes förhållandetal för repartition med varandra, en anordning som för övrigt knappast läte sig tek-

niskt utföras. Vad därefter angår de förhållandetal, efter vilka fast egendom och avkastning borde med skatt beläggas, hava sakkunnige ansett någon differentiering, allt efter som skattemedel erfordrades för olika slag av kommunala utgifter, icke kunna tillstyrkas. Visserligen hade en sådan anordning tidigare använts i större utsträckning och förekomme ännu i fråga om vissa slag av kommunala utgifter. I sådant avseende hava sakkunnige erinrat, bland annat, att utgifterna för vägväsendet på landet allt fortfarande påvilade beskattningsföremålen efter andra repartitionsgrunder än de för vanliga kommunalutgifter gällande, ett förhållande som hade sin naturliga förklaring däri att behovet att tillgodose intresseprincipen vid beskattningen framträtt kraftigare i fråga om kostnaderna för vägväsendet än i fråga om andra kommunala kostnader. Så länge nyssberörda beskattningsprincip icke vunnit insteg i den vanliga kommunalbeskattningen, vore det sålunda blott helt naturligt, att andra grunder för skattebördans fördelning tillämpats beträffande kostnaderna för vägväsendet än för andra kommunala kostnader. Då nu enligt vägkommissionens förslag vårdnaden om vägväsendet skulle överflyttas på primärkommunerna och landstingen, samt då kommunalbeskattningen i övrigt omlades huvudsakligen på intresseprincipens grund, skulle, enligt sakkunniges uppfattning, från dessa synpunkter hinder icke längre förefinnas för genomförande av enhetliga repartitionsgrunder för kommunalbeskattningen i det hela, däri inbegripen jämväl beskattningen för vägväsendet.

Då sakkunnige av närmare angivna skäl förordat såsom regel en alltigenom likformig repartition utan avseende å arten av de kommunala utgifter, som skola med skattemedel bestridas, hava sakkunnige emellertid ansett sig tills vidare böra göra en reservation för utgifterna för vägväsendet, enär det ankomme på vägkommissionen att därom avgiva förslag.

För utrönande av de förhållandetal, som skäligen skulle kunna ifrågasättas för den kommunala skatterepartitionen, hava sakkunnige verkställt ingående undersökningar av olika alternativ. Efter att i betänkandet hava utförligt skildrat tillvägagångssättet vid dessa undersökningar och de vanskligheter, som därvid mött, hava sakkunnige förklarat sig, i vad landskommunerna angår, förorda en repartition efter följande förhållandetal nämligen:

Jordbruksfastighet utom skogsvärde	0.05	%	av	taxeringsvärdet,
Jordbruksfastighets skogsvärde	0.03	»	»	»
Annan fastighet	0.04	»	»	»
Beskattningsbar avkastning	1.00	»	»	beskattningsbara beloppet.

Dessa förhållandetal, *vilka skulle tillämpas enhetligt vid uttaxering av såväl vägs katt, som all annan kommunalskatt inom landskommuner*, hava sakkunnige funnit bäst ägnade att inom tillbörliga gränser hålla den förskjutning av skattebördan de särskilda beskattningsföremålen emellan, som vore oundviklig vid varje skatteomläggning och vars verkan på grund av repartitionsbeskattningens egenart alltid måste bli olika inom olika kommuner. Denna förskjutning skulle nämligen med antagande av ovan angivna repartitionstal kunna förväntas gå i den riktning och tillika i stort sett hålla sig invid det mått, som kunde anses påkallat av intresseprincipens tillämpning.

Med ledning av de förhållandetal, efter vilka beskattningsföremålen borde gå i repartition med varandra, skulle varje beskattningsföremåls andel av de kommunala skattebehoven kunna utan vidare beräknas. Sakkunnige hava emellertid ansett lämpligast, att skattepåföringen förmedlades genom att fastställa en viss *repartitionsenhet*, i vilket avseende erinrats om den gamla kommunalfyrken såsom repartitionsenhet i landskommunerna, om bevillningskronan såsom repartitionsenhet i stadskommuner och landsting samt om vägfyrken såsom repartitionsenhet i väghållningsdistrikten. Enligt sakkunniges mening borde repartitionsenheten lämpligen så nära som möjligt motsvara den gamla bevillningskronan. Likasom 1 procent å 100 kronors beskattningsbar *inkomst* givit bevillningskronan, borde 1 procent å 100 kronors beskattningsbar *avkastning* giva den nya repartitionsenheten, vilken kunde erhålla benämningen *skattekrona*. Belöpande skattekoronor eller hundradelar av skattekoron (= *skatteören*) finge då beräknas å *fast egendom* efter denna egendoms förhållandetal. Med tillämpning härav borde alltså, vad landsbygden beträffar, i kommunallagarna för landskommunerna inrymmas stadganden *dels att* utskylder skulle utgöras efter det antal skattekoronor eller skatteören, som belöpte å varje kommunens beskattningsföremål, *dels ock att* 5 skatteören beräknades å varje 100 kronor av jordbruksfastighets taxeringsvärde efter frånräknande av fastighetens skogsvärde, *att* 3 skatteören beräknades å varje 100 kronor av jordbruksfastighets skogsvärde, *att* 4 skatteören beräknades å varje 100 kronor av annan fastighets taxeringsvärde *samt att* 1 skatteöre beräknades å varje krona beskattningsbart avkastningsbelopp.

Vidkommande slutligen den ordning i vilken den kommunala *inkomst- och förmögenhetsskatten* skulle i förhållande till den kommunala *fastighetsskatten* och *avkastningsskatten* skäligen få tagas i anspråk för fyllande av kommunala skattebehov, hava sakkunnige, såsom förut nämnts, ansett inkomst- och förmögenhetsskatten böra intaga allenast en supple-

mentär ställning i det kommunala skattesystemet. Denna beskattningsform hade icke heller anordnats eller ens kunnat anordnas såsom en repartitionsbeskattning i egentlig mening utan fastmera såsom en kvotitetsbeskattning, i det avseendet nämligen att den vore avsedd att utgå efter en på förhand till sitt *maximum* bestämd skattesats. Beträffande den ordning, i vilken denna skattesats skulle få inom kommunen uttagas, hava sakkunnige ansett frågan därom kunna anstå till behandling i sammanhang med erforderliga bestämmelsers införande i kommunallagarna, men sakkunnige hava emellertid i det avgivna betänkandet, under framhållande att andra metoder givetvis vore tänkbara, framhållit ett par uppslag i ämnet. Enligt det ena skulle uttaxering av kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt ifrågakomma först då skattebehovet inom kommunen krävt uttaxering av fastighetsskatt och avkastningsskatt med visst högre belopp — exempelvis fem kronor — per skattekrona, och finge uttaxeringen av inkomst- och förmögenhetsskatt i sådant fall ske med maximiskattesatsen i dess helhet eller det jämna tiotal procent därav, som skattebehovet krävde. Enligt det andra uppslaget skulle inkomst- och förmögenhetsskatt uttaxeras mera jämsides med fastighetsskatt och avkastningsskatt sålunda, att för varje en kronas uttaxering per skattekrona å fast egendom och avkastning skulle uttaxeras exempelvis tjugu procent av maximiskattesatsen å inkomst och förmögenhet, dock icke i något fall mera än denna skattesats till fullo.

Till besvarande framställer sig nu närmast frågan, om och i vad mån de grundsatser, vilka av kommunalskattesakkunnige tagits till underlag för en reglering av den allmänna kommunala skatteplikten, lämpligen kunna och böra vinna tillämpning jämväl på beskattningen för det allmänna vägväsendet på landet.

*Kommissionens
yttrande*

Härvid må till en början erinras om den ställning *vägskatten* är avsedd att intaga inom vägkommissionens system för vägväsendets ordnande. Enligt detta system skall all väghållning — därunder inbegripet såväl byggande av väg som ock vägunderhåll och vinterväghållning — utföras för det nya väghållningsdistriktets (landstingsområdets) gemensamma räkning. I stort sett skola utgifterna för denna väghållning ävensom de gemensamma förvaltningskostnaderna utgöra en hela distriktets väghållningskostnad. Vad därav ej täckes genom till distriktets vägkassa ingående statsbidrag eller andra särskilda inkomster utgör distriktets gemensamma vägskattebehov. Landstingets vägstyrelse ombesörjer själv alla vägbyggnadsarbeten liksom ock viss del av vägunderhållet. För utförande av allt övrigt vägunderhåll även-

som hela vinterväghållningen skall väghållningsdistriktet fördelas i arbets-kretsar motsvarande de nuvarande landskommunerna — köpingar och municipalsamhällen dock undantagna — med rätt för varje kommun att ur landstingsvägkassan bekommen ersättning för det utförda vägunderhållet med belopp, vartill samma underhåll blivit i vederbörlig ordning uppskattat, och för vinterväghållningen efter det utgjorda arbetets skäliga värde. Landstinget utskriver väghållningsdistriktets skattebehov direkt på kommunerna genom upptagande av *bidrag*, som beräknas å varje i väghållningskostnaden deltagande beskattningsföremål inom hela landstingsdistriktet med visst för dem alla lika belopp per repartitionsenhet. Kommunen åter äger att i sin ordning uttaga sitt skattebehov, i vilket ingår kommunens bidrag till väghållningsdistriktet, genom utdebitering inom kommunen av *vägskatt* i egentlig mening.

Bortsett från vissa tillfälliga eller mindre väsentliga inkomst- och utgiftsposter i kommunens vägbudget, skall kommunens skattebehov för vägväsendet alltså betingas av, å ena sidan, den ersättning för vägunderhåll och vinterväghållning, vartill kommunen är berättigad från landstingets vägkassa samt, å andra sidan, dels kommunens egna kostnader för nyssnämnda ändamål, dels ock i främsta rummet de bidrag till landstingsvägkassan, om vilka nyss talats. För varje kommun blir beloppet av dess bidrag till distriktet beroende av storleken av distriktets skattebehov och av antalet repartitionsenheter såväl inom den egna kommunen som ock inom hela distriktet. Under lika förhållanden med avseende å väghållningsdistriktets skattebehov kommer en kommuns bidragsbelopp således att sjunka eller stiga allt efter som antalet repartitionsenheter inom distriktet ökas eller minskas relativt mera än antalet repartitionsenheter inom kommunen själv. Antager man åter såsom konstant antalet repartitionsenheter och deras fördelning å de särskilda kommunerna, skall givetvis en ökning eller minskning av distriktets skattebehov också medföra ökning eller minskning i de särskilda kommunernas bidragsbelopp, ett förhållande som emellertid kommer att öva större inverkan för kommuner med jämförelsevis skattekraftigare beskattningsföremål och lägre väghållningskostnad än för kommuner, med vilka förhållandet är motsatt. I själva verket kommer genom ovanberörda, av kommissionen i skatteutjämningens intresse förordade anordning, att uppstå en växelverkan de särskilda kommunerna emellan till täckande av distriktets skattebehov för väghållningens räkning, därvid de i nyssberörda avseenden gynnsammare ställda kommunerna få bidraga till de mindre lyckligt lottade kommunernas väghållningskostnad.

Av vad sålunda anförts framgår, att, ehuru *vägskatten* i kom-

missionens system formellt taget framträder såsom en primärkommunal skatt, det likväl i själva verket föreligger en skillnad av viss principiell betydelse emellan nu ifrågavarande skatt och de allmänna primärkommunala utskylderna. Den allmänna kommunalskatten avser uteslutande den *egna* kommunens kostnader för ombesörjande av de ordnings- och hushållsangelägenheter, som blivit kommunen anförtrodda, låt vara att dessa angelägenheter stundom äro av beskaffenhet att befordra jämväl något statens ändamål. Vägskatten åter kommer icke under alla förhållanden att uteslutande tillgodose kommunens behov för dess *eget* vägväsen utan är, på sätt ovan framhållits, så anordnad, att densamma tillika kommer att verka utjämnande på skattetrycket inom de särskilda kommunerna för tillgodoseende av vägväsendet inom hela distriktet.

Den olikhet, vilken sålunda förefinnes emellan den allmänna primärkommunala beskattningen och den ifrågasatta nya vägskatten, lär emellertid, enligt kommissionens uppfattning, icke i och för sig kunna föranleda därtill, att de allmänna synpunkter, vilka av kommunalskattesakkunnige anlagts för förstnämnda beskattning, skulle lämpa sig mindre väl att komma till användning i fråga om vägskatten. Det torde i sådant hänseende kunna framhållas, att de föreslagna grunderna för kommunalbeskattningen ju äro avsedda att vinna användning jämväl för beskattningen inom kommuner av högre ordning, till vilka de nya väghållningsdistrikten bliva att räkna.

I sitt förslag till lag om allmänna vägar på landet har kommissionen, med framhållande hurusom vägväsendet rätteligen borde betraktas såsom en angelägenhet av blandad statlig och kommunal natur, tänkt sig en uppdelning mellan stat och kommun av skyldigheten att bestrida utgifterna för vägväsendet på det sätt, att vägväsendets ombesörjande ordnas såsom ett kommunalt åliggande med statsbidrag efter vissa grunder; och kommissionen har därvid avgjort ställt sig på den ståndpunkt, att utgifterna för vägväsendet, till den del de icke täckas av statsbidrag utan stanna å kommunerna, måste anses vara av beskaffenhet att böra till bestridande fördelas å de skattskyldiga efter intresseprincipens grund.

Redan för närvarande kan ju, såsom även kommunalskattesakkunnige erinrat, beskattningen till vägväsendet anses vara i viss mån lagd efter intresseprincipen. Emellertid har denna princip icke på tillfredsställande sätt låtit sig förenas med gällande skattesystem på bevillningsförordningens grund. Själva beskattningsföremålen hava icke såsom beskattningsunderlag givits sådana former, som överhuvud äro lämpade för en intressebeskattning. Dessutom kan vägbeskattningen i sin nu-

varande form anses behäftad med enahanda brister, som kommunal-skattesakkunnige i sitt betänkande (sid. 170—185) påvisat i fråga om kommunalbeskattningen i övrigt. Även om vissa av de ifrågavarande bristerna skulle kunna anses avhjälpta eller minskade vid tillämpning av vägbeskattningens repartitionsgrunder, framträda däremot andra i förstörad skala. Detta gäller framför allt den nuvarande beskattningens brist på smidighet, och må i sådant avseende allenast såsom exempel framhållas fastighetsbeskattningen, som träffar ägare eller innehavare uteslutande efter den fasta egendomens taxeringsvärde utan någon som helst hänsyn till huruvida en fastighet lämnar god, ringa eller ingen avkastning. Med den väsentligt större bidragsskyldighet, som nu åligger fast egendom med avseende å vägväsendet, måste givetvis denna brist bliva kännbarare vid vägbeskattningen än vid kommunalbeskattningen i övrigt.

Nu hava kommunalskattesakkunnige, såsom nämnts, utarbetat sitt förslag i syfte att anordna kommunalbeskattningen huvudsakligen just såsom en intressebeskattning och i sådant avseende föreslagit en fastighetsskatt och en avkastningsskatt på beskattningsunderlag, som utformats efter intresseprincipens fordringar. Efter allt vad kommissionen kunnat finna bliva dessa beskattningsunderlag lämpliga jämväl såsom underlag för den allmänna bidragsskyldigheten till vägväsendet. De föreslagna taxeringsreglerna synas i vad på dem ankommer skänka tillfredsställande garantier för en jämn och likformig taxering av beskattningsunderlagen. Genom förslagens bestämmelser om beskattningsort och om fördelning av beskattningsrätten vid konkurrens mellan kommuner om samma beskattningsföremål torde kommunernas intressen i förhållande till varandra hava behörigen tillvaratagits och den mellankommunala beskattningen sålunda tillfredsställande ordnats. Bestämmelserna om objektiv skatteplikt och subjektiv skattskyldighet hava befunnits tjäuliga att tillämpas vid vägbeskattningen. Den föreslagna medeltalsberäkningen vid taxering av avkastning av jordbruksfastighet samt av rörelse eller yrke har sitt berättigande såsom erforderlig för beredande av önskvärd fasthet åt vägbeskattningen, som även den har karaktären av repartitionsbeskattning. Slutligen har den föreslagna anordningen att vid avkastningsbeskattningen giva ett visst lika belopp fritt för varje enskild skattskyldig å taxerat belopp i hans mantalsskrivningsort synts tilltalande, såsom ägnad att utjämna den med de nuvarande s. k. bevillningsfria avdragen förenade tvära övergången från skattefrihet till full skattskyldighet, vilken övergång vad den nuvarande vägbeskattningen angår gjorts än mera otymplig däri-genom att skattskyldighet inträder först vid ett taxerat belopp av 1,000 kronor. Enligt förslaget skulle skattskyldighet inträda redan vid ett

belopp av 510 kronor, men detta förhållande torde väsentligen mildras genom att avkastning, som består i ren arbetsförtjänst, i allmänhet kommer att enligt förslaget få vidkännas en lindrigare beskattning än avkastning av fast egendom och näringsdrift. Vad särskilt rörelse eller yrke vidkommer, skulle förslaget komma att medföra en kraftigare bidragsskyldighet än för närvarande och därigenom fylla en oförneklig brist hos den nuvarande beskattningen till vägväsendet. Ehuru det väl får antagas, att ett skatteregleringsförslag, som så djupt som det ifrågasvarande ingriper i de ekonomiska förhållandena i vårt samhällsliv, kommer att underkastas en genomgående granskning och även undergå större eller mindre ändringar, innan det kommer till tillämpning, har kommissionen på sålunda i största korthet angivna skäl funnit sig böra utgå ifrån att förslaget lämpligen kan läggas till grund jämväl för den allmänna bidragsskyldigheten till vägväsendet.

Det avgivna skatteregleringsförslaget innehåller, såsom nämnts, inga bestämmelser angående de förhållandetal, efter vilka beskattningsföremålen fast egendom och avkastning skola gå i repartition med varandra, utan äro bestämmelserna härom avsedda att inrymmas i de egentliga kommunallagarna, och förslag till ändrad lydelse av dessa lagar i erforderliga delar har icke ännu avgivits. Kommissionen har således i berörda avseende intet annat att hålla sig till än den redogörelse, kommunalskattesakkunnige i sitt betänkande avgivit rörande undersökningar av olika alternativ till förhållandetal. Därvid anser sig kommissionen böra framhålla, att jämväl för vägbeskattningens vidkommande fog synes förefinnas att, såsom sakkunnige ifrågasatt, låta jordbruksfastighet undslippa med en lindrigare repartition för den del av sitt taxeringsvärde, som motsvarar värdet av skog utöver husbehov. Så länge skogen står under tillväxt föranleder den ingen slitning av vägarna, och då avverkning sker, uttages i stället skogsaccis. Beträffande de av kommunalskattesakkunnige förordade *förhållandetalen*, har kommissionen funnit desamma lämpliga särskilt med hänsyn till att dessa tal åsyfta en alltigenom enhetlig repartition till vägväsendet och till övriga kommunala ändamål. En sådan enhetlighet, allmänt förekommande i utlandet, skulle enligt kommissionens mening medföra avsevärda fördelar. Oavsett betydande lättnader för kommunalförvaltningarna i deras debiteringsarbete och fränsett fördelen att vid kommunalstämmorna olika röstlängder icke behöva begagnas allt efter som där handläggas ärenden rörande vägväsendet och rörande andra kommunala angelägenheter, skulle genom den åsyftade enhetligheten jämväl i andra avseenden åstadkommas reda och enkelhet. Sålunda skulle, bland annat, vinnas bättre möjligheter

dels att vid själva skatteregleringen bedöma verkningarna av de föreslagna beskattningsgrunderna och således tillse, att beskattningsföremålen bleve belastade i en önskvärd relation till varandra, dels ock att för framtiden, efter reformens genomförande, bibehålla överskådligheten härutinnan. Det behöver nämligen icke påpekas, huru stora svårigheterna i berörda avseenden för närvarande äro just med anledning av de olika beskattningsgrunder, som gälla för de egentliga kommunalutskylderna samt för vägs-katten och exempelvis för avgifterna till prästerskapets avlöning enligt gamla ordningen, vilka sistnämnda till och med undandraga sig varje översiktligt bedömande beträffande den skattebelastning, som genom dem förorsakas olika beskattningsföremål.

Tager man i betraktande, att vid repartitionen till vägväsendet jordbruksfastighet för närvarande deltagar fem gånger och annan fastighet tre gånger kraftigare än beskattningsbar inkomst, måste en enhetlig repartition till såväl vägväsendet som övriga kommunala ändamål i själva verket innebära en högst avsevärd lindring av den på fast egendom nu belöpande väghållningsbördan. Denna lindring skall emellertid uppvägas av och möjliggöras genom den ökade anpart av det rent kommunala skattebehovet, som med tillämpning av kommunalskattesakkunniges förslag skall läggas på detta slag av beskattningsföremål, huvudsakligen därigenom att jämte fastighetsskatt skall erläggas även avkastningsskatt för den fasta egendomen.

I det av kommunalskattesakkunnige föreslagna kommunala skattesystemet ingår, såsom i det föregående omnämnts, jämväl en kommunal inkomst- och förmögenhetsskatt, betingad av kommunernas handhavande av angelägenheter, som beröra statsändamål och till vilkas besörjande de skattskyldiga följaktligen ansetts böra bidraga ungefärligen efter de för den direkta statsbeskattningen gällande grunder, således efter *skatteförmåga*. Vad nu beskattningen till vägväsendet beträffar, har kommissionen ansett sig genom det kraftigt tillmätta statsbidraget hava på staten lagt väghållningen till den del den berör statsändamål, vadan uttagning av vägs-katt under form av inkomst- och förmögenhetsskatt av nyss angivna skäl icke synes påkallad. Med hänsyn emellertid till det förhållande, att vägs-katten enligt kommissionens förslag får till uppgift, icke att under alla förhållanden uteslutande tillgodose den *egna* kommunens vägväsen utan även att bidraga till utjämning av väghållningsbördan inom samtliga kommuner i hela distriktet, skulle kommissionen för sin del vilja förorda en anordning, varigenom kommunens skattebehov till vägväsendet kunde indirekt inverka på uttaxeringen av inkomst- och förmögenhetsskatt inom kommunen. Uttaxeringen av inkomst-

och förmögenhetsskatt för de allmänna kommunala ändamålen borde sålunda få bero av huruvida och i vad mån kommunens allmänna skattebehov jämte skattebehovet till vägväsendet, sammanräknade, därtill föranledde.

Även skogsaccisen har syns kommissionen med skäl böra ställas i ett visst beroende av vägbeskattningen. Något förslag till ändrad lydelse av skogsaccislagen föreligger icke ännu, men kommunalskattesakkunnige hava i sitt betänkande framhållit, att skogsaccisen enligt reformplanerna komme att få en vida större betydelse för den kommunala budgeten än för närvarande. Frånsett ifrågasatt införande av accisplikt för virke, avsett att användas till ny- och ombyggnader, skulle nämligen accisen dessutom väsentligt höjas för att innefatta compensation dels för den föreslagna lindrigare fastighetsskatten för den del av jordbruksfastighets taxeringsvärde, som motsvarar värdet av skog utöver husbehov, dels ock för den föreslagna befrielsen från avkastningsskatt för skogsavkastning, som härflutit från avverkning av skog till försäljning eller till ny- eller ombyggnader ävensom från upplåtelse av avverkningsrätt. Då nyss angivna beskattningsföremål sålunda ävenledes komme att undandragas vägs-katt, kan med allt fog ifrågasättas att uttaga vägs-katt under skogsaccisens form. Åtminstone bör — såvitt skogsaccisen kommer att läggas efter samma grunder som för närvarande i det avseendet, att uttaxeringen per 100 kronor virkesvärde göres beroende av nästföregående års uttaxering av kommunalskatt per repartitionsenhet — uttaxeringen av skogsaccis göras beroende av uttaxeringen av den egentliga kommunalskatten och vägs-katten, sammanräknade. Därigenom skulle nämligen på indirekt väg vinnas, att ifrågavarande skogsaccispliktiga beskattningsföremål komme att underkastas en skattebelastning, motsvarande vägs-katten å övriga beskattningsföremål.

Av vad ovan anförts framgår såsom kommissionens mening, att det av kommunalskattesakkunnige framlagda regleringsförslaget är användbart och lämpligt även för ordnande av beskattningen till vägväsendet. Att emellertid denna uppfattning icke kunnat få sitt uttryck i de av kommissionen nu framlagda förslagen beror av särskild orsak, vartill kommissionen i det följande (sid. 61, 62) återkommer. På sätt där anføres måste man, så framt vägfrågan skall kunna lösas utan avvaktan på den till äventyrs mera tidskrävande kommunalskatte-reformens genomförande, anlita ett provisoriskt ordnande av vägbeskattningen på det beståendes grund, och kommissionen har nu inrättat sitt förslag till övergångslagstiftning i enlighet härmed. Frågan om vägbeskattningen

definitiva ordnande är emellertid av den vikt och, med hänsyn till kommissionens uppdrag, jämväl av den art, att kommissionen ansett sig icke kunna underlåta att, så långt i frågans nuvarande läge varit möjligt, angiva sin ståndpunkt till densamma.

Rösträtten i vägärenden.

*Allmänna
erinringar.*

I nära samband med ordnandet av vägbeskattningen inom primärkommunerna står jämväl frågan om utövande av rösträtt i vägärenden inom dessa kommuner. Så länge nämligen den kommunala rösträtten överhuvud taget skall vara beroende av skatterepartitionen, kan givetvis varje förändring i grunderna för denna repartition komma att öva inflytande på kommunmedlemmarnas inbördes ställning vid utövandet av rösträtt i kommunens angelägenheter. Varje sådan förändring bör följaktligen föranleda till övervägande, om och i vad mån jämväl förändrade bestämmelser beträffande rösträtten må erfordras. Frånsett nu påpekade förhållande, har kommissionen redan med anledning av sitt helt och hållet nya system för vägväsendets organisation och förvaltning icke kunnat undgå att taga befattning med frågan om grunderna för rösträtt i vägärenden å kommunalstämma. Enligt detta system skola nämligen de nuvarande vägstämmorna upphöra och en väsentlig del av deras funktioner överflyttas å kommunalstämmorna, åt vilka beslutanderätten i kommunens gemensamma vägärenden sålunda för framtiden skall vara anförtrödd.

*Nu gällande
bestämmelser.*

Vägstämman utgör under nuvarande ordning representation för väghållningsdistriktet eller med andra ord i regel häradet. Enligt 52 § i gällande väglag skall det nämligen tillkomma de väghållningsskyldiga att sammanträda å vägstämma för avgivande av yttranden i vissa frågor, för anställande av val, bland annat, till ledamöter i distriktets vägstyrelse samt för utövning av den beslutanderätt, som eljest enligt väglagen tillhör de väghållningsskyldiga. Bland ärenden, hvilka såunda falla under vägstämmans beslutanderätt, kunna särskilt framhållas provning och fastställelse av vägkassans inkomst- och utgiftsstat m. fl. ekonomiska frågor.

Gällande bestämmelser om rösträtt å vägstämma återfinnas i andra stycket av nyss omnämnda paragraf och äro, enligt styckets lydelse i lagen den 20 juni 1905, av följande innehåll.

»Röstvärdet å vägstämma beräknas efter vägfyrktal; ägande i distrikt, som omfattar mer än en kommun, de väghållningsskyldiga att å vägstämman låta sin talan föras genom av dem kommunvis å kommunalstämmor efter vägfyrktal utsedda ombud, vilka skola rösta för sin

kommuns hela vägfyrktal, enskilda väghållningsskyldiga obetaget att vid vägstämman, själva eller genom ombud, varom flera väghållningsskyldiga kunna sig förena, utöva rösträtt för eget vägfyrktal, som i ty fall avräknas från det, för vilket vederbörande kommunombud skall äga rösta.»

Sedan i de följande styckena av paragrafen lämnats föreskrifter bland annat angående ordförande vid vägstämma, ort och tid för stämma m. m., stadgas i sista stycket: »I övrigt skall, i fråga om ärendenas handläggning å vägstämma, i tillämpliga delar gälla vad för kommunalstämma är stadgat.»

Det torde i förevarande sammanhang böra särskilt betonas, att allenast i sådana väghållningsdistrikt, vilka bestå av flera än *en* kommun, omröstning å vägstämman kan ske genom särskilda kommunombud. I alla de distrikt — omkring ett sjuttiotal — som omfatta blott *en* kommun, skall det däremot ankomma på den väghållningsskyldige att vid vägstämman personligen utföra sin talan, givetvis med rätt för honom att enligt kommunallagarnas stadganden för sig ställa ombud.

På grund av bestämmelserna i ovannämnda paragraf kommer vägfyrken, vars huvudsakliga uppgift är att utgöra måttet för de väghållningsskyldiga beskattningsföremålens inbördes deltagande i väghållningsbördan, jämväl att utgöra grund för röstvärdets beräkning vid vägstämma inom distrikt av såväl det ena som det andra utav de ovan angivna slagen. Men enligt berörda paragraf skall vägfyrktalet dessutom i visst angivet fall läggas till grund för omröstning jämväl å kommunalstämma. I distrikt bestående av mer än en kommun skola nämligen de ombud, vilka vid vägstämman representera kommunerna, var för sig utses å kommunalstämma med anlitande av vägfyrktalet såsom röstgrund.

Ehuru väglagen icke såsom föremål för beslut å kommunalstämma känner några andra vägväsendet rörande ärenden än nu angivna val, lär emellertid i praktiken förekomma, att åtminstone inom distrikt, som bestå av mer än en kommun, vissa andra vägfrågor upptagas till behandling å kommunalstämma, exempelvis angående ingivande av ansökningar i vägmål, besvärns anförande, förklarings avgivande m. m. I distrikt bestående allenast av en kommun behöver däremot icke ens i frågor av sistnämnda slag kommunalstämma med de väghållningsskyldiga hållas, enär ju lika lätt vägstämma kan utlysas, omfattande alldeles samma röstägare. I alla de fall, då vägfrågor handläggas å kommunalstämma, bör givetvis omröstning verkställas enligt samma grunder som å vägstämma eller sålunda efter vägfyrktal.

Beträffande sättet för beräkning av röstvärdet å *vägstämman* väcktes vid 1909 års riksdag två särskilda motioner avseende åtgärder för begränsande av rösträtten å sådan stämman.

I den ena av dessa motioner anfördes, att bland de bestämmelser i väglagen, vilka tarvade en snar ändring, hörde de, som reglerade utövandet av rösträtt å vägstämman, till de kanske mest trängande. Härvid avsåges främst 52 § i sagda lag, där det föreskrevs, att kommunernas ombud vid vägstämmor skulle rösta för sin kommuns *hela* vägfyrktal. Orimligheten i denna bestämmelse borde lätt inses. En enda av flera till ett väghållningsdistrikt hörande kommuner kunde nämligen genom en så vidsträckt rösträtt med diktatorisk myndighet ensam avgöra alla vid vägstämman förekommande ärenden, och på flera orter i vårt land, där på grund av tillvaron av industri höga vägfyrktal uppstått inom enskilda kommuner, hade detta förhållande på senare tider börjat framträda på ett för vägärendenas rättvisa behandling allt annat än fördelaktigt sätt. Blev rösträtten på ett lämpligt sätt fördelad inom väghållningsdistrikten, skulle en massa klagomål undvikas, vilka nu medförde avsevärda olägenheter, kanske mest den, att frågor, som man önskade få hastigt avgjorda, ofta bleve uppskjutna på en alltför lång tid. En reduktion av det vägfyrktal, för vilket å vägstämman rösträtt finge utövas, borde därför obetingat stipuleras i väglagen. På grund härav hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte utarbета samt för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i nu gällande väglag, att ingen enskild eller kommun skulle äga rätt att rösta för mera än högst en tiondel av hela väghållningsdistriktets sammanlagda vägfyrktal.

I den andra motionen framhöll motionären, efter att hava redogjort för innehållet i andra stycket av 52 § väglagen, hurusom anförda stycke icke innehölle någon begränsning i röstvärdet å vägstämman. Förhållandena hade därför utvecklats så, att områden — kommuner — med små vägfyrktal mångenstädes praktiskt taget vore berövade nästan varje möjlighet att göra sig gällande. Den nuvarande ordningen hade medfört, att å vägstämman i distrikt, som omfattade mera än en kommun, besluten bestämdes av ombud för den kommun, som ägde största antalet vägfyrkar, utan att någon hänsyn behövde tagas till de andra kommunerna eller de små väghållningsskyldiga. Numera ansåges det emellertid icke längre vara till samhällets bättnad, att personer, som måste deltaga i bärandet av gemensamma bördor, skulle göra det utan att få hava medbestämmanderätt vid bördornas påläggande. De små väghållningsskyldiga borde därför tillförsäkras verkligt inflytande vid

fattandet av beslut rörande väghållningsbesvärets utgörande, vilket lämpligen skulle låta sig göra genom att i det anförda stycket insätta ett stadgande, varigenom de stora väghållningsskyldigas röstvärde begränsades ungefär på samma sätt som i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, vars § 11 (enligt dess år 1909 gällande lydelse) föreskrev, att röstvärde skulle beräknas efter det en var röstägande åsatta fyrktal, dock att ingen finge utöva rösträtt för större antal röster, än som svarade emot en tiondel av kommunens hela fyrktal, eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarade femtusen fyrkar. Med anledning av vad sålunda anförts hemställde motionären, att på lämpligt ställe i väglagen måtte införas bestämmelse, att å vägstämman ingen finge utöva rösträtt för större antal röster, än som svarade emot en tiondel av distriktets hela vägfyrktal.

Över dessa bägge motioner avgav lagutskottet utlåtande, vilket av bägge kamrarna bifölls. I enlighet härmed anförde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 maj 1909 (nr 153), efter en erinran om ifrågavarande bestämmelsers tillkomst år 1905, följande.

Någon begränsning av fyrktalesägares rösträtt å vägstämman, i överensstämmelse med den inskränkning i rösträtten i fråga om kommunala ärenden, som år 1900 genomfördes, hade icke år 1905 ifrågasatts. Fråga härom hade, såvitt för riksdagen vore känt, ej heller i annat sammanhang varit föremål för statsmakternas prövning. Motionärerna hade nu påyrkat en dylik begränsning och i sådant avseende ifrågasatt, att å vägstämman rösträtt icke borde få utövas vare sig för i väghållningsdistriktet ingående kommun eller av någon till kommunen hörande enskild väghållningsskyldig för mer än en tiondel av väghållningsdistriktets vägfyrktal. Det syntes icke kunna bestridas, att en viss begränsning till förmån för de mindre starka beskattningsobjekten och kommunerna i det förevarande hänseendet visat sig vara av behovet påkallad. Härför talade liknande skäl, som föranlett en begränsning av den kommunala rösträtten. Däremot hölle riksdagen före, att en dylik begränsning endast borde ske genom reduktion av de enskilda väghållningsskyldigas fyrktal, varigenom tydligen även rösträtten för den kommun, de tillhörde, begränsades. Att härutöver reducera kommunens fyrktal, när kommunen, såsom ett slags representant för sina medlemmar, jämlikt 52 § genom det utsedda kommunombudet utövade den dessa tillkommande rösträtt, syntes riksdagen icke med skäl böra ifrågasättas. Därtill komme, att en dylik bestämmelse ej skulle få annan praktisk betydelse, än att de enskilda väghållningsskyldiga personligen eller genom enskilda ombud utövade sin rösträtt. På grund av vad

sålunda anförts anhölle riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke en begränsning borde ske av väghållningsskyldigs rösträtt å vägstämman, samt för riksdagen framlägga det förslag till lag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Sedan berörda riksdagsskrivelse undergått förberedande behandling inom jordbruksdepartementet bland annat genom inhämtande av yttranden från samtliga länsstyrelser ävensom från övriga vederbörande såsom vägstämmor, vägstyrelser, länsmän m. fl., har skrivelsen jämte övriga handlingar i ärendet den 2 november 1911 överlämnats till kommissionen för att tagas i övervägande vid fullgörande av det kommissionen anförtrodda uppdraget.

*Kommissionens
yttrande.*

I såväl ovan omförmälda båda motioner som riksdagens av desamma föranledda skrivelse synes huvudvikten blivit lagd på ordnande av hithörande förhållanden å vägstämmor i distrikt omfattande mer än en kommun, å vilka stämmor sålunda de särskilda kommunerna ägde att låta sig företrädas genom utsedda ombud. Emellertid har under ärendets vidare behandling såsom nödvändig konsekvens av rösträttens begränsning å dylika vägstämmor framställt sig kravet att på motsvarande sätt reglera rösträtten såväl å vägstämmor i distrikt bestående av endast en kommun som å sådan kommunalstämma, där omröstning skedde efter vägfyrktal.

Vad angår frågan om begränsande av rösträtten å *vägstämman*, kommer denna fråga att helt och hållet vara förfallen vid ett eventuellt antagande av det system, kommissionens förslag innehåller.

Med detta system får frågan om rösträtten i vägårenden betydelse endast med avseende å sådana ärendens behandling å *kommunalstämma*; och har det alltså för kommissionen gällt att överväga frågan uteslutande ur denna synpunkt.

I gällande förordning om kommunalstyrelse på landet upptages såsom förutsättning för rätten att deltaga i kommunalstämmas överläggningar och beslut i de ärenden, som enligt nämnda förordning falla under kommunens självstyrelse, dels medlemskap i kommunen dels ock skyldighet att till täckande av kommunens gemensamma utgifter erlägga skatt. Så länge överhuvud taget den kommunala rösträtten skall vara beroende av beskattningsförhållandena, böra givetvis motsvarande förutsättningar för framtiden krävas även beträffande rätten att å kommunalstämma föra talan i ärenden rörande vägväsendet. Jämte medlemskap av kommunen bör sålunda för denna rätt fordras skyldighet att till kommunen erlägga vägskatt. Vad medlemskapet angår skall, vid bifall till kommissionens förslag om utsöndring av köpingar och municipalsamhällen,

kommunalstämman erhålla en i viss mån olika sammansättning, allt efter som den där föreliggande frågan angår vägväsendet eller någon annan kommunens angelägenhet. Beträffande däremot skattskyldigheten till vägväsendet, har kommissionen utgått från den förutsättningen, att denna skyldighet vid en definitiv omreglering anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med den allmänna kommunala bidragsplikten, sådan denna planlagts i kommunalskattesakkunniges betänkande och förslag. Vid ett så beskaffat ordnande av vägbeskattningen i sammanhang med genomförandet av kommunalskattereformen skola följaktligen med ovan angivna, av distriktsregleringen föranledda undantag några särskilda föreskrifter rörande rättighet att deltaga i kommunalstämmas överläggningar och beslut icke vidare vara för vägväsendets del erforderliga. I frågor rörande vägväsendet skola nämligen då för rösträtten komma att gälla alldeles enahanda bestämmelser som för utövande av rösträtt å kommunalstämma i andra kommunens gemensamma angelägenheter; den begränsning i rösträtten, som må hava stadgats i det senare avseendet, skall sålunda även komma att utan vidare gälla i det förra.

Såsom ovan uttalats har kommissionen funnit det av kommunalskattesakkunnige avgivna förslaget till kommunal skattereglering användbart och lämpligt även för ordnandet av vägbeskattningen. Men förslaget omfattar icke den viktiga frågan om repartitionsgrunderna, utan hava sakkunnige avsett, att den av dem endast förberedelsevis undersökta frågan härom skall bliva föremål för närmare granskning och förslag först framdeles i sammanhang med en såväl av sakkunniges förslag som tilläventyrs jämväl av andra skäl påkallad revision av kommunallagarna, där bestämmelserna om skatterepartitionen angivits böra hava sin plats. I sakens så beskaffade läge och, då en *definitiv* omreglering av vägbeskattningen, såsom i högsta grad beroende av den allmänna kommunalbeskattningens reformering, icke lär kunna komma i fråga att genomföras fristående för sig, torde det vara utan ändamål att nu söka åstadkomma något förslag i denna del. I stället har kommissionen, med tanken på det här nedan omförmälda provisoriet, utformat sitt förslag till den vägkommunala lagen, vad vägbeskattningen angår, allenast genom en hänvisning till vad därom särskilt stadgas. Huruvida denna hänvisning vid lagstiftningen om vägbeskattningens slutliga ordnande lämpligen må kunna bibehållas eller böra ersättas genom ett direkt införande i den vägkommunala lagen av hithörande bestämmelser må vara en öppen fråga.

För det närvarande har kommissionen måst inrikta sitt förslag, såvitt rör vägbeskattningen och jämväl rösträtten i vägärenden, på beredande av möjlighet till genomförande av kommissionens system i övrigt redan före omläggningen av den allmänna kommunalbeskattningen, för den händelse denna senare reform först längre fram i tiden skulle kunna bringas i verket. Önskvärdheten av en sådan anordning torde ej behöva närmare utvecklas; det må vara nog att erinra, hurusom vägfrågan innesluter sådana betydelsefulla reformer som åstadkommandet av bättre vägar ävensom en effektiv, av beskattningsgrundernas läggning oberoende skatteutjämning. För att vinna det åsyftade ändamålet har kommissionen måst föreslå ett *provisoriskt* ordnande av vägbeskattningen och rösträtten. Hithörande bestämmelser, vilka avse bibehållande av de nuvarande beskattningsgrunderna ävensom av vägfyrken såsom grund för rösträtten, hava, såsom avsedda endast för temporär giltighet, intagits i förslaget till övergångslagen. Den ovan omnämnda, i förslaget till den vägkommunala lagen förekommande hänvisningen i avseende å vägs-katten gäller sålunda tillsvidare endast motsvarande ställe i övergångslagen.

Motiv till förslagets särskilda stadganden.

Såsom förut är omnämnt skall den vägkommunala lagen innefatta sådana bestämmelser, vilka utöver eller vid sidan av de allmänna kommunalförfattningarna — här landstingsförordningen och förordningen om kommunalstyrelse på landet — erfordras för reglerandet av vägkommunernas befattning med det allmänna vägväsendet på landet, i vad angår deras självverksamhet på detta område. I allt övrigt, som hänför sig till dessa kommuners självstyrelse i berörda avseende, skola de nämnda allmänna författningarna utan vidare tillämpas (jfr motiveeringen under 1 och 8 §§ här nedan). Endast för såvitt särskilda regler, såsom tillägg till eller ändring i motsvarande allmänna bestämmelser i kommunallagarna, funnits vara för vägväsendets vidkommande betingade, hava de inrymts i förevarande lagförslag.

Åt lagens sålunda angivna karaktär av speciell kommunallag har kommissionen sökt giva uttryck genom förslagets *rubrik*. Det däri förekommande uttrycket »vägkommunal» kan måhända sägas vara för lagstil främmande, men då det på ett fullt egentligt och träffande sätt återger meningen, har kommissionen trots sig kunna använda detsamma, varigenom åt rubriken på samma gång kunnat givas önskvärd korthet.

I förslaget avdelas lagen i två avsnitt, innefattande, det första den grupp av bestämmelser, som skola gälla för *väghållningsdistriktens* genom landstingen och deras vägstyrelser utövade självstyrelse i avseende å vägväsendet, och det andra motsvarande specialstadganden i fråga om de till nämnda distrikt hörande (lands-) *kommunerna*. I den förra delen blir lagen en utbyggnad på landstingsförordningen, i den senare åter på förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Väghållningsdistrikten.

1 §.

Genom paragrafen fastslås den med systemet nära sammanhörande och redan i motiveringen till förslaget om allmänna vägar på landet (se kommissionens betänkande I, del 1, sid. 142) angivna grundsats, att väghållningsdistriktet skall representeras av vederbörande landsting. Åt landstinget uppdrages sálunda här, i ordalag som väsentligen överensstämma med motsvarande ställe i landstingsförordningens § 1, att rådslå och besluta om väghållningsdistriktets gemensamma angelägenheter, såvitt de ej tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd. Härmed är också utsagt, att formerna för utövning av denna speciella befogenhet bliva desamma, som gälla för landstingets verksamhet i övrigt, i den mån förevarande lag ej däri gör ändring, eller med andra ord att landstingsförordningens bestämmelser bliva jämväl här tillämpliga i allt varom ej i nu ifrågavarande lag annorlunda stadgas.

Stadgandet i slutet av paragrafen är en given följd av att landstingsområdets städer ej skola ingå i det väghållningsdistrikt, som företrädes av landstinget. Samma är visserligen förhållandet även med de till landstingsområdet hörande köpingar och municipalsamhällen, men då dessa icke i något fall, vare sig ensamma eller flera tillsammans, utgöra och knappast heller enligt nu gällande lagstiftning¹⁾ torde kunna utgöra egna valkretsar för val av landstingsmän, skulle beträffande dem ett stadgande i samma syfte som det i paragrafen beträffande städerna upptagna tydligen vara utan ändamål.

2 §.

Redan i förslaget till lag om allmänna vägar på landet är förutsatt inrättande av en särskild styrelse för vägväsendet inom varje väghållningsdistrikt. Lämpligheten och behovet av ett sådant särskilt organ för den landstingskommunala vägförvaltningen inom det till sin storlek så betydande väghållningsdistriktet torde ligga i öppen dag. Även vägkommittén, vars system i viktiga avseenden återupptagits av kommissionen, förordade i sitt förslag ett dylikt organ under framhållande, hurusom

¹⁾ Se härom landstingsförordningen § 2.

»mångfalden och betydenheten av de utgifter, som skulle ur vägkassan bestridas, jämte den insikt och erfarenhet, som utförande av de vägstyrelsen åliggande bestyr kräva, göra tillsättande av en särskild styrelse nödvändig» — ett uttalande som äger sin fulla tillämpning jämväl på kommissionens system. Här må endast tilläggas, att det icke syntes lämpligt eller möjligt att, såsom eljest tilläventyrs skulle kunna ifrågasättas, lägga hithörande befogenheter och bestyr på landstingets av en mängd andra arbetsuppgifter betungade förvaltningsutskott, som för övrigt utses genom val, däri deltaga jämväl ombud för landstingsområdets städer.

Beträffande landstingsvägstyrelsens sammansättning uppställes nu i förevarande paragraf till en början den allmänna och ovillkorliga regel, att länets vägdirektör skall vara självskriven ledamot i styrelsen. Motiveringen för denna anordning återfinnes i kommissionens betänkande I, del 1, sid. 283, 284, vartill kommissionen tillåter sig hänvisa. Övriga ledamöter skola däremot utses av landstinget. Angående deras antal har det lämnats åt landstinget att självt träffa bestämmelse utan annan begränsning än att — med hänsyn till önskvärdheten av en viss mångsidighet i meningsutbytet och på samma gång lämpligheten av en icke alltför ensidig ortsrepresentation inom styrelsen — berörda antal ansetts böra utgöra minst två. Med inberäkning av vägdirektören kommer vägstyrelsen sålunda att bestå av minst tre ledamöter. I fråga om de landstingsvalda ledamöternas suppleanter, vilka givetvis också skola utses av landstinget, har kommissionen tänkt sig den anordning, att varje suppleant skulle inträda för en viss ledamot och tillika utses från samma del av landstingsområdet som denne. På sådant sätt vunne man en viss stabilitet i fråga om de olika orternas representation inom styrelsen. För att främja ett sådant syfte, likvisst utan att binda landstingets händer härutinnan, har i paragrafen inrymts den föreskrift, att suppleanter skola av landstinget utses till lika antal som de valda ledamöterna.

Inom landstinget äro vissa val under särskild förutsättning proportionella, nämligen dels enligt landstingsförordningens § 31 val av ledamöter och suppleanter i landstingets förvaltningsutskott, dels enligt § 38 val av särskilda personer för ärendenas beredning. Bestämmelserna härom hava tillkommit genom ändringslag den 13 juni 1913. I departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet vid propositionen i ämnet (nr 185) erinrades bland annat, att landstingen hade att verkställa åtskilliga andra val såsom till ledamöter i flerahanda direktioner, nämnder o. s. v. Departementschefen uttalade därvid, att han med hänsyn till arten och omfattningen av det verksamhetsområde, som i allmänhet

tillkomme förvaltningsutskotten, ansåge sig böra föreslå proportionellt valsätt vid val av dessa utskott, men att däremot vidkommande valen av nyssberörda direktorer, nämnder o. s. v. öfvervägande skäl syntes tala för att bibehålla nuvarande majoritetsvals-system. Kommissionen anser det sistnämnda omdömet böra gälla även för val av ledamöter och suppleanter i här ifrågavarande nya styrelse. Särskilt må härvid framhållas lämpligheten av att denna styrelse sammansättes av ledamöter från olika delar av väghållningsdistriktet, vilken anordning tydligen skulle försvåras genom användning av proportionellt valsätt.

Valperioden har i överensstämmelse med vad som gäller beträffande viktigare kommunala förtroendeuppdrag satts till fyra år. Den särskilda, i första stycket intagna föreskriften att, när valet sker första gången, halva antalet ledamöter och suppleanter eller, om detta icke är jämnt, det antal, som är närmast under hälften, utses för allenast två år har till syfte att i önskvärd mån betrygga kontinuiteten inom styrelsen. Bestämmelsen härom, likasom angående fyllnadsval, har sin motsvarighet beträffande val av vägstyrelse redan enligt nu gällande ordning (se väglagen 54 §).

Rörande valet i öfrigt är endast att framhålla, hurusom landstinget icke skall vara bundet att utse ifrågavarande styrelseledamöter och suppleanter bland landstingets egna ledamöter, om än detta får antagas bli valet regel och väl även i allmänhet kan vara det lämpligaste.

Just med hänsyn till sistnämnda förhållande torde anledning saknas att i fråga om vederbörandes valbarhet avvika från vad som därutinnan gäller beträffande landstingsmännen själva enligt §§ 10 och 11 i landstingsförordningen. Jämväl i avseende på rättighet att avsäga sig uppdraget torde hithörande bestämmelser i nyssnämnda § 10 lämpligen kunna tagas till motsvarande tillämpning. I enlighet härmed är paragrafens andra stycke avfattat.

Enligt tredje stycket utser vägstyrelsen inom sig ordförande och vice ordförande. Det skulle med visst fog kunna ifrågasättas, huruvida ej vägdirektörens självskrivna ledamotskap i styrelsen lämpligen borde vidgas till att omfatta jämväl ordförandeskapet, då omsorgen om och bestyren med den på vägstyrelsen ankommande förvaltningen i så hög grad måste vila på vägdirektören, som jämväl mer än någon annan inom styrelsen måste komma att representera densamma utåt. Tjänligare och bättre överensstämmande med våra kommunala förvaltningsprinciper lär väl dock vara att ordförandeskapet, i fråga om vilket det personliga förtroendet och de personliga kvalifikationerna böra få spela sin särskilda roll, ordnas genom ledamöternas eget val.

Då det icke torde vara billigt, att de landstingsvalda ledamöterna och deras suppleanter skola på egen kostnad inställa sig vid vägstyrelsens sammanträden, när dessa hållas å annan ort än där vederbörande själva äro bosatta, har i sista stycket inrymts stadgande om rätt för bemälda ledamöter och suppleanter att för sådan inställelse tillgodonjuta reseersättning efter vad enligt § 24 i landstingsförordningen gäller för landstingsmän och deras suppleanter med avseende å inställelse till landstings möte. Här ifrågavarande ersättning bör emellertid givetvis utgå ur landstingsvägkassan och icke, såsom i berörda paragraf sägs, av landstingsmedlen.

3 §.

Här angivas i huvudsak de åligganden, som skola tillhöra landstingsvägstyrelsen.

Hit hör i första rummet förvaltningen av den i 4 § närmare omnämnda, för hela distriktet gemensamma landstingsvägkassan. Om denna förvaltning lära erforderliga bestämmelser utöver dem, som återfinnas i sagda paragraf, böra meddelas i och genom den särskilda instruktion för styrelsen, som jämlikt förevarande paragraf skall utfärdas.

Vidare blir vägstyrelsen landstingets verkställande organ med avseende å tingets i vägärenden fattade beslut. I övrigt hänföra sig vägstyrelsens uppgifter till åtgärder, som styrelsen enligt särskilda stadganden i lag fått sig anbefallt att vidtaga. Erinras må härvid, att enligt förslaget till lag om allmänna vägar på landet dels, jämlikt 23 §, byggande av väg skall verkställas genom styrelsens försorg och dels, enligt 24 §, jämväl allt det vägunderhåll inom distriktet, som icke ankommer på primärkommunerna, skall besörjas av landstingsvägstyrelsen, vilken också genom 25 § i fråga om detta vägunderhåll uttryckligen förklarats skola anses som väghållare.

På det hela taget kommer landstingsvägstyrelsen att i förhållande till det nya väghållningsdistriktet och dess representation landstinget intaga väsentligen samma ställning som efter nu gällande ordning vägstyrelsen i förhållande till det nuvarande väghållningsdistriktet och dess vägstämma.

Såsom förut erinrats ingick redan i vägkommitténs organisationsförslag en landstingsvägstyrelse. För denna styrelse, vilken skulle hava väsentligen samma uppgifter som den nu ifrågavarande, skulle instruktion upprättas av landstinget men underställas Konungens befallningshavandes prövning och godkännande. I avseende härå anförde kommittén följande.

»Enligt § 59 av kungl. förordningen om landsting erfordras icke

Konungens befallningshavandes godkännande av landstingets beslut om, bland annat, uppgörande av instruktion för landstingets tjänstemäns och betjäntes tjänstgöring, men då ifrågavarande styrelse icke är till denna kategori att hänföra, och vägstyrelsen skulle besörja många uppdrag, som för den allmänna samfärdseln äro av allra största vikt, hava kommitterade, med hänsyn tillika till den Konungens befallningshavande tillkommande allmänna uppsikt över vägarna, ansett det vara angeläget, att instruktionen för vägstyrelsen av Konungens befallningshavande fastställdes.»

Enligt nyssnämnda § 59 i landstingsförordningen, sådan paragrafen lyder enligt lag den 13 juni 1913, är Konungens befallningshavandes godkännande icke erforderligt för att giva bindande kraft åt landstingets beslut om instruktion för dess förvaltningsutskott. Då landstingsvägstyrelsen närmast skulle kunna vara att jämföra med detta utskott, kunde det måhända synas följdriktigt att samma ordning bleve gällande i fråga om styrelsens instruktion. Emellertid intager styrelsen i förhållande till det allmänna en helt annan ställning än förvaltningsutskottet, vartill kommer som en synnerligen viktig omständighet, att i den av styrelsen förvaltade vägkassan skola ingå statsmedel till betydande belopp. Kommissionen delar därför till fullo vägkommitténs åsikt om lämpligheten av att styrelsens instruktion icke undandrages Konungens befallningshavandes prövning och sanktion. Att i avseende härå endast förfara enligt den i berörda paragraf stadgade allmänna regeln så, att en av landstinget för dess del antagen instruktion skulle godkännas av Konungens befallningshavande, har ansetts icke vara tillräckligt. I sådant fall skulle nämligen, vid det förhållande att landstings till godkännande anmälda beslut enligt § 60 i landstingsförordningen kan av Konungens befallningshavande godkännas endast i oförändrat skick, kunna inträffa, att den av landstinget antagna instruktionen vore i någon eller några detaljer av beskaffenhet att icke kunna av Konungens befallningshavande godtagas, varav följderna måste bliva, att beslutet i dess helhet måste ogillas och alltså ingen instruktion bleve utfärdad. I stället blir anordningen nu den, att landstinget endast avgiver förslag till instruktionen, med Konungens befallningshavande förbehållen fri prövningsrätt i och för det beslut, varigenom instruktionen fastställs till efterrättelse.

Stadgandet i paragrafens sista stycke om motionsrätt för vägstyrelsen hos landstinget, vilken rätt i saknad av uttryckligt medgivande icke skulle bliva förhanden, betingas av särskilda lämplighetshänsyn. För ett väl avvägt och planmässigt ordnande, såvitt på landstinget beror, av landstingsdistriktets vägväsen — framför allt med avseende å väg-

nätets utveckling och förbättring — måste givetvis vägstyrelsens initiativ bli av stort värde.

4 §.

Likasom efter nuvarande ordning varje väghållningsdistrikt har sin vägkassa, måste så även bli fallet med vart och ett av de i enlighet med kommissionens system bildade nya och större väghållningsdistrikten. Det är denna kassa (landstingsvägkassan) — väl att skilja från de särskilda primärkommunernas egna vägkassor, om vilka stadgas i 12 § — som skall uppbära och förmedla hela det stora väghållningsdistriktets gemensamma ekonomi. Sammanblandning mellan landstingsvägkassan och den allmänna, egentliga landstingskassan är av naturliga skäl utesluten. Vägväsendet har sina särskilda inkomster såväl som utgifter. Dess tillgångar bli gemensam egendom för distriktet, vilket icke sammanfaller med den vanliga landstingskommunen. Skattebehovet fylles för vägkassan på särskilt sätt och påverkas i synnerlig grad av sådana statens bidrag, som avse vägväsendet allena. Dessa förhållanden betinga med nödvändighet ett särskilt förhållande av vägkassan och dess ekonomiska förhållanden från landstingets övriga finanser.

Bland vägkassans inkomster upptagas främst de viktiga statsbidragen till vägs byggande, till vägunderhåll och vinterväghållning samt till avlönande av vägvakter. Bestämmelserna om dessa bidrag återfinnas i 54—56 §§ av förslaget till lag om allmänna vägar på landet.

Härtill komma de i 51—53 §§ samma lagförslag omförmälda s. k. särbidrag av vissa fastigheter m. m. till gottgörande av väghållningsdistriktets skäligena kostnad för förvärvande av mark till anläggande av ny väg eller övertagande till allmänt underhåll av förutvarande enskild väg.

De »övriga inkomster, som må tillkomma distriktet för dess vägväsen», kunna vara av varjehanda slag, såsom räntemedel, hyror för vägmaskiner och redskap, försäljningsmedel för väglagningsämnen från distriktet tillhöriga grus- och stentag, färjpenningar (enligt 57 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet) samt intäkt av den automobilskatt, som kommissionen har för avsikt att föreslå.

Av den allra största vikt för vägkassans ekonomi bli bidragen från distriktens kommuner. Det är nämligen genom dessa bidrag — kollektivt upptagna för varje kommun i stället för att uttagas genom vanlig individuell utdebitering på de särskilda vägskattskyldiga inom distriktet — som det större väghållningsdistriktets skattebehov skall fyllas. Om dessa bidrag lämnas närmare föreskrifter i 7 § av förevarande lagförslag.

Bland vägkassans utgifter upptages till en början kostnad för byggande av väg. Härvid är att märka, hurusom enligt 17 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet till byggande av väg räknas jämväl åtskilliga andra arbeten än nyanläggning, såsom omläggning, profilförbättring, breddning m. m.

Vidare ålägges vägkassan att bestrida utgift för vägunderhåll, som skall besörjas genom landstingsvägstyrelsen. I vilken utsträckning distriktets vägunderhåll skall ligga å denna vägstyrelse framgår av 24 § i sistnämnda lagförslag. Såsom där stadgas blir underhållet av bro och färja alltid vägstyrelsens sak; i övrigt skall det bero på landstingets eget bestämmande, eller under viss förutsättning Konungens befallningshavandes beslut, om och i vad mån så skall bliva förhållandet jämväl med annat vägunderhåll.

Allt det vägunderhåll, som icke enligt vad nu är sagt skall ankomma på landstingsvägstyrelsen, skall enligt åberopade 24 § åligga distriktets kommuner var inom sitt område. Enligt 33 § skall jämväl distriktets vinterväghållning — utan något undantag — besörjas av sagda kommuner. Men kommunerna sålunda åliggande vägunderhåll och vinterväghållning fullgöres för hela distriktets räkning mot ersättning till kommunerna efter vissa i nyssberörda paragrafer angivna grunder. Bland vägkassans utgifter upptagas nu alltså jämväl dessa ersättningar, vilka åtminstone i regel komma att representera den mest betydande utgiftsposten på landstingets vägbudget.

Vägkassans »övriga utgifter för vägväsendet» torde icke behöva närmare angivas. Bland de viktigare kunna nämnas förvaltningskostnader, däri inberäknade reseersättning åt landstingsvägstyrelsens vederbörande ledamöter och suppleanter, vidare enahanda ersättning åt den landstingsvalda ledamoten i de särskilda nämnderna för uppskattning av kostnaden för vägunderhållet (se 48 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet) ävensom löner m. m. för distriktets vägmästare (se 59 § samma lagförslag).

Då det heter i förevarande paragraf, beträffande intäkterna, att de skola i denna kassa »ingå», och i fråga om utgifterna att de skola ur kassan »utgå», bör påpekas, att detta icke alltid skall betyda verklig inleverering, respektive utbetalning. Kommissionen syftar härvid å ena sidan på de i sammanhang med inkomsterna upptagna kommunbidragen och å andra sidan på de bland utgifterna omnämnda ersättningarna till kommunerna för deras väghållningsprestationer. I följd av systemet komma distriktet och den särskilda kommunen att i berörda avseenden stå mot varandra såsom ömsom fordringsägare och gäldenär. Mellan-

havandet måste dem emellan ordnas genom särskilda årliga likvider, därvid fordran och skuld naturligtvis så långt ske kan mot varandra kvittas, så att endast saldot blir föremål för verklig kontant betalning av den ena till den andra. Då emellertid de fulla beloppen givetvis skola i väggkassans räkenskaper komma till synes såsom distriktet till godo eller till last, lärar även med avseende å dem utan oegentlighet kunna sägas, att de »ingå» i eller »utgå» ur kassan såsom respektive intäkt eller utgift.

Bestämmelserna i paragrafens sista stycke om räkenskapsföring och revision m. m. beträffande landstingsväggkassan och dess av landstingsvägstyrelsen handhavda förvaltning stadga tillämpning av liknande ordning, som enligt landstingsförordningen (§§ 56 och 57) i motsvarande avseenden gäller i fråga om landstingets egentliga finansförvaltning. Föreskriften om revisionens uppdragande åt särskilt för detta ändamål utsedda personer — i stället för att, såsom eljest skulle kunna ligga närmast till hands, låta landstingets vanliga revisorer verkställa även detta granskningsbestyr — har sin grund i den relativt mycket betydande omfattningen av väggkassans ekonomi, vartill kommer lämpligheten av att revisionen i varje fall ombetros åt sådana personer, som icke, på sätt fallet ofta är med de vanliga landstingsrevisorerna, äro landstingsmän för städerna.

5 §.

Denna paragraf motsvarar § 48 i landstingsförordningen och 61 § i gällande väglag samt har enahanda uppgift som dessa, nämligen att skänka den beslutande församlingen — här landstinget — nödig grundval för att kunna besluta om den uttaxering å tillgängliga beskattningsföremål, som provas erforderlig för skattebehovets fyllande. Tiden för landstingens sammanträden samt för de därförinnan av behovet påkallade förberedande åtgärdernas vidtagande medgiver icke att avvakta prövningsnämndernas beslut och lägga dessa till grund för uttaxeringens bestämmande, utan måste uttaxeringen även här bestämmas med ledning av de taxeringar, som blivit av taxeringsnämnderna verkställda.

Då enligt 7 § landstingets skattebehov till vägväsendet skall täckas genom bidrag från distriktets kommuner med belopp, som för varje kommun skall motsvara vad å kommunen efter repartitionstalet för dess vägskattepliktiga beskattningsföremål belöper vid skattebehovets uttaxering med visst belopp per repartitionsenhet å repartitionstalet för samtliga vägskattepliktiga beskattningsföremål inom hela distriktet, komma häradskrivarnas här ifrågavarande uppgifter således att ligga till grund

för avgörandet angående den uttaxeringssiffra per repartitionsenhet, efter vilken kommunbidragen skola utgå.

Det har gällt att åt förevarande 5 § giva en avfattning, som täcker båda de alternativ till beskattningsgrunder, som kommissionen tänkt sig kunna komma i fråga, nämligen dels beskattningsgrunderna enligt eller i huvudsaklig överensstämmelse med kommunalskattesakkunniges skatteregleringsförslag, dels ock under någon övergångstid de nu gällande beskattningsgrunderna. Skulle kommissionens förslag till omläggning av vägväsendet komma att genomföras före skatteomläggningen på det sätt, att nu gällande beskattningsgrunder finge, på sätt kommissionens förslag i 15 § övergångslagen innehåller, tillsvidare vinna tillämpning, vill kommissionen med den lydelse, som givits åt 5 §, således hava utsagt, att häradskrivarnas uppgifter skola fortfarande hänföra sig till beskattningsföremålen efter de skilda slag, som uppräknas i 61 § väglagen och återfinnas i den föreslagna övergångslagens 15 §. Skulle åter de av kommunalskattesakkunnige föreslagna beskattningsgrunderna vinna tillämpning, måste uppgifterna avse beskattningsföremålen efter de olika slag, som då skulle bilda underlag för vägbeskattningen, nämligen jordbruksfastighet med undantag av skogsvärde, jordbruksfastighets skogsvärde, annan fastighet samt beskattningsbar avkastning. Lydelsen av ifrågavarande 5 § torde för övrigt lämpa sig för vilka beskattningsgrunder som helst, om blott beskattningsunderlagen bliva fast egendoms taxeringsvärde samt beskattningsbara belopp av inkomst eller avkastning. Det behöver allenast fasthållas, att med *varje slag* av beskattningsföremål avses varje sådan grupp av beskattningsföremål, som har att efter särskild grund repartisera.

6 §.

Innehållet av denna paragraf är hämtat från vägkommitténs förslag i motsvarande del.

I motiveringen till hithörande paragraf (67) i kommittéförslaget anfördes bland annat följande.

»Till följd av den allmänna uppsikt över vägväsendet, som Konungens befallningshavande tillkommer, och med särskild hänsyn till den inverkan, vägkassans ställning torde kunna utöva på Konungens befallningshavandes beslut i avseende å tidpunkten för utförande av ifrågasatt ny väganläggning, samt på det att Konungens befallningshavande för sina framställningar till landstinget rörande vägväsendet må äga fullständig kännedom om dithörande förhållanden, har det ansetts mest ändamålsenligt att vägstyrelsen, i likhet med vad sjukhusdirektionerna åligger, skulle i

god tid till Konungens befallningshavande insända budgetsförslaget; och på det att handlingarna måtte före landstingets början kunna till tryck befordras och spridas, är vordet föreslaget, att Konungens befallningshavande skulle minst fjorton dagar därförut dem till landstinget överlämna.»

Kommissionen har upptagit detta förslag utan annan ändring än att terminen för handlingarnas expedierande från Konungens befallningshavande ansetts böra, i överensstämmelse med vad som enligt § 32 i landstingsförordningen gäller beträffande tiden för avlämnande av nya förslag till landstinget, sättas till minst tjugu dagar före landstingets början. Att den i paragrafen omförmälda revisionsberättelsen redan långt tidigare — nämligen före den 1 maj — bör vara avgiven och publicerad framgår av stadgandet i sista punkten av 4 §, jämförd med § 56 i landstingsförordningen.

Angående grunderna för inkomst- och utgiftsförslagets upprättande gäller givetvis detsamma, som måste iakttagas, då landstinget enligt 7 § skall definitivt fastställa budgeten, och hänvisas i avseende härå till motiveringen under sistnämnda paragraf.

Enligt § 46 i landstingsförordningen upprättar landstinget beträffande den allmänna landstingskassan inkomst- och utgiftsstat. Till ledning härvid föreligger en jämlikt § 45 av tingets kamrerare på visst sätt uppgjord beräkning.

Att enligt förevarande paragraf motsvarande underlag för fastställande av landstingsvägkassans budget ansetts böra åstadkommas genom landstingsvägstyrelsen har sin grund däri, att denna styrelse ensam är i besittning av det härför erforderliga material.

7 §.

Med ledning av de förslag, landstingsvägstyrelsen jämlikt 6 § avgivit, har landstinget att fastställa inkomst- och utgiftsstat för landstingsvägkassan för nästföljande år. Därvid har landstinget att, å ena sidan, såsom *inkomster* upptaga dels den behållning, som vid löpande årets slut möjligen kan vara att påräkna, dels de bidrag av statsmedel, som kunna beräknas tillkomma väghållningsdistriktet, dels påräkneliga intäkter genom *speciell* beskattning, exempelvis särbidrag enligt lagen om allmänna vägar på landet samt automobilskatt, dels ock slutligen andra inkomster, som kunna komma att stå distriktet till buds för dess vägväsen, samt, å andra sidan, såsom *utgifter* upptaga dels den brist, som vid löpande årets slut möjligen kan vara att fylla, dels beräknade kostnader för väg-

byggnader, dels den uppskattade kostnaden för vägunderhåll, som skall genom kommunerna ombesörjas, dels beräknade kostnader för vinterväghållningen och för landstingets eget vägunderhåll, dels ock slutligen andra utgifter för distriktets vägväsen. Det belopp, varmed de sålunda beräknade utgifterna överstiga de påräkneliga inkomsterna, utgör distriktets *skattebehov*, som emellertid enligt det av kommissionen föreslagna systemet skall täckas, icke genom direkt uttagning av skatt för distriktets räkning utan genom bidrag av kommunerna till distriktet.

I sammanhang med inkomst- och utgiftsstatens upprättande behöver emellertid landstinget icke göra någon beräkning av de särskilda kommunernas bidragsbelopp utan har allenast att beräkna och besluta om den uttaxering per repartitionsenhet, som prövas erforderlig för skattebehovets fyllande genom bidrag av samtliga vägskattepliktiga beskattningsföremål inom hela distriktet. För bestämmande av uttaxeringsbeloppet per repartitionsenhet hava, såsom ovan framhållits i motiveringen till 5 §, de av taxeringsnämnderna verkställda taxeringarna ansetts kunna läggas till grund. Efter den sålunda beslutade uttaxeringen per repartitionsenhet uträknas sedermera i sin tid — i sammanhang med kommunbidragens redovisning till landstingsvägkassan — varje särskild kommuns bidrag enligt det antal repartitionsenheter, som kommunens vägskattepliktiga beskattningsföremål motsvara. Denna sistberörda uträkning skall verkställas på grundval av de utav prövningsnämnd granskade taxeringslängderna samt det antal repartitionsenheter, som enligt dem belöpa å kommunens beskattningsföremål. Ändringar av prövningsnämnds beslut skola däremot icke öva någon inverkan på kommuns bidragsbelopp, sedan detta blivit på nyss angivna sätt uträknat.

Kommunerna.

8 §.

Liksom enligt 1 § väghållningsdistriktets vägväsen blir en landstingsområdets gemensamma angelägenhet, vars vårdnad i huvudsak utövas enligt landstingsförordningen, skall, enligt kommissionens system, också underdistriktets, landskommunens, vägväsen utgöra en gemensam angelägenhet för kommunen. Härav följer utan vidare, att, där icke annat särskilt stadgas, behandlingen av de primärkommunala vägärendena skall normeras av förordningen om kommunalstyrelse på landet. Dessa ärenden skola följaktligen behandlas och avgöras å vanlig kommunalstämma och

rösträtten i sådana frågor beräknas på alldeles samma sätt, som i andra kommunens gemensamma angelägenheter. Jämväl skyldigheten att gilda skattebidrag till kostnaderna för kommunens vägväsen avses skola i framtiden regleras huvudsakligen av enahanda bestämmelser, som gälla beträffande de allmänna kommunalutskylderna. Emellertid torde, på sätt i det föregående framhållits, kommissionens system i vad angår vägbeskattningen och rösträtten i vägärenden, icke kunna fullständigt genomföras annat än i samband med den nu pågående revisionen av hela det kommunala skatteväsendet och andra därmed sammanhängande frågor. De särskilda bestämmelser av provisorisk art, som under tiden äro avsedda att gälla för vägväsendets del, äro av kommissionen inrymda i det nu jämväl framlagda förslaget till övergångslag.

Från huvudregeln, att kommunalförordningens föreskrifter skola vara bestämmande jämväl för behandlingen av de vägkommunala ärendena, måste emellertid i vissa avseenden stadgas åtskilliga undantag påkallade av sakens egen natur eller andra särskilda orsaker. Vidare erfordras för ett tillfredsställande ordnande av landskommunernas vägväsen vissa speciella bestämmelser avseende förklaringar av och tillägg till kommunalförordningens allmänna föreskrifter. Dessa undantag och särskilda bestämmelser skola i det följande närmare avhandlas.

I nu förevarande paragraf upptages, jämte stadgandet att kommunens befattning med vägväsendet utgör en angelägenhet gemensam för kommunen, tillika en föreskrift för att i visst avseende närmare bestämma den primära vägkommunens omfattning. Enligt förslaget till lag om allmänna vägar på landet skall köping, så ock annan ort, för vilken lagen angående stadsplan och tomtindelning är gällande, icke vidare i väghållningsavseende räknas till landsbygden. Följaktligen böra dylika inom området för en landskommun belägna samhällen för framtiden icke hänföras till sådan kommun i väglagens bemärkelse. Medlem av sådant samhälle skall sålunda i denna sin egenskap icke vara berättigad att inom kommunen deltaga i kommunalstämmans överläggningar och beslut rörande kommunens vägväsen och icke heller skyldig att lämna bidrag till detta vägväsen. Nu ifrågavarande bestämmelse, som innefattar undantag från stadgandet i § 80 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, utesluter påtagligen icke, att medlem av samhälle kan på grund av särskilda omständigheter på samma gång vara medlem av själva vägkommunen och, där så är händelsen, röstberättigad i och skattskyldig till jämväl denna kommun.

Med avseende å den i förslaget till lag om allmänna vägar på landet förekommande hänsyftningen på lagen angående stadsplan och tomtindelning — av den 31 augusti 1907 — är att märka, att denna lag numera blivit ersatt genom 1 kapitlet i lag om fastighetsbildning i stad den 12 maj 1917. Av sådan anledning har i förslaget under denna paragraf måst användas en annan bestämning av här ifrågakarande samhällen, varvid ansetts lämpligen kunna väljas den i sak alldeles liktydiga, som återfinnes i 7 kapitlet 17 § av åberopade lagen om fastighetsbildning i stad, nämligen »samhälle — där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas». Uttryckssättet överensstämmer väsentligen med motsvarande bestämning i 1 kapitlet 1 § första stycket i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907.

9 §.

Bestämmelsen i denna paragraf utgör en konsekvens av förslagets ståndpunkt, att köpingar och municipalsamhällen icke vidare skola i väghållningsavseende vara hänförliga till landsbygden. Medlemmarna av dylika samhällen skola, såsom nyss anförts, i denna sin egenskap vara uteslutna från rätten att inom landskommunen deltaga i överläggningar och beslut rörande vägväsendet. Med nu gällande lagstiftning rörande kommunalfullmäktige skulle kommunen emellertid vara oförhindrad att åt dylika fullmäktige överlåta handläggandet och avgörandet jämväl av kommunens vägfrågor, vilket åter skulle medföra, att medlemmarna i nu ifrågakarande samhällen medelbart, genom deltagande i val till fullmäktige, erhöle inflytande på avgörandet av kommunens vägfrågor. Till undvikande härav kunde möjligen tänkas en anordning, enligt vilken särskilda fullmäktige för vägärendenas avgörande skulle kunna utses genom val, förrättade uteslutande av sådana medlemmar i kommunen, vilka ägde rösträtt i dylika ärenden. En sådan anordning skulle nära ansluta sig till motsvarande stadgande i kommunalförordningens § 80 mom. 1, rörande särskilda municipalfullmäktige. Emellertid synes ändamålet enklare kunna vinnas genom att från kommunalfullmäktiges beslutanderätt helt undantaga de kommunala vägfrågornas avgörande. Kommissionen har för sin del stannat för sistnämnda alternativ; stadgandet i nu föreliggande paragraf kommer sålunda att i realiteten utgöra ett tillägg till bestämmelserna i kommunalförordningens § 35 angående ärenden, som ej må åt fullmäktige uppdragas.

10 §.

Enligt § 6 i förordningen om kommunalstyrelse på landet tillkomma verkställighet och förvaltning kommunalnämnden eller andra för särskilda verkställighetsåtgärder utsedda styrelser eller personer. I vilken utsträckning de särskilda förvaltningsbestyrerna sålunda må komma att överflyttas på andra organ än kommunalnämnden, är överlämnat åt kommunen själv att bestämma. Kommunalnämnden tillhör emellertid jämlikt § 38 att hava överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelser eller personers förvaltning, att hava tillsyn över vårderna och förvaltningen av kommunens gemensamma egendom, kassor och tillgångar samt att verkställa debitering och uppbörd av de till fyllande av kommunens gemensamma behov beslutade utskylder samt upptaga kommunens övriga inkomster.

Enligt förslaget under denna paragraf skall utses en särskild kommunal vägstyrelse. En sådan är ock i förslaget till lag om allmänna vägar på landet förutsatt. Härav och då i förevarande förslag icke utsäges, att styrelsen kan utgöras av kommunalnämnden, följer, att tillsättandet av en dylik styrelse för verkställighet och förvaltning beträffande kommunens vägväsen icke såsom i fråga om andra särskilda inom kommunalförvaltningen utsedda styrelser skall vara fakultativt utan obligatoriskt. Syftet härmed är att i varje fall förskona de av en mängd andra bestyr betungade kommunalnämnderna från den speciella omsorgen om kommunens vägförvaltning utom vad angår dess finansiella sida — uppgörandet av förslag till inkomst- och utgiftsstat för kommunens vägkassa samt debitering och uppbörd av vägskatten m. m. — vilka bestyr, i likhet med vad som gäller om motsvarande åtgärder i den vanliga kommunalförvaltningen, ansetts böra ankomma på nämnden.

Kommunvägstyrelsens uppgift blir till en början att besörja verkställighet av kommunalstämmans beslut om anordnandet av kommunens väghållning och fullgöra därmed sammanhängande bestyr. Bland dessa må särskilt nämnas de, som hänföra sig till entreprenaderna för kommunens vägunderhåll, vilket underhållssätt väl torde komma till vidsträckt användning. Det blir alltså kommunvägstyrelsens sak att besörja om entreprenadauktioner, avslutande av entreprenadkontrakt samt erforderlig kontroll över entreprenörerna. På styrelsen skall vidare ankomma att, där kommunalstämman beslutit låta fullgöra vägunderhållet genom vägvakter, anställa sådana och hava tillsyn över dem. Vidare att efter omständigheterna hava vård om kommunen tillhöriga grustag

och stenbrott, väglagningsmaskiner och redskap m. m. I avseende å alla dylika bestyr blir styrelsen att betrakta som varje annan för särskilda förvaltningsangelägenheter tillsatt styrelse inom kommunen och intager alltså härutinnan gentemot kommunalnämnden samma ställning som en sådan styrelse.

I och för uppgörande av inkomst- och utgiftsförslaget för kommunvägkassan bör vägstyrelsen jämväl, i överensstämmelse med föreskriften i § 62, sista stycket, av kommunalförordningen till kommunalnämnden före den 1 september ingiva sitt förslag över utgifterna för det nästföljande året.

Men härjämte skola på grund av stadganden i själva lagen vissa särskilda uppgifter och skyldigheter åligga styrelsen. Härvid är i första rummet att uppmärksamma, hurusom enligt 25 och 34 §§ i förslaget till lag om allmänna vägar på landet vägstyrelsen i förhållande till det allmänna är att anse såsom väghållare för kommunens vägunderhåll och vinterväghållning. I den mån underhållet skall fullgöras genom vägdagsverken ankommer det enligt 29 § i sagda lagförslag på vägstyrelsen att anordna arbetsskyldighetens utgörande på lämpligt sätt med hänsyn till vissa i paragrafen angivna grundsatser. Slutligen skall styrelsen dels enligt 11 och 14 §§ i förevarande lagförslag avgiva förslag å vägfogdar och upprätta den i sistnämnda paragraf avsedda arbetslängd, dels ock jämlikt 35 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet medverka vid verkställande av snöploglagsreglering för kommunens vinterväghållning.

Då vägstyrelsen sålunda får en legal ställning med åtskilliga viktiga befogenheter och åligganden, torde det vara i sin ordning, att dess sammansättning och vad därmed äger samband regleras genom lagen. I sådant avseende hava, med hänsyn till styrelsens i det hela nog så maktpåliggande uppgifter, bestämmelserna om kommunalnämnd ansetts lämpligen kunna tagas till motsvarande användning. Därigenom tillgodoses utan vidare även behovet av kontinuitet inom styrelsen, i det att halva antalet styrelseledamöter eller, om detta icke är jämnt, det antal, som är närmast under hälften, kommer att första gången utses allenast för två år, medan tjänstgöringstiden i övrigt för varje ledamot skall vara fyra år.

11 §.

I 30 § av förslaget till lag om allmänna vägar på landet omtalas en särskild vägfunktionär, nämligen vägfogden, med vissa åligganden i avseende å sådant vägunderhåll, som fullgöres genom vägdagsverken. Honom tillhör därvid att utfärda anmaning till vederbörande om in-

ställelse till arbetet och lämna anvisningar om dess utförande. På sätt i betänkandet till berörda lagförslag (sid. 315 och 318) härom anförts, skall vägfogden lyda under vägstyrelsen, bliva dess ombud och kontrollant gentemot de arbetsskyldiga samt ordna och leda deras arbete.

I sammanhang härmed har hänvisats på den vägkommunala lagen såsom avsedd att innehålla i övrigt erforderliga bestämmelser angående ifrågavarande nya befattning. I denna paragraf återfinnas nu dylika bestämmelser.

Av paragrafen, jämförd med återopade 30 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet, framgår att vägfogdens befattning hänför sig uteslutande till sådant vägunderhåll, som skall utföras genom vägdagsverken. Härav följer, att om kommunen, som äger full frihet att begagna eller icke begagna sig av detta underhållssätt, beslutar att icke betjäna sig därav, utseende av vägfogde icke heller behöver komma i fråga. Detta bör särskilt framhållas, då antagligen många kommuner icke alls vilja veta av naturasystemet ens i dess av kommissionen föreslagna form. Efter vad kommissionen föreställer sig bliva däremot nog så talrika de fall, då kommunen väl icke i allmänhet önskar anlita detta system men kan finna det lämpligt att mera undantagsvis och såsom reserv betjäna sig därav. Vid det förhållande att arbetsskyldighet ej kan utkrävas med mindre vägfogde finnes tillsatt, måste förtänksamheten i dylika fall bjuda, att nämnda förutsättning föreligger uppfylld genom i behörig ordning förrättat val av sådan funktionär. Samma förhållande företer sig här som i avseende å upprättande av arbetslängd, varom i motiveringen till 14 § närmare förmåles.

Enligt förevarande paragraf skall vägfogde utses å kommunalstämma. Då följaktligen de arbetsskyldiga själva kunna öva starkt inflytande på valet, kan vägfogden sägas bliva på en gång kommunens och de arbetsskyldigas förtroendeman. Emellertid och då vägfogden skall fungera under vägstyrelsen, vilken sålunda givetvis bör hava intresse av personfrågan, har det syntts lämpligt att vägstyrelsen därutinnan alltid skall få avgiva förslag. I övrigt fordras i varje fall, att vägfogden skall utses bland »lämpliga personer». Detta borde ju visserligen vara självklart men det uttryckliga stadgandet härom får den betydelse, att om, såsom ju dock kan inträffa, en för uppdraget mindre kvalificerad person skulle utses, valet kan på besvär undanröjas och nytt val föreskrivas.

I fråga om vägfogdarnas antal har kommunalstämman fria händer. Lämpligt och för vägfogdarna minst betungande torde väl vara, att kommunen indelas i ett flertal mindre distrikt med var sin fogde. Varje sådan får därigenom ett relativt mindre antal arbetsskyldiga att göra

med och då han tillika gärna själv bör vara bosatt inom distriktet, synes det med befattningen förenade besvär böra bliva ganska måttligt.

Vägfogdesysslan — helt olik vägfogdebefattning i den nu gällande väglagens mening (se 13 § i 1891 års lag) — blir i det nya systemet ett oavlönat menighetsbestyr. Kommissionen har med hänsyn till det nyss anförda och i betraktande jämväl av institutionens sannolikt mera begränsade anlitage trott sig kunna av kommunens vederbörande fordra det offer, som ligger i skyldigheten att åtaga sig uppdraget utan någon ersättning. Det kan förtjäna erinras, hurusom vägkommittén icke tvekade att upptaga enahanda grundsats i fråga om det av kommittén förordade systemet med rotemästare för det enligt kommitténs förslag över praktiskt taget hela linjen obligatoriskt bibehållna naturavväghållet.

Med tvångsuppdraget såsom sådant bör emellertid billigtvis förenas rätt för den valde att efter viss tids tjänstgöring åtminstone för någon skälig tid bliva förskonad från uppdragets fortsatta utövning. Stadgandet härom i paragrafens sista stycke ävensom den i sammanhang därmed meddelade, av kommunens och vägstyrelsens intresse att icke alltför länge behöva bibehålla en tilläventyrs olämplig befunnen vägfogde påkallade bestämmelsen, att valperioden kan inskränkas till ett enda år, hava hämtats från motsvarande stadganden i nu gällande väglag om väg- och snöplogfogde. Enahanda ordning skall enligt 38 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet fortfarande gälla i fråga om sistnämnda funktionär.

12 §.

Av väsentligen liknande skäl (jfr sid. 69), som betinga landstingsvägkassans särhållande från landstingets allmänna ekonomi, blir det nödvändigt, att jämväl primärkommunens finanser i vad de röra dess vägväsen helt åtskiljas från dess ekonomiska förvaltning i övrigt. I överensstämmelse härmed stadgas nu i förslaget, att för varje kommun skall finnas en vägkassa, vilken skall benämnas kommunvägkassan — till skillnad från den större, för hela distriktet gemensamma landstingsvägkassan — samt förvaltas utan sammanblandning med kommunens vanliga medel och följaktligen hava sin särskilda bokföring.

Med den specificerade uppställningen av kommunvägkassans inkomst- och utgiftstitlar kan jämföras motsvarande i 4 § givna översikt beträffande landstingsvägkassan. Åtskilliga olikheter äro härvid att uppmärksamma.

Beträffande inkomsterna har kommunvägkassan ej såsom landstingsvägkassan att påräkna något statsbidrag vare sig till vägbyggnader,

eftersom dessa icke äro kommunens sak utan skola besörjas av landstingsvägstyrelsen, eller till vägunderhåll och vinterväghållning, då nämligen statens bidrag för dessa ändamål alltid skola i sin helhet ingå i landstingsvägkassan. Det enda statsbidrag, som enligt kommissionens system kan tillkomma primärkommunen för dess vägväsen, avser bidrag till avlöning åt kommunens vägvakter enligt 56 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet. Kommunvägkassans huvudsakliga inkomst blir däremot den från distriktet till kommunen utgående ersättning för vägunderhåll och vinterväghållning, som av kommunen besörjes. Vad som här för kommunvägkassan utgör inkomst blir däremot naturligtvis för landstingsvägkassan utgift. Kommunvägkassans »övriga inkomster» kunna knappt bliva av någon betydelse. De torde väl komma att inskränka sig till räntor, försäljningsmedel för väglagningsämnen och hyresavgifter för vägmaskiner och redskap.

Å utgiftssidan förekomma först kommunens egna, direkta kostnader för dess vägunderhåll och vinterväghållning, såsom entreprenadsummor, ersättningar till snöploglag, betalning för vägdagsverken, avlöning åt kommunens vägvakter, utgifter för anskaffande av väglagningsämnen samt för inköp, underhåll och vård av maskiner och annan särskild utrustning för vägunderhållet, i den mån kommunen kan finna lämpligt att skaffa sig sådan.

Jämte dessa nog så betydande kostnader får kommunvägkassan att vidkännas en annan väsentlig utgiftsbelastning nämligen i form av kommunens bidrag till landstingsvägkassan, vilken därigenom får en motsvarande inkomst. Beträffande dessa kommunbidrag, vilka äro avsedda att täcka den större vägsamfällighetens skattebehov, hänvisas särskilt till 7 § med tillhörande motivering.

Bland kommunvägkassans »övriga utgifter för vägväsendet» torde kunna nämnas förvaltningskostnad ävensom gottgörelse, i den mån sådan anslås, till den kommunvalda ledamoten i uppskattningsnämnden enligt 48 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet.

Skillnaden mellan kommunvägkassans sålunda angivna inkomster och utgifter, sådana de i vederbörande inkomst- och utgiftsförslag beräknas, konstituerar kommunens vägskattebehov och skall täckas genom den inom kommunen upptagna vägskatten. Att följaktligen denna skatt skall ingå i den kommunala vägkassan är utan vidare uppenbart.

Att å ena sidan kommunens ersättning för vägunderhåll och vinterväghållning samt å andra sidan kommunens bidrag till landstingsvägkassan icke representera kontant inkomst, respektive utgift för kommunvägkassan framgår av vad under 4 § härovan i detta avseende yttrats.

13 §.

Vid uppgörande av inköms- och utgiftsstat för kommunvägkassan har kommunen att, å ena sidan, såsom *inkomster* upptaga dels den behållning, som vid löpande årets slut möjligen kan vara att påräkna, dels till kommunen möjligen utgående bidrag av statsmedel till avlönande av vägvakter, dels kommunen tillkommande ersättningar från väghållningsdistriktet, nämligen ej mindre för vägunderhåll, som skall genom kommunen besörjas, i enlighet med den härför uppskattade kostnaden, än även för vinterväghållningen i enlighet med den verkliga kostnad, som denna senare väghållning kan skäligen beräknas medföra, dels ock slutligen andra inkomster, som kunna komma att stå kommunen till buds för dess vägväsen, samt, å andra sidan, såsom *utgifter* upptaga dels den brist, som vid löpande årets slut möjligen kan vara att fylla, dels beräknade kostnader för kommunen åliggande vägunderhåll och vinterväghållning, dels kommunens bidrag till väghållningsdistriktet jämlikt 7 §, dels ock andra utgifter för kommunens vägväsen. Det belopp, varmed de sålunda beräknade utgifterna överstiga de påräkneliga inkomsterna, utgör kommunens vägskattebehov, som skall täckas genom uttagande av *vägs katt*.

För ett fullständigt ernående av den åsyftade jämnheten i väghållningsbördans fördelning inom distriktet borde de i varje kommuns inköms- och utgiftsstat upptagna huvudposterna å inkomstsidan: ersättning från väghållningsdistriktet och å utgiftssidan: beräknad kostnad för kommunens vägunderhåll och vinterväghållning i verkligheten jämnt täcka varandra. Detta är emellertid i praktiken knappast möjligt. Uppskattningen kan nämligen, den må vara än så noggrann och omsorgsfull, dock aldrig med säkerhet träffa just den siffra — högre eller lägre — som verkligheten framställer. Därtill kommer, att medan — med tillämpning av 44 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet — kommunens årskostnad för vägunderhållet skall anses lika med femtedelen av den för hela femårsperioden uppskattade kostnaden och sålunda räknas lika för varje år, kommunens verkliga utgift icke alltid lämpligen kan fördelas lika på de olika åren. Sistnämnda förhållande beror på att vissa reparationsarbeten på varje väg för sig behöva göras endast en gång under hela perioden, vilket å andra sidan föranleder en motsvarande högre utgift för det eller de år, då arbetet verkställs, än för de övriga. Och det blir icke under alla förhållanden lämpligt eller möjligt att planera dessa engångsarbeten över alla vägarna för hela perioden så, att de drabba varje år med lika belopp. Slutligen bör påpekas, att kom-

munen ensam måste bära sina förvaltningskostnader för vägväsendet i den mån sådana förekomma. Likaså måste förlust genom restantier å vägs-katten bliva kommunens ensak. Å andra sidan kan kommunen hava sina särskilda inkomster av sitt vägväsen, såsom räntor å vägkassans medel, vederlag för försålda väglagningsämnen o. d. Allt detta gör, att man väl i de flesta fall måste räkna med att kommunens verkliga kostnad för dess väghållning över- eller understiger den kommunen tillfallande ersättningen från distriktet. Emellertid bör man säkerligen kunna utgå ifrån, att sådana avvikelser åt ena eller andra hållet icke skola bliva av någon så avsevärd betydelse att, praktiskt taget, väghållningsbördans jämna fördelning därigenom må anses uppförd. I huvudsak böra alltså den verkliga kostnaden för kommunens prestation och ersättningen för densamma komma att uppväga varandra, varav följer, att kommunens vägs-kattebehov väsentligen kommer att utgöras av det kommunen åliggande bidraget till landstingsvägkassan.

Lagförslaget innehåller i fråga om beskattningsgrunderna ingenting annat än en i förevarande paragraf intagen hänvisning rörande vägs-katten till vad därom särskilt stadgas. Skälet härtill är i det föregående (sid. 61, 62) anført.

Då enligt kommissionens system vägs-katten blir en primärkommunal skatt, bör därav följa, att den, såsom här utsäges, också skall debiteras, uppbäras och redovisas i samband med och i samma ordning som de allmänna kommunalutskylderna.

14 §.

Förevarande paragraf innehåller de formella bestämmelserna för åvägabringande av den arbetslängd, om vilken i 28 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet närmare förmäles. Avsikten med denna längd är, såsom i motiveringen till nämnda 28 § framhållits, att skapa en för såväl vägförvaltningen som de arbetspliktiga bindande och vitsord ägande urkund angående omfattningen av var och en fastighets skyldighet att, i den mån arbetsplikten skall tagas i anspråk, verkställa vägunderhållsarbeten in natura. Då enligt det nya systemet kommunen skall äga i sitt skön att anordna vägunderhållet på sätt, som må finnas för ändamålet lämpligt, skall givetvis också arbetsskyldighetens utkrävande utgöra en från kommunens sida fakultativ åtgärd. Om sålunda kommunen beslutat att besörja hela sitt vägunderhåll med alla däri ingående slag av arbeten på annat sätt, såsom exempelvis genom anlåtande av entreprenad, erfordras icke heller med nödvändighet upp-

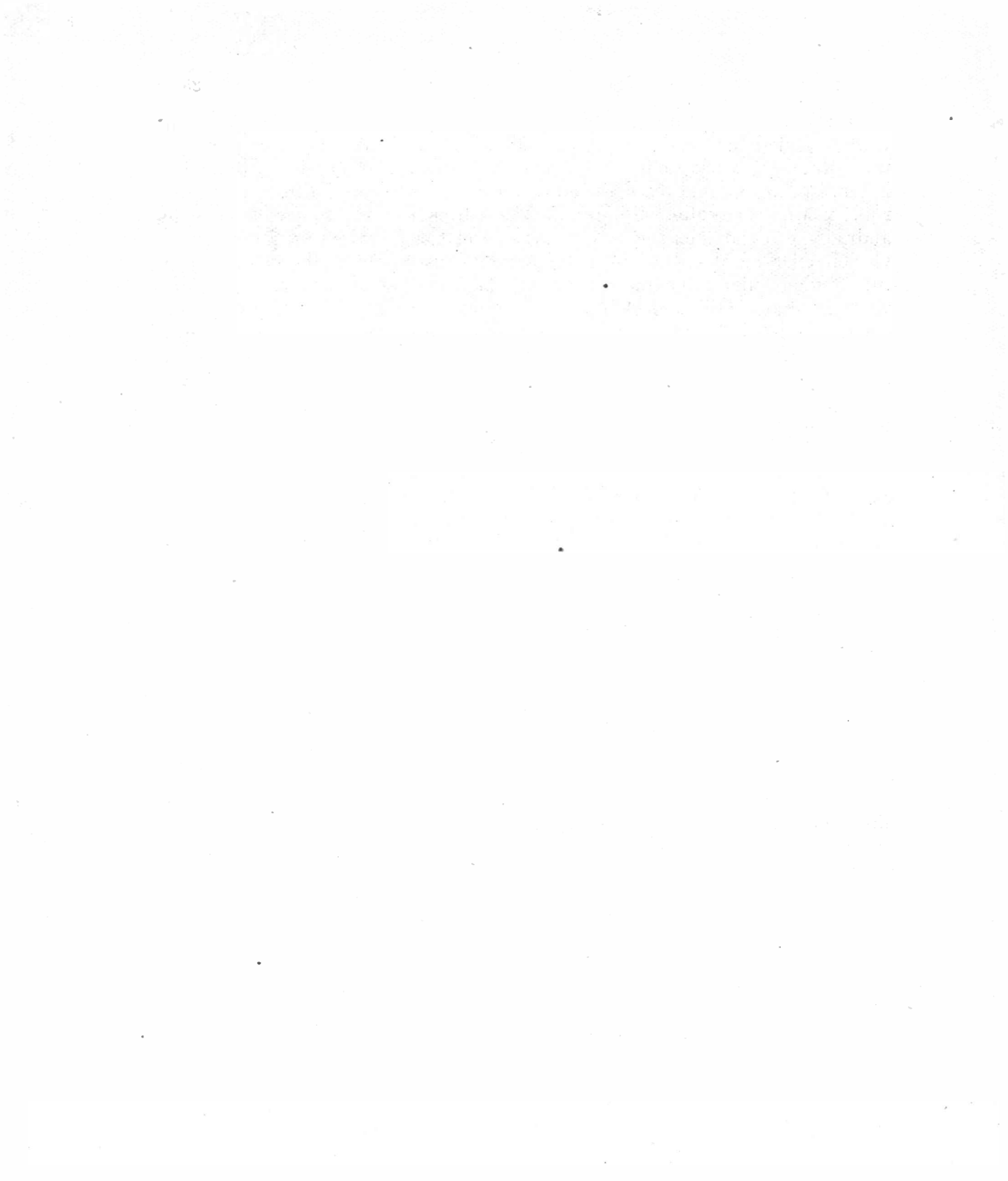
rättande av arbetslängd. Det bör emellertid ihåggkommas, att denna längd är avgörande för frågan, huruvida och till vilket mått arbetsskyldighet för varje särskild fastighet kan tagas i anspråk; saknas sådan längd, kunna följaktligen inga vägdagsverken utkrävas, och kommunen blir, därest den antagna entreprenören av en eller annan anledning är ur stånd att fullgöra sina åtagna förbindelser, nödsakad att för utförandet av motsvarande vägunderhåll anlita lega eller vägvakter. Försiktigheten lär följaktligen bjuda, att arbetslängd upprättas jämväl i de fall, då vägunderhållet regelrätt skall verkställas annorlunda än genom de arbetsskyldiga fastigheterna — förutsatt nämligen, att kommunen öfverhuvud vill låta dagsverkssystemet, i dessa fall såsom reserv, komma till användning.

I arbetslängden skola, enligt vissa i 27 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet närmare angivna grunder, upptagas såväl de fastigheter inom kommunen, från vilka under det följande kalenderåret vägdagsverken kunna uttagas, som ock för varje sådan fastighet den i två särskilda avseenden bestämda maximigränsen för arbetsskyldigheten. Längdens upprättande förutsätter sålunda till en början ett avgörande av frågan om de fastigheter, som uppfylla de i nyssnämnda paragraf angivna fordringarna för arbetsskyldighet. Vidare och för maximigränsens bestämmande erfordras kännedom om dessa fastigheters taxeringsvärden samt om antalet av de å varje sådan fastighet varande och i dess drift använda dragare. Med tillgång till taxeringslängder samt med sin ingående kännedom om ortens förhållanden i öfrigt torde kommunvägstyrelsen, åt vilken arbetslängdens upprättande skall anförtras, i de flesta fall utan större svårighet kunna förskaffa sig alla för uppdragets verkställande nödiga upplysningar. Ej heller torde, sedan dylik längd en gång blivit upplagd, den revision av längden, som år efter år må erfordras, komma att för vägstyrelsen medföra något mer avsevärt arbete, då ju de på längden inverkan förhållandena i en och samma kommun i de flesta fall lära bliva av någorlunda konstant natur. Största svårigheten torde säkerligen i varje fall föreligga i fråga om anskaffande av tillfredsställande uppgifter rörande fastigheternas dragareantal. Med hänsyn härtill har i nu avhandlade paragraf upptagits skyldighet för vederbörande att efter anmaning av vägstyrelsen lämna härutinnan erforderliga uppgifter vid äventyr att eljest förlora klagorätt mot längden.

Arbetslängden bör grunda sig på förhållandena sådana desamma föreligga vid tiden för längdens upprättande. Längden skall emellertid icke vinna tillämpning förr än under det påföljande kalenderåret, och det

lärer sålunda icke kunna undvikas, att under tiden åtskilliga förändringar inträffat med avseende å de förhållanden, från vilka man utgått vid uppgörandet av längden. Då arbetsskyldigheten är bunden vid fastigheten, spelar ombyte av dess ägare eller brukare icke härutinnan någon roll. Däremot skulle möjligen kunna sättas i fråga, huruvida icke de ändrade förhållanden, som under arbetsåret må hava inträtt i taxeringsvärden eller antalet dragare å de särskilda fastigheterna, borde föranleda till ökning eller minskning i det uti dagsverkslängden angivna antalet vägdagsverken från vederbörande fastigheter. En dylik anordning skulle emellertid, enligt kommissionens uppfattning, i hög grad motverka önskvärd reda och fasthet i hithörande förhållanden och skulle med all säkerhet vara ägnad att i många fall framkalla tvister emellan vägförvaltningen och de dagsverksskyldiga. Då härtill kommer, att full ersättning skall lämnas för de utgjorda vägdagsverkena, synes någon obillighet knappast föreligga ens i det fall, att, i enlighet med den uppgjorda dagsverkslängden, från en eller annan fastighet större antal dagsverken utkrävas, än som motsvara det antal dragare, som under året faktiskt funnits å gården. Av dessa skäl har kommissionen ansett den upprättade och behörigen justerade arbetslängden böra under arbetsåret tilläggas ovillkorligt vitsord.

Redan är angivet, att längden uppgöres av kommunvägstyrelsen. Då längden är avsedd att under arbetsåret äga ovillkorligt vitsord, måste givetvis för densammas giltighet uppställas vissa garantier till tryggande av alla vederbörandes rätt. Enligt kommissionens mening synas bestämmelser motsvarande kommunalförordningens stadganden om justering av och klagorätt över kommunens debiterings- och uppbördslängd lämpligen kunna vinna tillämpning jämväl i fråga om arbetslängden. Föreskrifter härom hava upptagits i nu föreliggande paragraf. Ehuru icke uttryckligen framhållet i lagtexten, framgår av berörda bestämmelser jämväl, att kommunvägstyrelsen skall uppgöra arbetslängden i så god tid, att densamma kan efter den stadgade anslagstidens utgång företagas till slutlig justering å kommunalstämma inom utgången av december månad.

MOTIV
TILL FÖRSLAGET TILL ÖVERGÅNGSLAG.

Inledning.

Lagstiftningen rörande landsbygdens allmänna vägväsen har i de av kommissionen avgivna förslagen utformats i två särskilda huvudavdelningar. Den ena omfattar den egentliga väglagen — lag om allmänna vägar på landet — och är avsedd att erhålla karaktär av allmän civillag. Den andra avdelningen åter, som innehålles i kommissionens nu utarbetade förslag till lag om vägkommunal styrelse på landet, har till uppgift att meddela bestämmelser erforderliga för reglerande av landstings- och landskommunernas självverksamhet på vägväsendets område och läser följaktligen böra behandlas i den för stiftande av kommunallag gällande ordning.

I den arbetsplan kommissionen för sig uppställt ingår, vad vägväsendet på landet beträffar, framläggande jämväl av förslag till en för nyssnämnda två lagar gemensam övergångslag. Det ligger i sakens egen natur, att övergången från nuvarande ordning till det av kommissionen förordade väsentligen nya systemet måste påkalla särskild uppmärksamhet från lagstiftarens sida. Jämte bestämmelser rörande tidpunkten för de nya lagarnas trädande i kraft och om upphävande av hittills gällande lagstiftning på området bliva särskilda lagstadganden av nöden bland annat för genomförande av den nya distriktsindelningen och den förändrade klassifikationen av de allmänna vägarna. Dessutom erfordras särskilda regler för att möjliggöra, att särskilda beslut om den inbördes fördelningen av vägunderhållet mellan distrikten och kommunerna må kunna bringas i tillämpning redan vid den nya väglagens trädande i kraft. Beträffande uppskattningen av kostnaden för vägunderhållet måste det redan avgivna förslagets bestämmelser härutinnan kompletteras med vissa stadganden rörande tiden för verkställigheten första gången av sådan uppskattning ävensom särskilda föreskrifter av övergående natur, avseende tiden intill dess dylik uppskattning hunnit verkställas. Vidare skola, såsom redan framhållits, i övergångslagen upptagas de bestämmelser rörande kommunal rösträtt och skattskyldighet, vilka äro avsedda att, i avbidan på den slutliga revisionen av kommunal-

lagstiftningen, vinna tillämpning såsom ett provisorium. Alla nu antydda stadganden jämte vissa andra, huvudsakligen ur gällande väglag hämtade föreskrifter av mer tillfällig art hava av kommissionen sammanförts i ett gemensamt lagförslag, som syns lämpligen kunna erhålla överbubriken »Förslag till övergångslag till lagarna om allmänna vägar på landet och om vägkommunal styrelse på landet». I lagförslagets första avdelning upptagas sådana bestämmelser, som hänföra sig till den egentliga väglagen och vilka sålunda enligt kommissionens uppfattning böra erhålla karaktär av allmän civillag; i förslagets senare del återfinnas bestämmelser uteslutande av kommunallags natur.

I detta sammanhang anser sig kommissionen böra framhålla, att kommissionen under utarbetandet av nu ifrågavarande lagförslag av åtskilliga anledningar funnit sig nödsakad att i flera avseenden väsentligt avvika från de riktlinjer för övergångslagstiftningen, som kommissionen tidigare ansett sig kunna uppställa och för vilka lämnats en summarisk redogörelse i slutet av betänkandet I, del 1.

Utöver eller vid sidan av de föreskrifter, som finnas upptagna i förevarande förslag till övergångslag, erfordras emellertid för den nya ordningens införande en mängd särskilda åtgärder. Sålunda uppdrager den nya lagstiftningen själv i åtskilliga fall åt Kungl. Maj:t att i administrativ väg utfärda erforderliga föreskrifter. Exempelvis må nämnas utfärdande av normalbestämmelser att lända till efterrättelse vid byggande av väg, väghållningsdistriktens uppdelande i uppskattningssektioner, meddelande av föreskrifter om hjulringsbredd o. s. v. Men även för den händelse en sådan uttrycklig anvisning icke blivit i lagen given, har kommissionen ansett sig kunna utgå från att Kungl. Maj:t i god tid före de nya lagarnas ikraftträdande skall vidtaga alla för dessa lagars införande nödiga, på Kungl. Maj:t ankommande mått och steg. Hit hör, bland annat, utfärdande av vissa administrativa författningar såsom angående det närmare sättet för uträknande och kungörande av det s. k. statsbidragsunderlaget, instruktion för vägdirektörer och vägmästare o. s. v. Vad särskilt angår statsbidragen till såväl vägbyggnader som vägunderhåll, avlöningsstat för vägdirektörerna m. fl. dylika anslagsfrågor läser Kungl. Maj:t i sinom tid låta utarbeta och för riksdagen framlägga erforderliga förslag.

Till åtgärder, som erfordras för det nya systemets införande men icke ansetts påkalla uttryckligt stadgande i lag, komma slutligen åtskilliga förberedande förfoganden av vederbörande länsstyrelser och lokala myndigheter. Angeläget är att dylika åtgärder vidtagas i så god tid, att det nya systemet kan redan från början fungera på sätt,

som blivit avsett; en erinran om vikten härav lärer Kungl. Maj:t till vederbörande avlåta i samband med de nya lagarnas utfärdande.

Beträffande tiden för den nya väglagstiftningens införande har kommissionen av skäl, för vilka längre fram redogöres, funnit sig böra föreslå, att lagen om vägkommunal styrelse på landet skall träda i kraft redan ett år tidigare än lagen om allmänna vägar på landet. Med hänsyn dels till de tidskrävande förberedelser, vilka måste föregå ett eventuellt upphöjande till lag av de särskilda förslagen, och dels därtill att vederbörande måste lämnas tillräckligt rådrum att ordna sig för de nya förhållandena lär det vara nödvändigt att räkna med en tidrymd av åtminstone några år, innan den nya lagstiftningen kan träda i kraft. Då i förslaget angivits bestämda årtal, behöver knappt framhållas, att dessa endast blivit *exemplvis* införda. Vad som beträffande dem bör uppmärksammas är allenast den inbördes relationen dem emellan, vilken påkallat deras utsättande för att giva en klar bild av övergångens förlopp. Att de båda huvuddata för lagarnas införande eller den 1 januari 1921 för lag om vägkommunal styrelse på landet och den 1 januari 1922 för lag om allmänna vägar på landet, äro de tidigaste tänkbara, lär ej heller behöva påpekas.

De närmare motiven till övergångslagens bestämmelser följa här nedan.

Övergångsbestämmelser till lagen om allmänna vägar på landet.

1 §.

I nu förevarande paragraf har den allmänna terminen för trädande i kraft av *lagen om allmänna vägar på landet* angivits till den 1 januari 1922. Från och med samma dag skall alltså den nuvarande väglagen i sina väsentliga delar upphöra att gälla likasom ock samtliga övriga stadganden, som strida emot den nya lagen, dock med undantag för lagen om bredden av hjulringar å arbetsåtkdon på landet. Föreskrift om tidpunkten för upphäavande av sistnämnda lag har upptagits i förslagets 11 §.

Det torde här böra framhållas, att den gamla väglagen ju innehåller åtskilliga bestämmelser, vilka tillsammans kunna sägas bilda den nuvarande kommunallagen angående vägväsendet, nämligen stadgandena om väghållningsdistriktens representation och självstyrelse, vägskattskyldighet m. m., och vilka icke hava någon motsvarighet i det redan framlagda förslaget till lag om allmänna vägar på landet utan äro

avsedda att ersättas dels av bestämmelserna i lagen om väggkommunal styrelse på landet och dels, under en mellantid, av vissa stadganden i övergångslagen. Ehuru de sålunda antydda nya bestämmelserna för framtiden skola erbjuda kommunallags natur, läser upphävandet av gamla väglagen i dess helhet böra ske i ett sammanhang, vid det förhållande att nämnda lag med avseende å sättet för dess stiftande är att betrakta såsom civillag, vilken alltså, jämväl vad angår nyss antydda delar, måste upphävas i den för sådan lag stadgade ordning.

Från regeln att den nya väglagen skall tillämpas från och med år 1922 hava emellertid måst göras vissa avvikelser, om vilka närmare avhandlas i övergångslagens nu ifrågavarande avdelning. Exempelvis må här endast hänvisas till bestämmelserna i 3 § rörande vägnas klassifikation samt i 4 och 5 §§ rörande fortbeståndet under längre eller kortare tid av vissa redan under den nuvarande ordningen gällande förhållanden. Vad särskilt angår den nya lagens stadganden om förundersökning för anläggning av väg, om allmän uppskattning av kostnaden för vägunderhållet och om beskaffenheten av hjul å fordon, som användes å väg, har, av skäl till vilka kommissionen vid redogörelsen här nedan för 7, 9 och 11 §§ återkommer, befunnits ändamålsenligt att låta den nya lagens bestämmelser träda i kraft, i förstnämnda två avseenden redan den 1 januari 1921 och i det sistnämnda, dock med viss modifikation, först samma dag år 1925.

Vad därefter angår tidpunkten för upphävande av nu gällande väglag har kommissionen ansett sig böra föreslå, att vissa bestämmelser i densamma sättas ur kraft redan i samband med den nya lagens *utfärdande*. Dessa bestämmelser återfinnas i väglagens 62 § och avse dels dispositionen av så kallat överskott i väggkassan, dels ock rättigheten att för väggkassans räkning upptaga lån.

Av skäl, som under 2 § här nedan anföras, har kommissionen för sin del funnit sig böra föreslå, att de enligt nya lagen bildade väghållningsdistrikten skola övertaga i stort sett alla tillgångar och skulder, som vid lagens införande må tillkomma de äldre distrikten. I kraft härav skola jämväl de vid nämnda tid befintliga överskottsfonderna övergå å de nya distrikten och redovisas såsom tillgång i landstingsväggkassan. I övergångslagens förevarande paragraf hava nu inryckts bestämmelser till förebyggande, såvitt möjligt, av att vederbörande *gamla* distrikt, inför utsikten att få sina överskottsfonder indragna eller bliva kvitt sina skulder, vidtaga sådana åtgärder, att, under tiden mellan lagens utfärdande och dess ikraftträdande, överskotten konsumeras, respektive nya skulder göras. Vad överskotten beträffar är ju visser-

ligen deras disposition beroende av Konungens befallningshavandes prövning, men, om ingenting i motsatt riktning stadgrades, vore Konungens befallningshavande oförhindrad att under sagda mellantid medgiva deras förbrukande i huru stor utsträckning som helst. Förmånen av deras överförande såsom tillgång för de nya distriktet skulle därigenom kunna bli helt illusorisk. Enligt kommissionens tanke är det emellertid både skäligt och billigt, att denna förmån blir effektivt säkerställd i gengäld för de nya distriktets skyldighet att påtaga sig de gamla distriktets skulder. I sådant syfte innehåller nu förslaget, att Konungens befallningshavandes befogenhet att medgiva överskottens användande skall upphöra redan i och med den nya lagens utfärdande. Överskotten skola emellertid i enlighet med gamla lagens bestämmelser allt fortfarande intill nya ordningens införande bokföras i vederbörande väggkassas räkenskaper såsom särskilda fonder. Lika viktigt är, att de gamla distriktets skulder icke före distriktsförändringen onödigtvis ökas. Vad 62 § väglagen innehåller om underställning till Konungens prövning av beslut om upptagande av lån för väggkassans räkning synes icke innebära tillräcklig garanti mot missbruk i förevarande avseende. Stadgandet avser nämligen endast lån, ställt på längre återbetalningstid än två år, och utesluter alltså icke, att väggkassan kan vid tiden för sammanläggningen hava åsamkats en betydande skuldbörda, balanserad på tillfälliga, korta lån. Med hänsyn härtill har underställningsskyldigheten nu i förslaget ansetts böra utvidgas till att omfatta varje lån, som efter nya lagens utfärdande för väggkassans räkning upptages. Till den ändan har i förevarande paragraf i förslaget föreskrivits, att rätten för de väghållningsskyldiga att utan Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse för väggkassans behov upptaga lån skall upphöra att gälla från tiden för den nya lagens utfärdande.

De i paragrafens sista stycke upptagna bestämmelserna betingas av det förhållande, att kommissionen i sitt förslag icke grundat vägunderhållet på någon vägdelning mellan särskilda fastigheter. Vägdelningar förrättade enligt nu gällande lag skola följaktligen med kommissionens system för framtiden komma att förlora all betydelse. Det har vid sådant förhållande befunnits angeläget förhindra att väggkassorna och i vissa fall jämväl statsverket betungas med de onödiga och i de flesta fall synnerligen avsevärda kostnader, som för dem skulle uppstå, därest ny allmän vägdelningsförrättning kunde under tiden närmast före den nya lagens ikraftträdande komma till utförande. Av sådan anledning stadgas nu, att förordnande om ny vägdelning enligt 36 § gamla lagen icke må meddelas efter nya lagens utfärdande, ävensom att, därest

sådant förordnande blivit tidigare meddelat, alla vidare åtgärder för för-
rättningens utförande skola från och med samma tid inställas.

Stadgandet avser enligt sin lydelse allenast vägdelening enligt 36 §
väglagen. Vad åter angår de i 45 § samma lag omförmälda partiella
vägdeleningarna, vilka ju i regel försiggå under vida enklare och mindre
kostsamma former, föreligger intet skäl att förbjuda jämväl sådana del-
ningars verkställande under tiden före den nya lagens trädande i kraft.
Förslaget lägger alltså intet hinder för dylika delningars förrättande
under tiden intill den 1 januari 1922.

2 §.

I fråga om den vägkommunala indelningen i riket innebär kom-
missionens system för landsbygdens vidkommande synnerligen genom-
gripande förändringar, tvångsförändringar i stor stil över hela linjen,
att inträda i huvudsak redan i och med den nya väglagens införande.
Å ena sidan skola nybildas större vägkommuner, de nya väghållnings-
distrikten på landet, omfattande landstingsområdena med undantag av
städerna samt de stadsluknande samhällena. Å andra sidan skola dessa
sistnämnda samhällen, vart för sig, bliva egna vägkommuner. Frånsett
något enstaka fall, då municipalsamhälle redan nu utgör eget väghållnings-
distrikt (Boden), skola alltså de nuvarande väghållningsdistrikten upplösas.
Indelningsändringens karaktär i övrigt framträder olika allteftersom det
nuvarande distriktet omfattar jämväl något eller några samhällen av
ifrågavarande slag eller ej. I det senare fallet uppgår distriktet odelat
i den nybildade större vägkommunen, landstingsdistriktet. I det förra
fallet åter innebär ändringen en delning av det gamla distriktet så, att
huvudparten av dess område tillägges det nyssnämnda större distriktet,
varemot de inom det gamla distriktet belägna samhällena skola vart
för sig med eget område bilda särskilda vägkommuner.

Men systemet innefattar också en serie av framtida vägkommunala
indelningsändringar, nämligen i fråga om alla sådana samhällen av
ifrågavarande slag, vilka först framdeles under den nya ordningen kunna
uppstå. Varje sådan ändring innebär då en utbrytning av visst område
från det större väghållnings- (= landstings-) distriktet för att bilda egen
vägkommun. Till denna grupp av indelningsändringar skall kommissionen
längre fram återkomma.

Beträffande de redan i och med den nya väglagens införande givna
vägkommunala nybildningarna, är nu frågan den, i vad mån och på
vad sätt dessa skola av förevarande lagstiftning regleras utöver vad

som redan skett genom det principala stadgandet i 15 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet, att landstingsområdet med undantag av varje dithörande stad och köping ävensom annan ort, för vilken lagen angående stadsplan och tomtindelning äger tillämpning,¹ skall utgöra ett väghållningsdistrikt. Att dessa köpingar och andra samhällen tillika skola därefter vart för sig bilda egna vägkommuner, är visserligen icke utsagt i detta sammanhang, där det givetvis icke har sin plats, men är av kommissionen avsett, och skall särskilt förklarande därom ingå i blivande förslag till ordnande av dessa samhällens allmänna vägväsen. Indelningsändringen blir således i intet fall resultatet av något administrativt förfogande eller i något avseende beroende på kommunernas medbestämmanderätt. Det kan således icke heller vara tal om några särskilda bestämmelser om förutsättningarna för indelningsändringens genomförande eller om ordningen för dess åstadkommande. Det är endast regleringen av dess följdverkan, avvecklandet av de gamla distriktens ekonomi och vad därmed äger sammanhang, som nu kan påkalla uppmärksamhet.

De gamla distriktens tillgångar äro av varjehanda slag: rätt till vägmark, grustag och stenbrott, förråd av väglagningsämnen och redskap, färjefarkoster och dylikt ävensom vägkassornas penningemedel, fordringar och värdehandlingar. Å andra sidan hava distrikten, utom den offentlig-rättsliga förpliktelsen att bygga och underhålla sina vägar, jämväl skulder i privatekonomisk mening, av vilka huvudparten avser upptagna lån för vägbyggnader.

Om vägkassornas finansiella ställning i stort sett får man en föreställning genom följande ur jordbruksdepartementets vägstatistiska meddelanden för år 1915 hämtade översikt.

¹ Att denna lag numera är ersatt genom nyare lagstiftning se sid. 76.

L ä n	Överskott i vägkassorna enligt 62 § väglagen vid årets slut	Annan be- hållning i vägkassorna vid årets slut	Vägkassor- nas skuld vid årets slut
	Kr	Kr.	Kr.
Stockholms	268,297	135,356	83,721
Uppsala	37,247	22,707	1,061
Södermanlands	14,201	175,674	17,427
Östergötlands	241,581	177,381	127,707
Jönköpings	277,351	152,593	8,264
Kronobergs	547	32,217	48,784
Kalmar	118,647	99,905	12,640
Gottlands	—	27,203	—
Blekinge	108,464	36,801	7,576
Kristianstads	37,582	244,877	229,938
Malmöhus	380,748	324,278	38,024
Hallands	30,257	115,393	33,000
Göteborgs och Bohus	185,588	175,724	199,697
Älvsborgs	60,142	163,335	164,746
Skaraborgs	29,578	158,768	—
Värmlands	58,812	199,800	184,710
Örebro	51,079	74,939	16,144
Västmanlands	74,449	116,163	13 003
Kopparbergs	54 604	372 379	316,121
Gävleborgs	33,279	201,590	63,906
Västernorrlands	6,240	521,736	337,106
Jämtlands	24,149	193,544	171,748
Västerbottens	23,618	129,710	293,550
Norrbottnens	132,714	316,419	792 728
Summa	2,249,174	4,168,492	3,161,601

I fråga om de gamla vägkassornas överskottsmedel får kommissionen i detta sammanhang erinra följande.

Enligt 60 § i den nu gällande väglagen skall vägskatten bestämmas på följande sätt. Uppskattade kostnaden för underhåll av all indelad väg inom distriktet skall, efter avdrag för bidraget av statsmedel, fördelas på de till vägunderhåll in natura förpliktade vägfyrkar, varefter det belopp, som enligt denna fördelning på varje sådan fyrk belöper, såsom vägskatt påföres varje annan vägfyrk. Vad därutöver erfordras för bestridande av vägkassans utgifter enligt den fastställda utgiftsstaten påföres samtliga vägfyrkar till lika andel för en var av dem. Om den nyss omförmälda särskilda uttaxeringen på icke-naturafyrkarna i följd av dessas förhållandevis stora antal beräknas lämna i intäkt mera än som motsvarar vägkassans utgiftsbehov, erfordras ej någon allmän uttaxering enligt den senare punkten på alla vägfyrkar över lag. Nu inträffar emellertid icke sällan, att den första uttaxeringen lämnar mera än som

åtgår för vägkassans utgifter för budgetåret, och det är den såmedelst uppkommande skillnaden som kommer att bilda *överskottet* i vägkassan i väglagens mening. Uttrycket »överskott i vägkassan» har följaktligen en teknisk betydelse, ej att sammanblanda med annan behållning av inkomster utöver utgifter.

Angående dispositionen av sådant överskott återfinnas bestämmelser i 62 § första stycket väglagen. Ursprungligen hade detta lagrum följande lydelse:

»Uppkommer överskott i vägkassan sedan de i 53 § omförmälda behov blivit behörigen tillgodosedda, äger Konungens befallningshavande, på förslag av vägstyrelsen, efter de väghållningsskyldigas hörande, förordna om överskottets användande för grundförbättring av vägarna, och, sedan överskottet härför icke vidare erfordras, jämväl till lindring av väghållningsbesväret i dess helhet.»

Genom lagen den 20 juni 1905 tillades följande punkt:

»Överskottet skall i vägkassans räkenskaper särskilt bokföras.» —

Vid 1913 års riksdag väcktes en motion om sådan ändring i första stycket av ovannämnda paragraf, att orden »sedan överskottet härför icke vidare erfordras» skulle utgå. Konungens befallningshavande skulle alltså äga förordna om överskottsmedlens disposition till lindring av väghållningsbesväret i dess helhet utan någon utredning om medlens obehövlighet för vägarnas grundförbättring. Till stöd härför åberopades väsentligen hurusom överskottsbildningen i vissa distrikt antagit sådana proportioner, som icke stode i skäligt förhållande till det behov, varför överskottsmedlen i främsta rummet avsetts.

Riksdagen biföll denna motion och den sålunda av riksdagen för dess del vidtagna lagändringen godkändes av Kungl. Maj:t. I överensstämmelse härmed utfärdades lag i ämnet den 14 januari 1914. Som en följd därav torde man kunna antaga, att någon väsentligare ökning av överskottsfonderna under den tid, som skulle återstå till den nya lagens trädande i kraft icke skulle vara att motse. Å andra sidan torde det icke hava varit den nyssnämnda lagens mening, att de redan då uppsamlade överskottsmedlen skulle få disponeras annat än i överensstämmelse med paragrafens ursprungliga lydelse.

Beträffande nu frågan, huru i anledning av de gamla distriktens av systemförändringen i varje fall påkallade upplösning skall förfaras med deras tillgångar och förpliktelser, kan till en början fastslås, att sådana tillgångar, vilka bestå i rätt till vägmark eller annan fast egenom, böra utan vidare övergå på de nya vägkommunerna var för dess område. Denna grundsats torde vara i full anslutning till nu rådande

praxis vid indelningsändring emellan olika väghållningsdistrikt. Likaså är klart, att den offentligrättsliga förpliktelsen att bygga och underhålla vägar måste för framtiden åvila de nya distrikten vart för dess område. Frågan om skyldigheten att utföra beslutade men ej färdigställda nya vägbyggnadsarbeten blir tillfälle att något beröra i det följande.

Återstår förhållandet med vägkassornas tillgångar och skulder. Man synes därvid kunna hava anledning att göra åtskillnad mellan å ena sidan de fall, då de gamla distrikten skola odelade uppgå å vederbörande nya landstingsdistrikt, och å andra sidan de fall, då i anseende till förekomsten av stadsliknande samhällen inom de gamla distrikten dessa vart för sig skola delas på motsvarande landstingsdistrikt och ett eller flera samhällen.

I fall av förstnämnda slag skulle det kunna vara en fråga, huruvida icke tillgångarna och jämväl skulderna borde, i stället för att övergå på den nya större vägkommunen i dess helhet, tilläggas det gamla distriktet såsom del av det nya. Detta skulle då innebära, att tillgångarna, i den mån behållning kunde uppstå efter betalning av förefintliga skulder, skulle i någon form tillgodokomma allenast skattdragarna inom det gamla distriktets område, genom utdelning eller fondbildning till lindring i deras vägskatt eller dylikt, likasom att skulderna, i den mån så behövdes, skulle återbetalas genom uttaxering allenast på dessa skattdragare. Jämväl förpliktelsen att bekosta utförandet av vägbyggnadsarbeten, vilka det gamla distriktet fått sig ålagt att verkställa, skulle kunna bestämmas att åvila ensamt skattdragarna inom det gamla distriktets område.

Givetvis skulle en anordning av nu angivna innebörd vinna tillämpning likformigt för alla de gamla distrikten av hithörande grupp. En differentiering med syfte att låta det ena distriktet behålla sitt överskott men det andra icke, eller att låta det ena distriktets skattebörda utjämnas på den större samfälligheten men det andras icke, borde uppenbarligen vara utesluten. Några hållbara grunder för avgörandet kunde näppeligen uppställas.

För egen del måste kommissionen ställa sig fullständigt avvisande mot tanken på en sådan reglering som nu sagts. Enligt kommissionens mening böra alltså beträffande varje gammalt väghållningsdistrikt, som odelat uppgår i motsvarande nya landstingsdistrikt, den förutvarande kassans tillgångar och skulder — likasom jämväl förpliktelsen att färdigställa beslutade nya vägbyggnadsarbeten — undantagslöst övergå på det nya distriktet. En sådan universalsuccession står nämligen i bästa överensstämmelse med den utjämningsprincip, som för indelningsändringen

ligger till grund. Erkännes den nuvarande distriktsindelningen hava varit olämplig, så lärer följdriktigheten fordra, att man i sammanhang med dess avskaffande så långt ske kan undanröjer jämväl de mindre lyckliga konsekvenser, som ur densamma framvuxit, nämligen det missförhållande, som äger rum därigenom att i vissa vägkassor hopat sig överflöd, under det andra äro nedtyngda av skulder. Indragningen av överflödsmedlen *till* och skuldernas övertagande *av* den gemensamma landstingsvägkassan innebär ingenting annat än en retroaktiv utjämning, varigenom förhållandet så att säga återföres till utgångsläget eller med andra ord, från de nuvarande distriktens synpunkt, blir i stort sett detsamma som om väghållningsbördan från början varit fördelad på de större samfälligheter, på vilka den nu skall läggas. Och denna tillbakaverkande utjämning synes vara fullt lika naturlig och berättigad som den, vilken skall hänföra sig till framtiden. Också lär det vara i överensstämmelse med kommunala nybildningsprinciper, att tillgångar och förbindelser tillhörande kommun, som förenas med annan kommun för att bilda ny kommun, skola, såframt ej särskild uppgörelse i annat syfte träffas, något som här ej bör komma i fråga, övergå till den nybildade kommunen.

Nu följer att behandla regleringsfrågan för det fall, att ett gammalt distrikt skall delas på det nya landstingsdistriktet och något eller några inom det förra belägna stadsliknande samhällen. Skola nu den gamla vägkassans tillgångar och skulder bliva föremål för någon slags fördelning mellan de nya vägkommunerna eller skola de även i detta fall övergå på landstingsdistriktet? Ett tredje alternativ, nämligen att sagda tillgångar och skulder eller den del därav, som icke skulle tilläggas samhället eller samhällena, skulle tillkomma allenast den i landstingsdistriktet uppgångna delen av det gamla distriktet och icke landstingsdistriktet i dess helhet bör med hänsyn till vad här ovan anförts vara uteslutet.

Om den nyss berörda frågan synas meningarna kunna vara nog så delade.

I den tidigare väckta, av kammarkollegium i utlåtande den 28 april 1911 behandlade frågan om lagstiftning angående en allmän utbrytning av samhällena från de nuvarande distrikten¹ hava i vederbörande yttranden uttalats ganska olika åsikter rörande villkoren vid en sådan utbrytning; och tillåter sig kommissionen, till ämnets belysande, ur kollegii redogörelse för innehållet i berörda yttranden återgiva följande.

Se härom kommissionens betänkande I. del 1, sid. 160—181.

»Från åtskilliga håll har man i de avgivna svaren velat göra gällande, att några allmängiltiga regler för upplösningen av sambandet icke gärna kunde fastställas, då förhållandena i särskilda fall kunna vara betydligt olika. I stället hänvisar man antingen på godvillig uppgörelse i varje särskilt fall mellan de båda parterna med godkännande av länsstyrelse, eller också på en likvidation av skiljenämnd, rörande alla av skilsmässan föranledda ekonomiska frågor.

Emellertid synes man i allmänhet hava tänkt sig vissa legala bestämmelser, genom vilka nämnda frågor utan vidare skulle regleras.

Vad därvid först beträffar frågan om huru förfaras skall med *förhandenvarande överskott eller skuld i vägfyrkassan* vid den tidpunkt, då utbrytningen sker, saknas visserligen ej målsmän för den uppfattning, att både överskott och skuld böra stanna på den kvarvarande delen av distriktet. Denna åsikt omfattas emellertid av blott några få, huvudsakligen från samhällenas sida. Ganska allmänt företrädd är däremot den mening, att såväl överskott som skuld böra efter någon lämplig proportion fördelas mellan samhället och distriktet. Fördelningsgrunden anses därvid böra bli vägfyrktalet, varvid dock från åtskilliga håll erinras, att man lämpligen bör avse medium av detta fyrktal för en viss ej alltför kort följd av år — exempelvis fem eller t. o. m. tio år — närmast före utbrytningen. I några yttranden förordas åter en annan fördelningsgrund såsom mera rättvis, nämligen förhållandet mellan — enligt olika förslag — antingen väglängderna inom respektive områden, eftersom överskottet är avsett till grundförbättringar, eller den uppskattade kostnaden för vägunderhållet, å ena sidan inom samhället — alternativt så att även dess gatukostnader inbegripas — och å andra sidan inom den återstående delen av distriktet.

Emellertid göres i många yttranden åtskillnad mellan överskott och skuld. Om samhällets plikt att övertaga behörig del av den senare hyser man ej tvekan, men överskottet, menar man, bör odelat kvarstanna hos den återstående delen av distriktet. Såsom skäl för denna åsikt, vilken omfattas av vederbörande väghållningsskyldiga i ett jämförelsevis stort antal distrikt och även biträdes i yttranden från flera länsstyrelser, framhålles huvudsakligen, att distriktet billigtvis bör få åtnjuta denna förmån som ett slags vederlag — om ock i många fall otillräckligt — för mistningen av skattebidragen från samhällets i regel talrika vägfyrkar, att utbrytningen kan föranleda för distriktet särskilda utgifter såsom för ny vägdelning o. s. v., att däremot samhället erhåller så stora fördelar genom befrielse från deltagande i distriktets väghållning, att det skäligen bör vidkännas någon uppoffring därför; att över-

skott lagligen ej får användas för annat ändamål än vartill det uppsamlats nämligen för grundförbättring av distriktets vägar, därav knappast någon avsevärd del faller inom samhället, ävensom att utbrytningen, om överskottet skulle utskiftas, erhöles tillbakaverkande kraft, något som icke kunde vara riktigt.

Enligt en av rätt många samhällen framförd mening borde samhällets skyldighet att bidraga till gäldandet av vägkassans vid utbrytningen befintliga skuld skäligen begränsas till fem år, under vilken tid, men icke längre, samhället alltså borde deltaga i skuldens amortering och förräntning. I något yttrande göres även den reservation, att lån, som av vägkassan upptagits för bestridande av större extra ordinarie utgifter, som beslutats efter den 1 januari 1910, bör gäldas av den part, till vars huvudsakliga gagn företaget må anses lända.

Angående *verkställande av distriktet åliggande, men vid utbrytningen ej slutförda vägbyggnadsarbeten* uttalas i allmänhet den mening, att återstående kostnaden för och verkställigheten av dessa bör drabba det odelade distriktet, och att sålunda även samhället bör häri taga del efter samma grund, som skulle gälla för fördelning av skuld i vägkassan, helst dessa arbeten beslutats under förutsättning av bidrag även från samhället. Härvid ifrågasättes även, att utbrytningen icke skulle få äga rum förrän sådana arbeten vore fullbordade och betalda, eller åtminstone att någon delning av vägkassans tillgångar dessförinnan icke borde få ske. Övergångstiden borde därför också sättas så lång, att ifrågavarande arbeten kunde föras till slut före dess utgång. I sammanhang härmed har man också velat begränsa samhällets deltagande till en viss lämplig tid framåt d. v. s. till företag, som fullbordas inom två, tre eller fem år vare sig från utbrytningen eller ikraftträdandet av en blivande lagändring i ämnet. I övrigt föreslås, att skyldigheten skall vara bunden vid den förutsättning, att beslutet om respektive byggnadsföretag skall vara meddelat före icke allenast utbrytningen utan själva promulgeringen av den blivande lag, i kraft varav utbrytningen skulle få äga rum, eller t. o. m. före någon viss ännu tidigare dag, t. ex. 1 augusti 1909, den 1 januari 1910 eller 1911 eller den dag, då riksdagen antagit en eventuell lagändring i förevarande ämne eller 'den tidpunkt, då ifrågavarande ärende första gången genom framställningen till statsmyndigheten blev aktuellt'. En sådan tidsbegränsning förmenas ur samhällets synpunkt nödvändig 'då vägstämman, där landsbygdens representanter äro i majoritet, eljest med hänsyn till den förestående utbrytningen lätt skulle kunna inveckla distriktet i vittutseende företag, vilka skulle kunna göra samhällets fördelar av utbrytningen alldeles illusoriska'. Understundom

formuleras begränsningen antingen så, att samhällets förpliktelse endast bör gälla sådana företag, som redan äro påbörjade eller skola komma till utförande samma år som utbrytningen sker, eller ock så, att planer och kostnadsförslag för företagen böra vara upprättade före år 1910 och beslut om utförandet fattas inom fem år efter skilsmässan.

Emellertid hävdas i åtskilliga yttranden den mening, att omsorgen om och ansvarigheten för fullgörande av meranämnda arbeten bör i och med utbrytningen åvälvas den part, inom vars område den motsvarande vägen ligger. Detta i betraktande av, att företaget närmast gagnar honom. Att samhället sålunda bör genom utbrytningen omedelbart gå fritt från skyldighet att deltaga i vägbyggnader inom det återstående distriktet motiveras även därmed, att samhället bör avstå från sin del i vägkassan; att rättvisan strängt taget fordrade, att samhället redan i och med sin uppkomst såsom sådant bort urskiljas från distriktet; samt att frågan för övrigt är av mindre betydelse, enär statsbidrag till största delen av kostnaden ju i regel får åtnjutas.

I fråga om behovet av *bestämmelser i andra än ovan angivna hänseenden* vid en utbrytning framhållas i olika yttranden åtskilliga önskemål.

Flera vägstyrelser och vägstämmor påyrka mer eller mindre kategoriskt rätt för kvarvarande del av distrikt att av det utbrutna samhället undfå fullt vederlag, eventuellt genom årlig avgift, för den minskning i inkomst, som distriktet genom utbrytningen lider. En kronofogde anser samhällets förpliktelse i detta avseende lämpligen böra avbördas därigenom, att samhället under någon viss övergångstid efter utbrytningen får betala halv vägskatt. Enligt en länsstyrelses åsikt bör vederlaget motsvara distriktets 'nettoförlust'. Tanken på vederlag har även fått sitt uttryck i ett förslag, att samhället borde för all framtid påtaga sig underhållet till någon viss lämplig väglängd av sådana distriktets allmänna vägar som äro belägna närmast utanför samhällets område, eller åtminstone lämna bidrag till det i regel svårare underhållet av dylika vägsträckor.

I anslutning härtill förmenas också, att, där större bro är belägen i gränsen mellan samhällets och det övriga distriktets områden underhållet av sådan bro bör i sin helhet åligga samhället.

För såvitt samhällets utbrytning nödvändiggör ny vägdelning, anses kostnaden därför böra gäldas av det odelade distriktet och fördelas mellan de båda parterna efter vägfyrktalet vid utbrytningen. Undantagsvis påyrkas dock, att hela kostnaden skall stanna på samhället.

Vidare anses, att det odelade distriktets vägkassa bör bära kost-

naden för försättande i laggillt skick av de inom den kvarvarande delen av distriktet belägna broar och färjor. Med avseende å större broar inom samhällets område påfordras en liknande förmån för samhället.

I ett och annat yttrande betonas, att det av samhället övertagna vägunderhållet inom dess område även bör avse vinterväghållningen, om än med den modifikation, att gällande ploglasindelning bör äga bestånd intill dess ny reglering av vinterväghållningen inom den kvarvarande delen av distriktet kommer till stånd.

Grustag, som äro avsatta och förvärfvade för det odelade distriktets räkning, anses — enligt olika förslag — böra antingen förbliva båda parternas gemensamma egendom eller tillfalla uteslutande den återstående delen av distriktet eller ock genom någon fördelning så disponeras, att samhället får åtminstone något av grustagen på sin lott.

Beträffande i övrigt distriktets tillhörigheter av väganläggningar och dithörande anordningar anses vardera parten böra utan vidare erhålla äganderätt till sådana anläggningar och anordningar, som hänföra sig till dess område. Från samhällenas sida formuleras kravet härutinnan i många yttranden så, att 'på samma gång som samhälle övertager ansvaret för väghållning inom sitt område äganderätten till allmänna vägar och till mark inom samhället, som förvärfvats för väganläggning, ävensom broar, stängsel m. m. utan ersättning överflyttas på samhället'. En kronofogde anser det dock kunna ifrågasättas, huruvida ej samhället borde till vägkassan gälda någon ersättning för inom samhället belägen bro, som för vägkassan dragit särskilt betydlig anläggningskostnad. Enligt en länsstyrelses mening åter bör äganderätten till allmän väg inom samhälle, i den mån den ej ingått i gatumark, anses 'fortfarande tillhöra kronan'.

Samhällets äganderätt till en gammal allmän väg inom dess område anses av en kronofogde böra genom lämpliga bestämmelser i den allmänna samfärdselns intresse begränsas, så att samhället icke må kunna genom förändringar i gatusystemet igenlägga vägen för allmän trafik.»

Kammarkollegium har, med hänvisning på sitt förslag om en utbrytning i särskilda fall, beroende på vissa angivna förutsättningar, av samhälle från väghållningsdistrikt efter ansökning hos Kungl. Maj:t, i anslutning därtill anfört följande.

»Vid ett ordnande av utbrytningsfrågan på sätt kollegium nu tillåtit sig föreslå torde för varje särskilt fall i sammanhang med nådigt beslut i huvudfrågan även böra av Kungl. Maj:t bestämmas de närmare villkoren för upplösning av gemensamheten mellan samhället och distriktet.

Några allmängiltiga detaljerade regler om dessa villkor synas, i anseende till de vitt skiljaktiga förhållanden, som i olika fall här kunna möta, knappast böra uppställas, utan torde det böra få bero i första rummet på överenskommelse och i brist därav på en skälighetsprövning vad som därvid borde fastställas till efterrättelse. Förfarandet torde med andra ord bliva detsamma som nu äger rum i avseende å frågor om överflyttning av område från landsbygd till stad. Emellertid föreställer sig kollegium, att alla de förhållanden, som vidrörts vid redogörelsen här ovan i fråga om villkoren för en utbrytning med avseende å avvecklingen av gemensamheten mellan samhället och distriktet, härvid skola, i den mån anledning därtill förekommer, bliva föremål för beaktande.»

För egen del får kommissionen till en början framhålla, hurusom en utskiftning av respektive gamla distrikts tillgångar och skulder här endast i ringa mån skulle kunna förväntas bliva reglerad genom någon godvillig uppgörelse mellan de båda intresserade vägkommunerna, samhället och landstingsdistriktet. Indelningsfrågan föreligger nämligen enligt kommissionens förslag icke alls på samma sätt som kammarkollegium på sin tid avsåg. Eller rättare, den föreligger nu icke alls, ity att indelningsändringen skall genom själva lagen fastslås såsom ovillkorligt given. Så länge ändringen skall konstitueras endast genom ett administrativt förordnande, beroende — där ej förhållandena anses kunna motivera en tvångsförändring — väsentligen på de intresserade kommunernas medverkan och medbestämmande i fråga om villkor, har givetvis en uppgörelse dem emellan om dessa villkor betydelse såsom förutsättning för hela huvudfrågans lösning. Den sidan, som är närmast intresserad av denna lösning, kan då hava anledning att till motsidans förmån göra ganska långt gående medgivanden, som eljest icke skulle komma i fråga. Nu åter, då indelningsändringen är av lagen själv stadgad, förefinnes tydligen icke ett sådant intressemoment, och därmed förminskas givetvis utsikten för ett avtalsmässigt ordnande av ändringens konsekvenser i ifrågavarande hänseende. Samhället har här rimligtvis ingen anledning att, mera än landstingsdistriktet, avpruta på sina anspråk.

Under sådana omständigheter skulle den närmaste praktiska utvägen vara att, i överensstämmelse med vad som nu äger rum i fråga om kommunala indelningsändringar i allmänhet, låta avgörandet om delningen av den gamla vägkommunens tillgångar och förbindelser, i den mån frågan härom ej tilläventyrs skulle lösas genom överenskommelse, ankomma på Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. I lagen

skulle då endast inrymmas stadgande om dylik befogenhet för Kungl. Maj:t. Kommissionen har ursprungligen också tänkt sig en sådan anordning men sedermera funnit sig böra övergiva denna tanke och i stället lägga förslaget så, att lagen själv skall fullständigt ordna delningsfrågan genom upptagande av dithörande materiella bestämmelser, vilka — då man av förut anført skäl icke här kan bygga på någon uppgörelse mellan vederbörande — skola omedelbart av sig själva träda i tillämpning. Åt den såmedelst reglerade avvecklingen av den gamla väggkommunens ekonomiska förhållanden, i vad angår frågan om delning av dess tillgångar och skulder mellan samhället och landstingsdistriktet, beredes härmed givetvis på enklaste sätt full rättsgiltighet. Efter vad kommissionen numera inhämtat, lär den år 1913 tillsätta s. k. kommunala nybildningskommittén hava för avsikt att inrätta sitt blivande förslag, vilket endast torde komma att syssla med primärkommunerna, på motsvarande sätt, allenast med den skiljaktighet att vederbörande lagbud här skola gälla blott subsidiärt för det fall att en i första hand avsedd uppgörelse mellan de intresserade kommunerna icke annorlunda bestämmer.

Härmed är man inne på själva sakfrågan. Även här måste man tänka sig en enhetlig reglering över hela linjen. Beträffande först väggkassornas aktiva, finner man dem i vägstatistiken (se översikten sid. 96) redovisade under två titlar: »Överskott i väggkassorna enligt 62 § väglagen vid årets slut» och »Annan behållning i väggkassorna vid årets slut». För överskottsfondernas begrepp och ändamål är ovan redogjort. »Annan behållning» utgör ett årssaldo av inkomster, beroende på att beräknade utgifter under året antingen blivit mindre än de i staten upptagits eller ock kommit att överstå till nästa år, såsom fallet kan vara med tillgodohavanden åt entreprenörer, ersättning åt snöploglag och dylikt. Denna behållning inestår endast tillfälligtvis i väggkassan, då den skall tagas i anspråk för utgifterna redan under nästföljande år.

Överskottsbildningen i väggkassorna synes i regel förekomma endast inom sådana distrikt, till vilka höra något eller några av de stadsliknande samhällena. Detta sammanhänger därmed, att inom dessa distrikt en större mängd av de väggkattepliktiga men ej till väggunderhåll in natura förbundna beskattningsföremålen äro till finnandes just inom sådana samhällena. Man torde alltså kunna såsom allmän regel fastslå, att det till väsentlig del är genom samhällenas egna väggskattebidrag som överskottsfonderna samlats. Det kunde då synas obilligt, om samhällena vid avvecklingen skulle gå miste om all andel i dessa medel. I stället borde, kan man tycka, desamma efter någon skälig grund fördelas mellan

varje vederbörande samhälle och landstingsdistriktet, i vilket avseende förhållandet mellan samhällets vägfyrktal, å ena, och vägfyrktalet för återstoden av det motsvarande gamla väghållningsdistriktet, å andra sidan, närmast skulle erbjuda sig till fördelningsgrund.

Emellertid måste frågan ses även ur andra synpunkter. Överskottsfondernas bildande är i själva verket ingalunda att betrakta som en prestation ensamt eller i huvudsak från samhällenas sida. Alla vägfyrkar inom det gamla distriktet hava därtill bidragit i lika mån, jordbruksfyrkarna därigenom att de fått utgöra naturaväghållning till större värde än som skulle på dem belöpt i händelse distriktets hela väghållning-kostnad lika fördelats på alla vägfyrkarna utan åtskillnad. I de flesta fall skulle också vid en sådan fördelning av överskottsmedlen, som nyss omförnäls, huvudparten stanna på den del av det gamla distriktet, som återstode efter samhällets franskiljande. Något rättsligen grundat anspråk på utbekommande av någon del av ifrågasvarande fonder kan samhället givetvis icke hava. Då fonderna icke uppkommit genom sammanskott utan genom skattebidrag, som, låt vara i följd av en mindre lämplig lag-tittning, måst uttagas utöver skattebehovet, får det väl anses otvivelaktigt, att medlen nu kunna utan att träda någons rätt för nära av ny lagstiftning fritt disponeras. Detta så mycket hellre som det numera icke ens vore möjligt att återbära medlen till de ursprungliga bidragsgivarna. Syftet med den förutnämnda fördelningen, vilken rimligtvis skulle vara uttryck för billigheten av en sådan återbäring, kan därför icke realiseras. Vad på samhället därvid belöpte skulle, i den mån detta vore ägnat att åstadkomma lindrigare beskattning, tillgodokomma helt andra skattdragare än dem, som på sin tid fått vidkännas de överskottsbildande skattebidragen.

Här torde jämväl böra beaktas det av lagstiftaren från början avsedda ändamålet med överskottsfondernas användning, nämligen vägnas grundförbättring. Det först i senare tid, genom 1914 års lagändring, i detta avseende medgivna alternativet »till lindring av väghållningsbesväret i dess helhet» torde här kunna franses. Nu förhåller det sig så, att det allmänna vägnätet inom det gamla väghållningsdistriktet till högst obetydlig del faller inom områdena för distriktets samhällen. Kammarkollegium har beräknat underhållet av vägarna inom samhällena till högst två procent av distriktens hela vägunderhåll. Det skulle då vara föga överensstämmande med lagstiftarens tanke, om samhällena icke dess mindre skulle få vara med om överskottsmedlens delning, åtminstone om sådan skulle ske efter vägfyrktalet. Här skulle man i stället och med större fog kunna kräva en annan fördelnings-

grund, nämligen respektive väglängder. Det synes emellertid icke vara mycken anledning till ett lagstadgande av sådant innehåll, eftersom vid nyss anförda förhållande i de allra flesta fall resultatet i tillämpningen ändock måste bli, att medlen så gott som helt och hållet borde tillföras landstingsdistriktet.

Jämväl må påpekas, att samhällenas befriande från deltagandet i landsbygdens väghållningsbesvär utgör ett av dem själva livligt och enhälligt eftertraktat önskemål samt förty måste anses för dem innebära en betydande förmån. Även ur denna synpunkt förefaller det fullt rimligt, att överskottsmedlen odlade tillkomma landstingsdistrikten.

Då av det ovan sagda framgår, såväl att hänsyn till bestående rätt icke förhindrar lagstiftaren att nu disponera de ifrågavarande medlen i deras helhet till förmån för landstingsdistrikten som även att övervägande sakliga skäl tala för en sådan anordning, har kommissionen inrättat förslaget i överensstämmelse härmed.

Vad härefter angår vägkassornas förut omnämnda tillfälliga behållningar, saknas anledning att vidtaga någon uppdelning, då dessa medel i regel måste omedelbart konsumeras för utgifter, som hänföra sig till vägkassornas sista budgetår före den nya ordningens inträdande. Jämväl denna tillgång torde sålunda böra i sin helhet redovisas till landstingsdistrikten.

Samma blir enligt förslaget förhållandet med övriga i de gamla distriktens förmögenhet ingående realiserbara föremål eller rättigheter, såsom inventarier och förråd för vägbyggnad eller vägunderhåll samt varjehanda fordringar, även för ogulden vägskatt.

Vidkommande härefter de gamla vägkassornas egentliga skulder torde, om, på sätt nu utvecklats, kassornas alla tillgångar skola övergå på landstingsdistrikten utan rätt för samhällena att bekomma någon andel därav, redan denna omständighet tala för, att samhällena å sin sida befrias från all vidare betalningsskyldighet för ifrågavarande skulder. Och billigheten härav blir så mycket större som skulderna i huvudsak härröra från upptagna lån för vägbyggnader, av vilka endast en högst obetydlig del — i många, kanske de flesta fall ingen del alls — faller inom samhällenas områden.

Övriga skulder spela icke någon större roll. De hänföra sig egentligen till sådant, som är avsett att bestridas med vägkassornas tillfälliga behållningar. Då efter vad ovan är sagt berörda behållningar skola oavkortade övergå till landstingsdistrikten, finnes ingen anledning att icke förfara på samma sätt med dessa skulder.

Med frågan om skulderna sammanhänger på sätt och vis spörs-

målet om huru förfaras skall med det gamla distriktets skyldighet att utföra en redan beslutad men ännu vid tiden för samhällenas utträde ej fullbordad vägbyggnad. Om arbetet uteslutande hänför sig till den del av det gamla distriktets område, som skall ingå i landstingsdistriktet, synes det vara i sin ordning, att detta senare får helt svara för företagets utförande och bekostande. För motsatt fall — som mera sällan torde förekomma — skulle man kunna vara tveksam. Det kunde vara nog så rimligt, att samhället självt finge ensamt vidkännas omsorgen om vägens färdigbyggnad inom sitt område, under det landstingsdistriktet finge svara för återstoden av byggnadsföretaget. Å andra sidan föreligger knappt något fog för att behandla detta fall annorlunda än det därmed i realiteten ganska nära jämförliga, att byggnaden väl hunnit fullbordas före utbrytningen men det av distriktet för ändamålet upptagna lån ännu i dess helhet återstår oguldet. Skall i det senare fallet landstingsdistriktet övertaga hela skulden, torde det med samma skäl kunna åläggas att i det förre påtaga sig jämväl hela byggnadsarbetet och kostnaden därför. Kommissionen har fördenskull och i betraktande jämväl av frågans ganska ringa praktiska betydelse, vilken än mer reduceras därigenom, att byggnadskostnaden till väsentlig del täckes av statsbidrag, ansett sig icke behöva ifrågasätta någon uppdelning av skyldigheten ens i nu berörda fall.

Resultatet av undersökningen blir alltså, att, såsom förevarande paragraf innebär, de gamla väghållningsdistriktens samliga tillgångar — endast med det särskilda undantaget i avseende å rätten till vägmark m. m. — ävensom deras förpliktelser, fränsett naturligtvis skyldigheten att för framtiden bygga och underhålla de allmänna vägarna inom respektive områden, skola vid den nya lagstiftningens ikraftträdande utan någon utskiftning mellan samhällena och landstingsdistrikten tilläggas de sistnämnda. Huru högst betydligt den förändrade indelningens genomförande härigenom förenklas behöver ej framhållas. Regleringen må kanske förefalla alltför summarisk, men genom vad som anförts tror sig kommissionen hava visat, att genom densamma varken något berättigat intresse, i varje fall icke något av praktisk betydelse, för närmas eller eljest billighetens gränser överskridas.

Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida ej i sammanhang med den av övergångslagens stadgande i hithörande del betingade indragningen av förefintliga överskottsmedel till vederbörande landstingsvägkassor föreskrift borde meddelas om dispositionen av dessa överskottsfonder. Kommissionen anser denna fråga böra nekaude besvaras. Tvångsbildning av överskott i vägkassan, ett för skatteväsendet ganska enastående in-

stitut, vars avskaffande flera gånger varit föremål för förslag, ingår icke alls i kommissionens system, och redan ur denna synpunkt saknas anledning att ifrågasätta någon inskränkning i landstingens frihet att disponera över ifrågavarande medel för vägväsendet. Det ändamål, vilket medlen i första hand skulle tjäna, nämligen vägarnas grundförbättring, blir efter kommissionens förslag tillgodosett genom allmänna tvingande föreskrifter om en högre vägstandard oberoende av huruvida några överskottsfonder stå till förfogande eller ej. För övrigt föreligger här en ren finansfråga, som med fullt förtroende kan överlämnas åt landstingen att på egen hand ordna. Man behöver säkerligen icke antaga, att landstingen därvid skulle vilja konsumera medlen för bestridande av landstingsvägkassans löpande utgifter. Om de däremot skulle tagas i anspråk för betalning av de gamla distriktens skulder, lär mot en sådan disposition så mycket mindre kunna vara att erinra, som densamma står i bästa överensstämmelse med det utjämningssyfte, man vill vinna genom det förändrade distriktssystemet. I övrigt erbjuda sig andra nära till hands liggande behov. Så t. ex. anskaffande inom respektive landstingsdistrikt av en mera omfattande uppsättning av moderna vägarbetsmaskiner och redskap, såsom vältrar, steukrossar, vägskrapor, vägplogar o. d., vilket allt, i den mån det ej erfordrades för landstingsvägstyrelsernas egna vägarbeten, skulle kunna mot billig hyra utlånas till kommunala vägstyrelser för att komma till användning vid deras vägunderhåll. Jämväl kan påpekas lämpligheten därav, att medlen anlitas för en första utbyggnad av det blivande första- och andra-klass vägnätet. Huru som helst vill förslaget helt lämna denna angelägenhet åt landstingens fria skön.

Angående förslagens garantier mot sådana förfoganden, genom vilka under mellantiden från den nya lagens utfärdande till dess ikraftträdande de gamla distriktens överskottsmedel skulle kunna förbrukas eller deras skulder onödigtvis ökas, hänvisas till 1 § med tillhörande motivering.

Då, på sätt ovan utvecklats och i nu förvarande paragraf stadgas, de gamla distriktens tillgångar och skulder skola övergå på de nya, är det en given sak att formlig redovisning härom skall från de gamla vägförvaltningarnas sida presteras. I överensstämmelse härmed ålägger förslaget i denna paragraf var och en av de gamla vägstyrelserna att för landstingsvägstyrelsen i berörda avseende göra redo och räkning, vartill givetvis också hör leverering av omhänderhavda medel. Den i förslaget utsatta tid, ett halvt år från nya väglagens ikraftträdande, inom vilken redovisningen skall avgivas, har synts kommissionen under alla förhållanden kunna vara tillräcklig. Granskningen och godkännandet

av redovisningen blir landstingsvägstyrelsens ensak. Sistnämnda styrelse blir för sina åtgöranden härutinnan inför landstinget ansvarig liksom för varje annan sin förvaltningsåtgärd. Med sålunda angiven ordning erfordras icke någon särskild revision av de gamla vägstyrelsernas förvaltning och väggassornas räkenskaper för det sista året (1921) av de gamla distriktens tillvaro; och är det sålunda utan ändamål att nämnda års vägstämmor, såsom eljest skolat ske, utse några revisorer.

Vad beträffar den privaträttsliga verkan av skuldernas överflyttande måste uppmärksammas, hurusom fordringsägaren efter förändringens inträdande icke längre skall kunna hålla sig till det gamla distriktet utan i stället får endast det nya till gäldenär. Det under andra förhållanden nog så betänkliga i ett lagfästade av en dylik anordning bör enligt kommissionens uppfattning här skäligen kunna alldeles fråsnes i betraktande av den vida starkare ekonomiska bärkraft, som det nya större distriktet i varje fall måste antagas komma att representera.

I det föregående har regleringsfrågan i anledning av samhällenas utbrytning behandlats endast i avseende å de vid nya lagstiftningens ikraftträdande redan såsom sådana bestående samhällena, vilka då skola på en gång utsöndras från de nya vägkommunerna, landstingsdistriktet. Det återstår att något beröra förhållandet med sådana samhällen, som först framdeles komma att uppstå och i anledning därav skola utbrytas från sina respektive landstingsdistrikt. Kommissionen har tidigare tänkt sig inrymmande i övergångslagen av vissa bestämmelser till närmare reglering jämväl av denna utbrytning (närmast för ett legalt ordnande av frågan om avveckling i varje särskilt fall av den före utbrytningen bestående ekonomiska gemenskapen mellan den utbrutna delen av väghållningsdistriktet och den återstående delen av detta). Emellertid har kommissionen stannat för en annan uppfattning, i det kommissionen funnit, att dylika bestämmelser i själva verket icke torde vara av beskaffenhet att överhuvud för närvarande behöva i lagstiftningsväg fastslås och i varje fall icke synas kunna med rätt försvara sin plats i övergångslagstiftningen. Beträffande de redan förhandenvarande samhällena har förhållandet ställt sig annorlunda. Här har det syns nödvändigt att legalt ordna den generella utbrytningens konsekvenser både ur den synpunkt att de nya landstingsdistrikten i deras egenskap av arvtagare efter de gamla distriktens rättsställning gentemot de i ett slag utbrutna samhällena måtte allmänligen klargöras och vidare av det skäl, att ett ordnande på administrativ väg utefter hela linjen av hit hörande förhållanden svårigen skulle kunna, i anseende till mängden av

dessa ärenden, till den nya ordningens inträdande medhinnas. Dylika skäl föreligga däremot icke med avseende å de för framtiden successivt och så att säga endast sporadiskt uppkommande indelningsändringar av förevarande slag. Vidkommande dessa synes man åtminstone tills vidare kunna nöja sig med samma administrativa förfarande, som nu gäller i fråga om bestämmandet av villkoren vid indelningsändringar i allmänhet, desto hellre som man torde kunna utgå ifrån, att övergångslagens motsvarande bestämmelser för de äldre samhällena utan vidare skola tagas till analogisk tillämpning på de i framtiden mötande fallen.

Med avseende å tidpunkten för samhälles utbrytning torde emellertid böra beaktas, att denna tidpunkt givetvis blir beroende på när själva förutsättningen för samhällets utskiljande inträffar, d. v. s. antingen när en ny köping jämlikt Kungl. Maj:ts beslut skall inträda i utövning av köpingsrättigheten¹ eller, vad angår annat samhälle, Kungl. Maj:t jämlikt 1 kap. 41 § i lagen om fastighetsbildning i stad meddelar förordnande om samma kapitels tillämpning därstädes. Såvitt kommissionen har sig bekant, har Kungl. Maj:t vid förordnanden av sistnämnda slag enligt äldre lag icke plägat bestämma någon viss dag för beslutets trädande i kraft, varav åter lär följä att detsamma omedelbart skall lända till efterrättelse. Emellertid kan samhällets utbrytning från väghållningsdistriktet svårligen lika omedelbart verkställas. Dels kan det, med hänsyn bland annat därtill att uppskattningarna av underhållskostnaden gälla kalenderår, icke gärna vara lämpligt att ställa skilsmässan annorlunda än på kalenderår och dels måste samhället lämnas tillräckligt rådrum att ordna sig för de nya förhållandena. Med avseende härå har kommissionen velat framhålla det önskvärda i att Kungl. Maj:t vid meddelande för framtiden av förordnanden utav nu angivna slag tillika bestämde, att förordnandet skulle vinna tillämpning först vid nytt årsskifte och i intet fall tidigare än att minst ett helt kalenderår förflöte emellan beslutets meddelande och dess ikraftträdande.

3 §.

I paragrafen lämnas bestämmelser avsedda att reglera övergången till den nya ordningen i vad angår vägarnas förändrade klassifikation och vägnätets anpassning efter nya lagens strängare fordringar på vägarnas beskaffenhet.

¹ Utbrytning i framtiden från landstingsdistriktet av en köping, som icke tillföre varit i byggnadshänseende municipalsamhälle och på sådan grund redan förut bör hava utbrutits, lär väl sällan kunna vara att motse.

Väg, som vid tiden för nya lagens ikraftträdande utgör föremål för allmänt underhåll, skall då övertagas till underhåll av det nya väghållningsdistriktet och allt fortfarande, intill dess annat må bliva i vederbörlig ordning bestämt, anses såsom allmän väg. Härvid framställer sig till en början den frågan, i vad skick dylik väg bör befinna sig, då densamma övergår till det nya distriktet. Svaret synes vid första påseende kunna bliva allenast ett, nämligen att vägen då bör befinna sig i laggillt skick enligt gamla lagens fordringar. Detta äger emellertid sin tillämpning allenast i fråga om det sätt, på vilket vägen då skall vara *underhållen*. Den skyldighet gällande lag ålägger vederbörande väghållare att i ett för samfärdseln fullt tillfredsställande skick underhålla vägen upphör givetvis icke i och med verkställande av sista årets vägsyn utan sträcker sig ända fram till den för nya lagens ikraftträdande bestämda dag. På grund av gamla lagens egen föreskrift skall det således åligga väghållaren att intill berörda dag behörigen fullgöra sitt vägunderhåll, och förutsätter kommissionen, att Konungens befallningshavande kommer att låta utöva effektiv tillsyn häröver.

Vad åter angår frågan om vägens beskaffenhet i *byggnadstekniskt* avseende vid tiden för dess överlämnande till de nya distrikten är förhållandet ett annat. I gällande väglag, som överhuvud taget ytterst knapphändigt behandlar frågan om vägs byggande, förekomma, fränsett vissa bestämmelser om diken utmed väg samt om skyddsvärn och vägvisare, inga andra föreskrifter rörande vägens byggnadssätt än de, som avse vägens bredd. Emellertid torde vara allmänt bekant, att många vägar i vårt land icke uppfylla de fordringar lagen uppställt i fråga om vägbredden. Då nu förpliktelse att utlägga vägarna till laglig bredd icke lär åligga de särskilda väghållarna med mindre de kunna antagas hava genom försummelse i underhållsarbetet föranlett den minskade vägbredden, något som emellertid icke torde kunna förutsättas såsom regel, borde de nuvarande distrikten hava skyldighet att vid överlämnandet till de nya distrikten hava försatt vägarna i ett till bredden behörigt skick. De omfattande byggnadsarbeten, som härför erfordrades, skulle emellertid, även om de kunde medhinnas före den 1 januari 1922, för de gamla väghållningsdistrikten medföra synnerligen avsevärda ekonomiska uppoffringar och följaktligen för många av dem jämväl ökad skuldsättning, vilken vid den nya ordningens inträdande finge övertagas av de nya distrikten. Härtill kommer, att de för berörda arbetens utförande använda kostnaderna i många fall skulle kunna bliva förspillda därigenom att dessa arbeten, såsom ej lämpade efter nya lagens fordringar, skulle visa sig otjänliga eller onyttiga. I betraktande av vad

sålunda anförts har kommissionen ansett det icke böra uppställas någon särskild fordran på vägarnas beskaffenhet i byggnadsavseende vid tiden för den nya ordningens inträdande. De gamla vägarna böra således överlämnas i det skick de i sådant avseende då befinnas.

Enligt förslaget skola, efter den nya lagens införande, alla till vägs byggande hänförliga arbeten ankomma på de nya väghållnings-distrikten. Dessa distrikt bör det sålunda från och med den 1 januari 1922 åligga att föranstalta jämväl om sådana arbeten, som erfordras för försättande av det hittills varande vägnätet i ett i byggnadstekniskt avseende lagligt skick efter nya ordningen. Emellertid kan en omdaning av hela detta vägnät i enlighet med de stegrade kraven på vägarnas beskaffenhet givetvis icke komma i fråga annat än efter hand under loppet av en längre tid. Därav följer också, att själva den i nya lagen upptagna klassindelningen endast successivt kan genomföras. Frågan blir då, huru de nuvarande vägarna under tiden skola betraktas och behandlas. Man skulle därvid kunna tänka sig, att varje särskild väg fortfarande finge behålla sin gamla beteckning av lands- eller bygdeväg, intill dess efter vederbörlig prövning formligt beslut meddelats om dess överförande till viss klass enligt nya ordningen. Därmed skulle emellertid följa både oreda och olägenhet. Särskilt skulle förhållandet lätt nog giva anledning till den föreställning, att i avseende å vägunderhållets beskaffenhet allting tills vidare finge förbliva vid det gamla. Dessutom skulle de snart sagt otaliga frågorna om vägarnas formliga överförande var för sig till någon av de nya vägklasserna medföra för myndigheter och andra allt för stort besvär. För att undgå sådant har det synts tjänligast att från början i lag fastslå, att alla vägar tills vidare skola betraktas såsom tillhörande tredje klassen, till vilken de också i allmänhet mest närma sig. Av ekonomiska skäl kan man emellertid icke fordra, att alla vägar omedelbart skola försättas ens i det för tredje klassens vägar efter nya lagen erforderliga skick. Vägarna böra således även efter nya lagens införande tills vidare få vad byggnadssättet angår bibehållas i befintligt skick. Givetvis måste man därvid, med tanke på redan förhandenvarande och framtida behov fordra, att vägarna, i den mån de, såsom fallet ju oftast är, överstiga den för nämnda vägklass stadgade minimibredd, vidmakthållas till denna större bredd, så framt ej på grund av särskilda förhållanden ringare bredd må kunna av Konungens befallningshavande medgivas. På det förhållandena ändock må någon gång bliva ordnade har i förslaget upptagits en viss tidsperiod, inom vilken vägarnas

slutliga förändring i enlighet med nya väglagens fordringar på tredje klassens väg skall genomföras. Den sålunda bestämda anståndstiden — intill den 1 januari 1940 — torde med hänsyn till vägnätets betydliga omfattning icke kunna anses för lång.

Detta om sådana gamla vägar, som icke komma i fråga att indömas i första eller andra klassen. Beträffande de övriga, d. v. s. de större och viktigare vägarna, måste man tänka sig en annan, mera omedelbar reglering. Icke så, att Konungens befallningshavande genast skulle verkställa ett allmänt urskiljande av de vägar, som skulle erhålla egenskap av antingen första eller andra klassens väg, och i sammanhang därmed förordna om deras färdigställande såsom sådana. Däremot tänker sig kommissionen den ordning, att frågan lämnas beroende på särskild framställning beträffande varje väg för sig. Ortsintressena skola helt säkert icke underlåta att anmäla sina anspråk härutinnan. Initiativ från landstinget genom dess vägstyrelse skola väl icke heller utebliva. På detta sätt skulle man hava att motse en genast börjande men endast så småningom fullföljd utsortering av de viktigare vägarna, varvid hänsyn naturligen finge tagas till angelägenheten, att distrikten icke bleve belastade med alltför stora årliga utgifter för vägarnas ombyggnad. En samverkan i detta hänseende mellan Konungens befallningshavande och landstinget för övergångens ordnande efter någon lämplig plan för hela landstingsområdet torde utan vidare kunna förutsättas.

Vad sålunda föreslagits beträffande äldre, vid tiden för nya lagens ikraftträdande redan befintlig väg har synts böra vinna tillämpning jämväl med avseende å väg, som anlägges på grund av redan före nämnda tid fattat beslut, men vars byggande icke hunnit före berörda tidpunkt avslutas. Den nya lagens ikraftträdande lär i och för sig icke föranleda, att därförinnan meddelade beslut utan vidare sättas ur kraft, och det kan följaktligen inträffa, att även under en längre tid framåt vägar byggas i överensstämmelse med föreskrifter lämnade i sådana äldre beslut. Jämväl dylika vägar skola nu enligt förslaget tillsvidare betraktas såsom tredje klassens vägar samt i den mån så erfordras senast den 1 januari 1940 vara försatta i behörigt skick enligt nya lagens fordringar.

Kommissionen anser sig i detta sammanhang böra erinra, hurusom det förhållande, att äldre vägbyggnadsbeslut kunna komma till verkställighet även under tiden efter den nya ordningens införande, givetvis kräver beaktande vid avfattande av de villkor, som komma att uppställas för åtnjutande framdeles av statsbidrag från anslaget till vägbyggnader.

Möjlighet bör nämligen tills vidare lämnas öppen för anslagets användande jämväl till vägbyggnader av den äldre typen.

Beträffande slutligen det i nu föreliggande paragraf använda uttrycket: »väg, som utgör föremål för allmänt underhåll», bör påpekas, att berörda uttryck icke i allo sammanfaller med begreppet allmän väg. Av vägens allmän-egenskap följer nämligen icke med nödvändighet, att vägen underhålles av det allmänna, utan underhållsskyldigheten kan i vissa fall, såsom under nästa paragraf närmare omtalas, grunda sig på särskilt åtagande.

4—6 §§.

Dessa paragrafer äro i sak överensstämmande med 19—21 §§ i den nu gällande väglagen. De hänföra sig väsentligen till äldre förhållanden, som varit för handen redan före nämnda lags ikraftträdande. Av hithörande fall hava flera under lagens tillämpningstid bortreglerats eller eljest upphört att äga bestånd, men å andra sidan hava, åtminstone vad angår 4 (19) §, åtskilliga nya tillkommit. För att vinna upplysning, i vad mån sådana förhållanden, som här avses, i nuvarande tid föreligga, har kommissionen från länsstyrelserna införskaffat uppgifter i ämnet, och hava dessa sammanställts i en vid betänkandet fogad bilaga, till vilken kommissionen tillåter sig hänvisa.

Då kommissionen nu intagit ifrågavarande stadganden i övergångslagen och icke i den egentliga väglagen, skall detta innebära, att nya oregelbundenheter av sådan art, som här åsyftas, icke för framtiden skola få tillskapas utan endast de redan förhandenvarande skola få kvarstå i avbidan på en successiv bortreglering.

Härmed är emellertid icke sagt, att man icke även under det nya systemet skall kunna i särskilda fall permanent fästa extra åtaganden vid vägunderhållet. Men den särskilda skyldigheten måste då komma att hänföra sig till en penningeprestation till underhållets bekostande, medan själva utförandet kommer att följa de vanliga reglerna. I varje fall bör därvid kostnadsbeloppet givetvis ingå i landstingsvägkassan.

Att det enskilda underhållet icke bör ingå i uppskattning och följaktligen ej heller statsbidrag därtill bör få åtnjutas, lär vara självklart.

Då i 4 § nämnes endast »väg» men icke tillika, såsom i det äldre stadgandet (19 § väglagen) »bro eller färja», erinras, att både bro och färja skola vara att anse såsom väg på sätt i 3 § andra stycket i förslaget till den nya väglagen uttryckligen angivits.

Med hänsyn härtill har i 5 § icke kunnat bibehållas det i motsvarande 20 § av den nu gällande väglagen förekommande uttrycket »väg- och bropenningar», såsom efter den nya terminologien något oegentligt. Å andra sidan skulle uttrycket »vägpenningar» ensamt för sig använt hava givit åt stadgandet en vidsträcktare innebörd än meningen varit, enär det då kommit att inbegripa även avgifter för begagnande av färja, vilkas bibehållande enligt 57 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet skall vara principiellt medgivet. Det äldre stadgandet har fördenskull nu måst omformuleras.

I 4 § har intagits stadgande, att väg, om vilken i paragrafen är fråga, tillsvidare skall anses såsom tredje klassens väg. Stadgandet utgör en motsvarighet till stadgandet i 3 § beträffande sådana vägar, som den 1 januari 1922 utgöra »föremål för allmänt underhåll».

7 §.

Denna paragraf innefattar undantag från den allmänna regeln, att den nya väglagen skall träda i kraft den 1 januari 1922.

I 22 § lag om allmänna vägar på landet stadgas såsom ovillkorlig förutsättning för att ansökningar rörande anläggning av ny väg samt vissa andra därmed jämförliga företag skola enligt nya lagens bestämmelser kunna av Konungens befallningshavande upptagas till behandling, att vägdirektören dessförinnan, efter undersökning å marken, uppgjort plan och kostnadsförslag för företaget. Ehuru bestämmelser om förundersökning saknas i gällande väglag, har Konungens befallningshavandes beslut i vägbyggnadsfrågor av någon betydenhet redan under nuvarande ordning i regel pläгат föregås av en teknisk utredning; någon legal förutsättning för vägfrågans vidare behandling utgör denna utredning emellertid icke. Beträffande detta ämne vill kommissionen hänvisa till den i betänkandet I, del 1, sid. 409—411 härom lämnade redogörelse.

Då nu med kommissionens förslag en enligt nya lagens bestämmelser verkställd förundersökning måste föreligga, innan Konungens befallningshavande kan vidtaga några som helst åtgärder med anledning av sådana ansökningar om vägbyggnadsföretag m. m., om vilka i nya lagens 22 § första stycke är fråga, skulle givetvis, för den händelse förundersökning enligt nya ordningen icke kunde igångsättas före den 1 januari 1922, i många fall åtskillig tid förflyta, innan själva huvudfrågan kunde av Konungens befallningshavande upptagas till behandling. Kommissionen har vid sådant förhållande funnit lämpligheten tala för en

anordning, enligt vilken beslut om förundersökning enligt nya lagen må kunna meddelas så tidigt, att undersökningen skall kunna sättas i gång samt, där sådant eljest medhinnes, jämväl avslutas redan före den allmänna terminen för nya lagens trädande i kraft. I sådant syfte är nu förevarande paragraf i övergångslagen avfattad.

Vägundersökning, varom nu är fråga, skall verkställas av vägdirektören. Kommissionen har sålunda ansett sig kunna utgå ifrån, att vägdirektörsbefattningarna skola vara tillsatta redan den 1 januari 1921. Till detta antagande har kommissionen ansett sig så mycket mera berättigad, som övergången till den nya lagstiftningen med nödvändighet i allt fall kräver biträde av dessa befattningshavare. I sådant avseende kan bland annat framhållas, att kommissionen av skäl, för vilka här nedan vid 13 § redogöres, ansett nödigt, att landstingsvägstyrelserna tillsättas så tidigt, att de kunna fungera redan från och med den 1 januari 1921. Jämväl denna bestämmelse förutsätter, att vägdirektören, vilken ju skall vara självskriven ledamot i landstingets vägstyrelse, finnes redan vid sistnämnda tid tillsatt.

8 §.

I 24 § lag om allmänna vägar på landet hava intagits bestämmelser om vägunderhållets fördelning mellan väghållningsdistriktet och däri ingående särskilda kommuner. Denna fördelning skall — där underhållet icke avser bro eller färja — vara beroende på beslut av antingen landstinget eller Konungens befallningshavande. Av paragrafens tredje stycke framgår, att de beslut, som i berörda syfte fattats, äro avsedda att bliva gällande för en eller flera *hela* uppskattningsperioder i sänder. Av skäl, för vilka närmare redogjorts vid motiveringen av berörda paragraf (se betänkandet I, del 1, sid. 414), har tillika stadgats, att beslut av ifrågavarande art skall börja tillämpas först med den uppskattningsperiod, som tager sin början näst efter ett år från det beslutet vunnit laga kraft. Frågan måste således ordnas senast under andra året före ny uppskattningsperiods början, om beslutet skall kunna verka under nämnda period.

Enligt 9 § i förslaget till övergångslag skall, så framt icke av där angiven anledning anstånd till senare tid medgivits, uppskattning efter nya lagen verkställas första gången under år 1921, och denna uppskattning skall, med tillämpning av stadgandet i 45 § nya lagen, gälla under den uppskattningsperiod, som tager sin början med ingången av år 1922 och slutar med utgången av år 1926. För de kommuner åter, där enligt nyssnämnda 9 § anstånd med första uppskatt-

ningen skall äga rum, och i vilka sådan uppskattning i följd därav verkställes under något av åren 1922, 1923, 1924 eller 1925, kommer den första uppskattningsperioden att omfatta respektive åren 1923—1927, 1924—1928, 1925—1929 eller 1926—1930. På grund av ovan omförmälda bestämmelser i 24 § nya lagen måste följaktligen vederbörandes beslut om fördelningen av vägunderhållet distrikten och kommunerna emellan för att inom en var av dessa kommuner kunna komma i tillämpning under den *första* uppskattningsperioden hava fattats och vunnit laga kraft senast under respektive åren 1920, 1921, 1922, 1923 och 1924.

Det torde vara uppenbart, att något hinder icke möter för vare sig landstinget eller Konungens befallningshavande att, på sätt i förevarande 8 § förutsättes, redan innan den nya väglagen trätt i kraft hava träffat förfoganden i nu ifrågavarande avseende. Tvärt om torde det kunna betraktas såsom en angelägenhet av vikt, att vederbörande — såväl i detta som i andra hänseenden — redan i god tid före den nya lagens ikraftträdande bereda sig för de förändrade förhållanden, denna lagstiftning kommer att medföra. Emellertid kunna hit hörande frågor icke hinna ordnas så tidigt, att laga kraft ägande beslut rörande underhållsbördans fördelning mellan distrikten och kommunerna föreligger förr än i bästa fall under år 1921. För kommun, beträffande vilken den första uppskattningsperioden börjar löpa redan den 1 januari 1922, skulle följaktligen, med tillämpning av berörda stadgande i 24 § nya lagen, omförmälda beslut komma att under hela denna uppskattningsperiod sakna verkan och underhållsbördan, såvitt den icke avser bro och färja, sålunda under tiden i hela sin utsträckning vila å de särskilda kommunerna. Vad åter angår sådan kommun, där första uppskattningsperioden tager sin början med ingången av något av åren 1923—1925, skulle visserligen vid tillämpning av ofta nämnda stadgande i förslaget indelningsbeslut, som föreligga redan under år 1921, öva inflytande på underhållets fördelning under hela uppskattningsperioden, men beslutet skulle däremot sakna betydelse för det eller de år, som falla emellan lagens ikraftträdande och den första uppskattningsperiodens början. Under mellantiden, omfattande för olika kommuner minst ett, högst fyra år, skulle följaktligen de särskilda kommunerna få vidkännas hela underhållsbördan, fränsett underhållet av bro och färja. Då det emellertid ansetts önskvärt, att lithörande förhållanden kunde varda i största möjliga utsträckning ordnade redan från och med tiden för nya lagens trädande i kraft, så att vederbörande kommuner redan från denna tid kunde erhålla den lindring i sitt vägunderhåll, som omförmälda stadgande i 24 § nya lagen avsett att bereda dem, har i nu förevarande 8 § övergångslagen intagits bestämmelse, att

giltighetstiden för beslut, som rörande underhållsbördans fördelning fattats och vunnit laga kraft före den 1 januari 1922, skall utan hinder av bestämmelsen i 24 § nya lagen räknas från och med sistnämnda dag. Bemärkas bör, att till följd av nu föreslagna bestämmelse tiden för giltigheten av beslut om underhållsbördans fördelning i vissa fall, eller för de kommuner, där första uppskattningen verkställles åren 1922, 1923, 1924 eller 1925, kommer att omfatta längre tid än en hel uppskattningsperiod. Fördelningsbeslut, som vunnit laga kraft under år 1921, skall nämligen äga giltighet från och med ingången av år 1922 till och med utgången av det år, då första uppskattningsperioden slutar, eller sålunda för dessa kommuner under respektive sex, sju, åtta och nio år.

På grund av stadgandena i 44 § nya lagen skall vid uppskattning av kostnaden för vägunderhållet åtskillnad göras allt efter som underhållet ankommer på väghållningsdistriktet eller på kommunen. Sålunda skall, bland annat, »årliga kostnaden» för de väglotter, där underhållet åligger distriktet, beräknas och i uppskattningsinstrumentet angivas särskilt från motsvarande kostnad för kommunens väglotter. Uppskattningsinstrumentets upprättande på nu angivet sätt förutsätter sålunda, att den fördelning av underhållsbördan mellan distriktet och kommunen, som skall tillämpas under den uppskattningsperiod förrättningen avser, redan är känd vid tiden för uppskattningsens verkställande. Då nu till följd av bestämmelserna i 9 § övergångslagen den första allmänna uppskattningen kommer att inom ett stort antal kommuner verkställas redan under sommaren 1921, lär beträffande dessa kommuner med säkerhet kunna antagas, att beslut om underhållsfördelningen för uppskattningsperioden 1922—1926 i regel icke hinner fattas så tidigt, att hänsyn till beslutet kan tagas vid uppskattningsens förrättande. Vad dessa kommuner angår, blir det sålunda för förrättningsmännen icke möjligt att vid själva uppskattningen i instrumentet göra annan åtskillnad emellan distriktets och kommunens underhåll än den, som betingas av lagens egen föreskrift i 24 § rörande underhållet av bro och färja. Däremot torde några särskilda svårigheter icke möta att sedermera, så snart fördelningen av underhållsbördan inom sådan kommun blivit behörigen ordnad, i uppskattningsinstrumentet för kommunen införa de ändringar som må erfordras för att instrumentet skall komma i det med 44 § nya lagen avsedda skick. Stadgande i berörda syfte har intagits i slutet av förevarande 8 §.

Att detta stadgande ansetts böra erhålla sin plats i övergångslagen betingas därav, att detsamma kan hava betydelse allenast då uppskattning inom kommun äger rum *första gången*. Vad

alla efterföljande uppskattningar inom kommunen angår, skall nämligen med anledning av stadgandet i 24 § tredje stycket nya lagen beslut om underhållsfördelningen för kommande uppskattningsperiod hava fattats i så god tid före uppskattningsens verkställande, att fördelningsbeslutet redan då måste kunna föreligga i laga kraft vunnet skick. Det torde vidare förtjäna påpekas, att nu berörda stadgande i övergångslagen kan hava avseende allenast å sådan uppskattning, som verkställas under år 1921. Beträffande kommun, där första uppskattningen verkställas senare, måste nämligen, med hänsyn till hithörande stadganden, fördelningsbeslutet för den första uppskattningsperioden alltid komma att föreligga färdigt redan före uppskattningsförrättningens företagande. Ett exempel åskådliggör detta. Antag att för viss kommun första uppskattningsperioden omfattar åren 1923—1927. Första uppskattningen skall i sådan kommun verkställas år 1922 och beslut om underhållsbördans fördelning för samma period föreligga redan under år 1921. Har beslutet tillkommit först under år 1922 skall nämligen, enligt 24 § nya lagen, dess giltighetstid räknas först från och med ingången av den uppskattningsperiod, som tager sin början med året 1928.

9 §.

I kommissionens betänkande I, del 1, sid. 197—203 har i samband med frågan om de allmänna uppskattningarnas periodicitet framhållits, bland annat, att varje väghållningsdistrikt av den storlek, att allmän uppskattning inom alla dithörande kommuner beräknades kräva mera än ett år, skulle efter kommunerna indelas i vissa sektioner, lika många som uppskattningen över hela distriktet kunde anses kräva i antal år, sålunda, efter omständigheterna och med avseende å vad kommissionen anført beträffande uppskattningsperiodens längd, minst två och högst fem, så jämnstora som möjligt. Uppskattningen skulle därefter alltid verkställas för samtliga till samma sektion hörande kommuner under ett och samma år att gälla för nästföljande fem kalenderår. Varje års uppskattning skulle emellertid begränsas till en sektion, och sektionerna i detta avseende följa omedelbart på varandra i omgången, vadan uppskattningen för hela distriktet komme att fullbordas först efter lika många år som antalet sektioner.

I förslaget till lag om allmänna vägar på landet hava i 45 § upptagits bestämmelser att uppskattning skall ske kommunvis samt att den allmänna uppskattningen för kommunen skall äga rum vart femte år att gälla för de nästföljande fem kalenderåren. Däremot upptager själva lagförslaget inga föreskrifter vare sig om distriktens uppdelande

i sektioner eller om den inbördes ordning, som i avseende å tidsföljden skall iakttagas vid uppskattningarnas verkställande inom de särskilda sektionerna. De bestämmelser, som erfordras för ordnande av hithörande förhållanden, hava nämligen, av skäl som angivits vid motiveringen av nyssnämnda paragraf, ansetts böra ingå i övergångslagstiftningen. De återfinnas nu i förevarande paragraf.

I paragrafen har — jämte det tiden för den *första* allmänna uppskattningen bestämts till år 1921 — tillika stadgats, att under den i paragrafen närmare angivna förutsättning anstånd med *första* uppskattningen inom vissa distriktets kommuner må kunna, efter ty Konungen förordnar, anstå ett, eller i den mån omständigheterna sådant påkalla, flera, högst fyra år. Härav följer, att distrikt skall kunna indelas i högst fem uppskattningssektioner. Avgörandet, huruvida någon sektionsindelning överhuvud må vara behövlig samt i sådant fall huru många sektioner må erfordras och huru kommunerna på dem skola indelas, har ansetts lämpligast böra ankomma på Kungl. Maj:t i administrativ väg, därvid även lärer böra bestämmas sektionernas inbördes ordningsföljd.

Vad nu angår tidpunkten för uppskattningsförrättningarnas verkställande första gången, har kommissionen, med hänsyn till den stora betydelse uppskattningen skall erhålla i fråga om bland annat beloppen av statsbidragen för vägunderhåll och vinterväghållningen och av ersättningen till kommunerna för deras vägunderhåll, ansett av vikt att dessa förrättningar igångsättas tidigast möjligt. I paragrafen föreslås därför, att inom de första uppskattningssektionerna sådan uppskattning skall verkställas under år 1921 och följaktligen vinna tillämpning redan från och med den 1 januari 1922, då den nya väglagen i sina huvudsakliga delar skall träda i kraft. För övriga sektioner skulle första uppskattningsperioden således börja löpa från och med ingången av åren 1923, 1924, 1925 och 1926, allt efter sektionernas antal.

10 §.

På grund av stadgandena under föregående paragraf kommer år 1922 vid tiden för den nya lagens trädande i kraft allmän uppskattning att föreligga färdig allenast beträffande ett mindretal landskommuner. I de återstående kommunerna skall uppskattningen äga rum successive under en följd av år, så att densamma för de kommuner, som tillhöra den sista uppskattningssektionen, föreligger verkställd först under året 1925. Uppskattning enligt nya ordningen utgör emellertid förutsättning dels för bestämmande av den ersättning, som jämlikt 24 § nya lagen skall utgå till kommun för dess vägunderhåll, dels ock för beräknande

av det till distrikten enligt 55 § samma lag utgående statsbidrag. Sins särskilda betydelse erhåller uppskattningsinstrumentet dessutom så tillvida, att de dagsverkspris, vilka på grund av 44 § nya lagen skola i instrumentet angivas, bliva bestämmande för såväl det mått av arbetskyldighet, som må kunna av fastighet utkrävas, som ock den ersättning kommunen har att utgiva till de dagsverkskyldiga för fullgjorda vägdagsverken. Huru skola nu, i den mån uppskattning enligt nya lagen icke föreligger, nyssnämnda av uppskattningen beroende förhållanden lämpligen regleras under åren 1922—1925?

Vad först angår ersättning till kommun för dess vägunderhåll, skall, enligt nyssnämnda 24 §, sådan ersättning utgå från distriktet med belopp, vartill kommunens vägunderhåll angivits i uppskattningsinstrumentet. Kommissionen hade ursprungligen tänkt sig, att för varje år som förflyter, innan allmän uppskattning enligt nya lagen blivit i kommunen verkställd och trätt i tillämpning, ersättningens belopp borde kunna bestämmas med ledning av den senaste uppskattningen enligt äldre lag. Emellertid kan denna uppskattning, vilken hänför sig till det gamla naturasystemet och vid vilken hänsyn skolat tagas därtill, »att de till vägunderhåll in natura indelade i allmänhet äro i tillfälle att med egna arbetare och dragare fullgöra arbetet», icke utgöra något tillförlitligt uttryck för vägunderhållets verkliga kostnad enligt den nya ordningen. Detta så mycket mindre som uppskattningen tillika ofta ligger långt tillbaka i tiden och förty måste anses även i sig själv antikverad. Att taga densamma till norm för bestämmande av ersättning till kommunen för dess vägunderhåll skulle under sådana förhållanden lända kommunen till alltför stor nackdel. Av sådan anledning har kommissionen ansett sig böra uppsöka en annan anordning, enligt vilken den första allmänna uppskattning, som enligt nya lagen verkställles inom kommun, skall i fråga om beloppet av den till kommunen utgående ersättningen vara bestämmande jämväl för det eller de år, som må hava förflutit från lagens ikraftträdande. I första stycket av nu förevarande paragraf stadgas sålunda att, där allmän uppskattning inom kommun verkställts första gången efter den 1 januari 1922, uppskattningen i vad densamma avser ersättning till kommun för verkställt vägunderhåll skall erhålla tillbakaverkande kraft för den tid, som förflutit från och med nämnda dag. Och för att kommunen icke måtte behöva under denna mellantid, som kan omfatta ända till fyra år, ligga i förskott med utgifterna för underhållets bekostande, har i samma stycke tillika intagits bestämmelse, att, intill dess uppskattningen trätt i tillämpning, kommunen skall äga ur landstingsvägkassan mot blivande redovisning utbekomma för ändamålet

erforderliga medel. Härav följer, att kommunen, för den händelse uppskattning där ännu icke kommit till stånd, skall äga befogenhet att ur landstingsvägkassan rekvirera de belopp, som behövas för täckande av kommunens kostnader för vägunderhållet, varefter, så snart den första uppskattningen för kommunen trätt i kraft, slutlikvid i berörda avseende skall uppgöras mellan landstingsvägstyrelsen och kommunen på grundval av denna nya uppskattning. Visar det sig då, att kommunen under det eller de gångna åren ur landstingsvägkassan uppburit lägre ersättningsbelopp än det, vartill underhållskostnaden för samma tid i uppskattningsinstrumentet blivit beständ, får kommunen denna brist ersatt ur landstingsvägkassan. Har kommunen däremot uppburit högre ersättning än nyss nämnts, skall kommunen gottgöra landstingsvägkassan överskottet. I den omständighet att de av kommunen till redovisning uppburna medlen, i den mån de överstiga den verkliga kostnaden, sådan densamma får sitt uttryck i uppskattningsinstrumentet, sålunda vid slutuppgörelsen komma att föranleda motsvarande återbäring för kommunen, vilket förhållande i sin ordning kan verka till ökning av den vägskatt, som skall upptagas inom kommunen, ligger, enligt kommissionens uppfattning, tillräcklig garanti, att kommunen vid medlens rekvirerande skall iakttaga nödig varsamhet.

Andra stycket av paragrafen avser reglerande av sättet att bestämma det enligt 55 § nya lagen till distrikten utgående statsbidrag för tiden, intill dess uppskattning inom *samtliga* kommuner i riket hunnit enligt nya ordningen första gången verkställas och träda i tillämpning. På grund av bestämmelserna i sistnämnda paragraf erfordras för beräkning av det belopp, varmed ifrågavarande statsbidrag skall utgå till varje särskilt väghållningsdistrikt, kännedom om den så kallade *kostnadssumman* inom icke allenast detta utan jämväl samtliga övriga distrikt. Kostnadssummans storlek inom varje distrikt betingas åter av, jämte annat, beloppet av den *uppskattade* kostnaden för distriktets vägunderhåll under det löpande året eller med andra ord under det år, under vilket statsbidraget skall utgå. För statsbidragets beräkning för visst år erfordras således enligt berörda 55 §, att uppskattningar för det året föreligga färdiga för samtliga kommuner inom riket.

Enligt kommissionens system avses emellertid, att statsbidrag, varom nu är fråga, skall tillgodokomma distrikten för varje år redan från och med år 1922. Då nu, på sätt här ovan framhållits, de allmänna uppskattningarna icke hava hunnit slutföras inom rikets samtliga kommuner förr än under år 1925 kommer alltså för åren 1922—1925 den grund, som i nya lagen förutsattes för statsbidragens beräkning

icke att vara fullständigt för handen. Vid detta förhållande lär enlig kommissionens uppfattning någon annan utväg knappast erbjuda sig än att låta statsbidragens belopp under nu berörda fyra år beräknas med ledning av de senast verkställda uppskattningarna enligt äldre lag, i den mån nämligen de nya uppskattningarna ännu icke föreligga. Vid beräkande under nämnda år av kostnadssumman inom de särskilda distrikten skall följaktligen hänsyn tagas dels, vad angår kommuner inom vilka ny uppskattning föreligger, till denna uppskattning, och dels, beträffande övriga kommuner, till senaste där verkställda äldre uppskattning. Vad de sålunda beräknade kostnadssummorna beträffar, måste desamma bliva definitivt avgörande för tillämpningen av den till systemet hörande statsbidragsskalan. Man kan nämligen icke här sätta i fråga, att en senare verkställd uppskattning enligt nya lagen skulle givas tillbakaverkande kraft, så till vida att redan verkställd kostnadsberäkning justerades i överensstämmelse med denna senare uppskattning. En sådan efterföljande justering skulle kunna komma att föranleda till rubbning av det tidigare bestämda »underlaget» för statsbidragets beräkande; varav åter följden bleve en förskjutning över hela linjen av redan utbetalade sådana bidrag. Det olämpliga i en dylik anordning torde ligga i öppen dag.

Vidkommande slutligen sättet att för nu ifrågavarande tid bestämma de ovan omförmälda dagsverksprisen har kommissionen, på sätt i sista stycket av den föreliggande paragrafen upptagits, funnit denna fråga lämpligen böra ordnas så, att för kommun, där uppskattning enligt nya lagen icke verkställs under år 1921, landstinget skall hava att samma år fastställa dylika pris att gälla intill utgången av det år, då sådan uppskattning skett.

11 §.

Genom de i 68 § av förslaget till ny väglag inrymda — i huvudsak betydligt förändrade och skärpta — bestämmelser om beskaffenheten av hjul å fordon, som användes å väg, skola ersättas stadgandena i den nu gällande lagen om bredden av hjulringar å arbetsådon på landet den 28 juni 1907. Från och med den nya väglagens ikraftträdande i denna del måste alltså berörda speciallag upphöra att gälla; och bör givetvis sammalunda bliva förhållandet med de av Konungens befallningshavande i kraft av samma lag utfärdade förordnanden. Förklarande härom meddelas i förevarande paragraf. Tidpunkten för förändringens inträdande har därvid föreslagits till den 1 januari 1925 — sålunda en framflyttning på tre år efter den i övergångslagens 1 §

för väglagens ikraftträdande bestämda allmänna terminen, den 1 januari 1922.

Ur vägskyddsintressets synpunkt skulle det visserligen vara önskligt, att den nya lagen även i nu avsedda del redan sistnämnda dag finge börja att verka. Men av hänsyn till trafikanterna och särskilt till dem, som med anledning av därom i orten utfärdade förordnanden enligt förenämnda hjulringslag endast någon kortare tid före den 1 januari 1922 till arbetsåkdon i sagda lags mening skaffat sig hjulringar av påbjuden beskaffenhet, har det syntts skäligt att medgiva särskilt anstånd. I annat fall skulle, med beräkning att lagens utfärdande skulle äga rum under 1920, övergångstiden effektivt kunna bli mindre än två år, vilket synes alldeles för kort. Då kommissionen nu i stället föreslår tidpunktens framflyttning till den 1 januari 1925, varigenom övergångstiden skulle bli minst fyra år, har kommissionen vägletts därav, att redan enligt nu gällande hjulringslag tiden för ikraftträdande av förordnande, som enligt samma lag utfärdas av Konungens befallningshavande, kan sättas ända ned till fyra år.

Att i åtskilliga fall de, som redan anpassat sina arbetsåkdon efter lokala påbud, bli tvingade att efter jämförelsevis kort tid — i intet fall dock understigande fyra år — underkasta sig en ytterligare nyanskaffning, lämpad efter den nya ordningens strängare krav, kan icke undvikas. I andra fall kan respittiden bli avsevärt eller till och med mycket längre och i ytterligare andra fall kan övergången ske direkt från det äldre, rent »fria» tillståndet till den nya ordningen. Förhållandena ställa sig härutinnan olika för olika landstingsområden, beroende på — utom tiden för den förra anskaffningen — huruvida den utsatta tiden för ikraftträdandet av Konungens befallningshavandes förordnande infaller 1:o) *före* eller 2:o) *efter* den nya lagens utfärdande och meddelandet i anslutning därtill av de på Kungl. Maj:t ankommande närmare bestämmelser angående hjulringarnas bredd, vilka bestämmelser, efter vad kommissionen antager, bli att motse samtidigt med lagens promulgation. I fallet 1:o) bli givetvis de, som mer eller mindre långt i förväg skaffat sig reglementsenliga hjulringar, i motsvarande mån bättre ställda än de, som därmed dröjt i det längsta. I fallet 2:o) återigen blir förhållandet på sätt och vis omvänt. De trafikanter, som av en eller annan anledning dröjt med att skaffa sig hjul enligt Konungens befallningshavandes föreskrifter till dess de nya bestämmelserna hunnit bli kända, komma rimligtvis att omedelbart ställa sin anskaffning i enlighet därmed och böra — såsom ock i paragrafen utsäges — därefter vara under mellantiden (till den 1 januari 1925) skyddade även om, såsom tänkbart

är, de nya hjulen icke skulle uppfylla fordringarna enligt motsvarande lokala förordnande. För dessa trafikanter kommer alltså icke mer än en tvångsanskaffning i fråga. Hava vederbörande åter redan före utfärdande av de nya bestämmelserna lagt sig till med hjulringar efter Konungens befallningshavandes påbud, blir en ytterligare nyanskaffning för dem nödig, men respittiden kan, såsom förut blivit nämnt, icke i något fall understiga fyra år.

Då samtliga av Konungens befallningshavande redan utfärdade förordnanden äro meddelade ganska långt tillbaka i tiden,¹ räknat från dagen för den nya lagens ikraftträdande i denna del, böra för alla dem, som redan kort efter det motsvarande förordnande givits, anpassat sig därefter — och dessa representera ingalunda något fåtal² — anständstiderna för övergången till den nya ordningen i genomsnitt bliva mer än tillräckliga för att medgiva hjulringarnas utnyttjande ända till full förslitning.

Slutligen är att märka, hurusom för några landstingsområden inga förordnanden av Konungens befallningshavande ännu meddelats. Skulle under tiden före nya lagens utfärdande sådana förordnanden komma att givas, gäller detsamma, som beträffande fallet 2:o) här ovan anförts, endast med iakttagande att övergångstiden — vars minimum av fyra år även här betryggas — givetvis icke i något fall kan nå upp till samma längd som eljest. Att Konungens befallningshavande efter nyssnämnda utfärdande skulle komma att giva något förordnande enligt gamla hjulringslagen lär väl få anses uteslutet, och torde någon erinran till vederbörandes efterrättelse härutinnan icke vara behöflig.

Övergångsbestämmelser till lagen om vägkommunal styrelse på landet.

12 och 13 §§.

Enligt 1 § i förslaget till övergångslag skall lagen om allmänna vägar på landet i sina huvudsakliga delar vinna tillämpning från och med den 1 januari 1922. Med hänsyn till de helt nya, omfattande och maktpåliggande uppgifter, som enligt det förändrade systemet skola

¹ Specifik uppgift å dessa förordnanden med data för utfärdandet och ikraftträdandet är intagen i kommissionens betänkande I, del 1, sid. 336.

² I Stockholms län t. ex., där förordnandet är meddelat 1912 men träder i kraft först 1924. I lär man redan nu i ganska stor utsträckning lagt sig till med de föreskrivna bredare ringarna.

tillkomma landstings- och landskommunerna, torde lagstiftningen böra sörja för, att dessa kommuner kunna bli i tillfälle att, såvitt på dem ankommer, i tillräckligt god tid före den nya väglagens ikraftträdande med laga verkan träffa alla sådana förberedande organisativa och andra anordningar, som utgöra nödvändiga förutsättningar för den nya lagens tillämpande. En tidrymd av minst ett år torde för sådant ändamål böra avses.

I nu berörda avseendet erfordras bland annat, att de särskilda organ (landstings- och kommunvägstyrelser), vilka äro avsedda att under den nya ordningen fungera såsom verkställare av vägkommunernas beslut och vilka dessutom i själva väglagen fått sig anvisade flera viktiga uppdrag, bli tillsatta i så god tid, att styrelserna kunna börja sin verksamhet redan från och med ingången av år 1921. Val av ledamöterna i nu avsedda styrelser böra således av landstingen, respektive landskommunerna, verkställas första gången redan under hösten 1920. Vad särskilt angår landstingsvägstyrelserna erinras i detta sammanhang, att den självskrivna ledamoten i varje sådan styrelse, vägdirektören, av kommissionen är avsedd att tillsättas redan från och med ingången av år 1921. De särskilda landstings- och kommunvägstyrelserna skulle således komma att i erforderlig utsträckning utöva sin verksamhet redan under hela år 1921 och därunder kunna medhinna att vidtaga alla på dem ankommande åtgärder erforderliga för den egentliga väglagens tillämpande från och med ingången av år 1922.

Beträffande vägkommunernas inre förvaltning måste givetvis redan under år 1921 vidtagas alla de i den vägkommunala lagen föreskrivna anordningar för upprättande av vägkommunernas budget för det nya systemets första år. Tillika böra, vad landskommunerna angår, redan före 1922 års ingång vägfogdar finnas tillsatta, och arbetslängder, i den mån sådana erfordras, vara uppgjorda och justerade. Då vid nu angivna förhållanden flertalet av de i den vägkommunala lagen upptagna stadgandena äro av beskaffenhet att böra komma i tillämpning redan under det år, som närmast föregår den egentliga väglagens trädande i kraft, samt övriga i förstnämnda lag förekommande bestämmelser, såsom exempelvis de, som angå de särskilda vägkassorna deras förvaltning och revision m. m., icke heller synas utgöra hinder mot den vägkommunala lagens ikraftträdande vid berörda års början, har kommissionen ansett lämpligt föreslå, att, på sätt i de nu föreliggande paragraferna angivits, hela lagen om vägkommunal styrelse på landet skall sättas i verkställighet redan den 1 januari 1921; dock med iakttagande att såsom ovan nämnts, val enligt nya ordningen av ledamöter och suppleanter i vägstyrelserna skall förrättas redan under år 1920.

Den vägkommunala lagens trädande i kraft föranleder i och för sig icke därtill, att de bestämmelser av kommunallags natur, vilka, såsom tidigare erinrats, för närvarande ingå i gällande väglag, vid samma tid behöva sättas ur kraft. Berörda bestämmelser skola, såsom i det föregående (sid. 92) angivits, upphävas i samband med väglagen i övrigt eller således först från och med den 1 januari 1922. Intill denna dag skola följaktligen de hittillsvarande vägstämmorna och vägstyrelserna fortfarande hava att utöva de dem i väglagen tillagda funktioner. Emellertid bör påpekas, att det nya systemets införande självfallet föranleder därtill att åtskilliga åtgärder, som enligt gällande väglag ankomma på nuvarande vägstämmor och vägstyrelser, redan under år 1921 bliva onödiga och följaktligen icke heller behöva vidtagas av nu berörda vägkommunala myndigheter. Kommissionen syftar härvid på val av ledamöter eller suppleanter i vägstyrelse för tiden efter den 1 januari 1922, val av revisorer för granskning av vägstyrelsens räkenskaper och förvaltning under år 1921, uppgörande, prövning och fastställelse av inkomst- och utgiftsstat för vägkassan samt bestämmande av vägskattebeloppet för år 1922 o. s. v. Beträffande alla dylika åtgärder komma följaktligen hittillsvarande stadganden att redan under år 1921 faktiskt sättas ur bruk; något särskilt påpekande härom i förslagets lagtext har emellertid ansetts överflödigt.

14 §.

På grund av stadgandet i 8 § lag om vägkommunal styrelse på landet skall det enligt kommissionens system för framtiden ankomma på kommunalstämma att upptaga och avgöra ärenden rörande kommunens vägväsen. Emellertid har av skäl, för vilka i annat sammanhang redogjorts (se sid. 62), befunnits nödigt att tillsvidare i avbidan på ett slutligt genomförande av den på dagordningen stående kommunalskatte-reformen provisoriskt ordna bland annat frågan om rösträttens utövande i vägårenden å kommunalstämma. Nu föreliggande paragraf avser ett dylikt tillfälligt reglerande i berörda avseende.

Det torde till en början vara uppenbart, att nu gällande kommunalförordnings föreskrifter beträffande rösträtt å kommunalstämma icke kunna i nu ifrågavarande ärenden vinna tillämpning under den tid provisoriet varar. Det är nämligen avsett, att under denna tid vägskatt fortfarande skall komma att utgå från samma beskattningsföremål som hittills och repartitionsenheten för denna skatt utgöras av vägfyrk, beräknad enligt nu gällande väglag. Vid detta förhållande lär, under

förutsättning att den kommunala beskattningen överhuvud taget fortfarande skall öva inflytande vid röstvärdets beräkning, knappast kunna ifrågakomma annat än att under övergångstiden låta vägfyren allt fortfarande ligga till grund jämväl för röstberäkningen i vägärendena. Frågan kan då vara, huruvida icke en viss begränsning i rösträttens utövande skulle kunna under övergångsperioden vara av omständigheterna påkallad. Alldeles samma skäl, som föranlett en inskränkning i den allmänna kommunala rösträtten, borde — synes det — framkalla en reduktion jämväl av den på vägfyren grundade rösträtten i vägärenden, då dessa företagas till avgörande å kommunalstämma.

En dylik begränsning av rösträtten i vägärenden å kommunalstämman borde enligt kommissionens uppfattning rimligtvis anordnas så, att maktställningen mellan de å kommunalstämman röstberättigade kommunmedlemmarna bleve alldeles densamma i vägfrågor som i andra för kommunen gemensamma angelägenheter. En sådan uppgift bleve emellertid helt enkelt olöslig. Visserligen skulle för vägärendena kunna, i analogi med kommunalförordningens allmänna föreskrift, meddelas bestämmelse, att ingen finge utöva rösträtt för större antal röster än som svarade emot en tiondel av kommunens hela vägfyrktal. Däremot kan det uppenbarligen icke låta sig göra, att så länge röstgrunden utgöres av vägfyrken anordna en röstskala så inrättad, att densamma vad gradering och röstmaximum beträffade erbjöde önskvärd likställighet med kommunallagarnas allmänna röstskala, för vilken inkomsthundradet ju utgör röstgrunden. Det torde vidare böra ihåggkommas att hela anordningen med vägfyrktalets fortsatta bibehållande såsom röstgrund i vägärenden är avsedd att vara endast av provisorisk natur och antagen allenast för att möjliggöra ett snabbare genomförande av den nya väglagstiftningen. I och med ett slutligt ordnande av den nya kommunal-skattelagstiftningen med vad därmed äger sammanhang skall vägfyrken automatiskt upphöra att utgöra grund för rösträtten i vägfrågor, vilka frågor därefter skola å kommunalstämma avgöras i enahanda ordning, som varje annan kommunens gemensamma angelägenhet. Under nu angivna förhållanden och med hänsyn för övrigt till den kommunala rösträttsfrågas nuvarande läge har kommissionen ansett frågan om begränsning av rösträtten i vägärenden kunna tills vidare lämnas ur räkningen. Kommissionens förslag innebär alltså, att under övergångstiden vägfyrken skall, utan inskränkning, läggas till grund för röstberäkningen i vägfrågor å kommunalstämma.

Då förevarande paragraf, liksom övergångslagen i sin helhet, är avsedd att sättas i kraft genast efter utfärdandet, kommer paragrafens

stadgande givetvis att vinna tillämpning jämväl vid de val av ledamöter och suppleanter i kommunalvägstyrelse, om vilka i 13 § omförmäles och vilka skola äga rum redan under år 1920.

15 §.

För att bereda möjlighet till omläggning av vägväsendet enligt kommissionens förslag utan att behöva avvakta den kommunala skattereformens genomförande har kommissionen, såsom i det föregående framhållits, måst föreslå ett provisorium beträffande vägbeskattningen. I sådant avseende innebär förslaget under förevarande paragraf, att nu gällande beskattningsgrunder för vägväsendet skola bibehållas tills vidare oförändrade.

Härav och då vägskatten enligt kommissionens system, formellt taget, framstår såsom en primärkommunal skatt, blir en följd, att under den tid provisoriet varar i landskommunernas budget komma att upptagas skattemedel efter olika grunder, allt efter som dessa medel äro avsedda att täcka kommunens skattebehov för vägväsendet eller för andra kommunala ändamål. Beskattningsgrunderna komma emellertid att i båda fallen så till vid överensstämma med varandra, att desamma ytterst vila på den allmänna bevillningen. Beskattningsföremålen skola nämligen i båda fallen utformas till beskattningsunderlag genom taxering till bevillning eller, där fråga är om bevillningsfria fastigheter, genom en taxering, som äger rum i sammanhang med och efter samma grunder som bevillningstaxeringen. I övrigt föreligga vid jämförelse mellan vägbeskattningen och den allmänna kommunalbeskattningen skiljaktigheter icke allenast beträffande repartitionsenheten — i ena fallet *vägfyrken* och i det andra *inkomsthundradet* — utan även på annat sätt. Sålunda äro de skattepliktiga beskattningsföremålen icke i båda fallen helt desamma. Vissa beskattningsföremål äro nämligen fria från vägskatt, men underkastade kommunalskatteplikt och tvärtom, på sätt närmare inhämtas av en jämförelse mellan å ena sidan 6 § väglagen och å andra sidan 57—59 §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet. Vidare förekommer skiljaktighet beträffande den subjektiva skattskyldigheten. För kommunalbeskattningens vidkommande är denna skattskyldighet i vad ånär landskommunerna bestämt reglerad genom förordningen om kommunalstyrelse på landet. Väglagen däremot inskränker sig till att endast angiva beskattningsföremålen och grunderna för deras repartition men nämner intet om vem skattskyldigheten för de skattepliktiga beskattningsföremålen i varje särskilt fall skall åligga. Vad den

skattepliktiga *inkomsten* beträffar erfordras givetvis ingen sådan föreskrift, eftersom ju icke någon annan skattskyldig kan ifrågakomma än den, som åtnjutit och taxerats för inkomsten och således i den till grund för varje års vägfyrktalslängd liggande taxeringslängden antecknats såsom skyldig att erlägga bevillning för inkomsten. Däremot har tvekan kunnat råda och även understundom yppat sig angående vem vägskattskyldigheten skall åligga för skattepliktig fast egendom. Praxis har emellertid gått i den riktning, att berörda skattskyldighet ansetts vila å *ägaren* eller den *bevillningspliktiga innehavaren* av fastighet. Vad *jordbruksfastighet* angår innebär denna praxis en olikhet mot kommunalförordningens bestämmelser, enligt vilka skyldigheten att utgöra kommunalskatt alltid åligger den, som *brukar* egendomen.

Bortsett från den sålunda rådande bristen på överensstämmelse mellan vägbeskattningen och den allmänna kommunalbeskattningen äro de nuvarande beskattningsgrunderna för vägväsendet i sig själva förvisso icke tillfredsställande. Detta gäller måhända mest det förhållande, att inkomst av rörelse, som bedrives i sådan omfattning att kapital och främmande arbetskraft för rörelsens bedrivande tagas i anspråk, icke i högre grad än den rena arbetsförtjänsten får bidraga till vägväsendet.

Med tanken såväl härpå som på de ovan antydda skiljaktigheterna mellan de båda skattesystemen skulle det kunna vara en fråga, huruvida icke vägbeskattningsgrunderna borde i och för *själva provisoriet* underkastas vissa jämkningar i syfte dels att åstadkomma en lämpligare repartition mellan de olika slagen av beskattningsföremål, dels ock att, vad angår urvalet av de vägskattepliktiga beskattningsföremålen och ordnandet av den subjektiva skattskyldigheten, bringa vägbeskattningen i närmare överensstämmelse med det nuvarande allmänna kommunalskattesystemet. Emot en rubbning av repartitionsgrunderna talar dock kraftigt den omständighet, att man här endast har att göra med en tillfällig anordning; det kan säkerligen icke vara lämpligt att, när det gäller ömtåliga beskattningsförhållanden ingripa med störande förändringar, vilka ganska snart skulle komma att aylösas av andra. Samma skäl kan också i sin mån åberopas mot jämkningar i beskattningsföremålens urval. Vad slutligen beträffar den subjektiva skattskyldigheten i fråga om fast egendom torde de olägenheter, vilka kunna uppstå till följd av gällande väglags tystnad i och för sig icke vara av så framträdande art, att desamma böra föranleda ett provisoriskt reglerande av hithörande ämne.

Under nu angivna förhållanden har det syns kommissionen lämpligast att tills vidare och intill dess annorlunda må, i samband med

genomförandet av en skattereform jämväl på den allmänna kommunala beskattningens område, bliva bestämt lämna grunderna för den väggommunala beskattningen, sådana desamma förekomma i gällande väglag, helt och hållet oförändrade.

Vad innehållet i den nu föreliggande paragrafen beträffar, utgör densammas första del i själva verket ingenting annat än en sammanfattning i ett enda lagrum av vad som i gällande väglag utsäges i 6 och 59 §§. Att, såsom i nämnda väglag skett, uppdelas ifrågavarande bestämmelser på två skilda lagrum — därav det ena angiver, vilka beskattningsföremål överhuvud taget skola vara pliktiga att deltaga i väghållningsskyldigheten, samt det andra föreskriver, efter vilka grunder dessa beskattningsföremål skola repartisera till vägskatt — har givetvis haft skäl för sig enligt det nuvarande väghållningssystemet, som måst göra åtskillnad mellan olika sätt för olika beskattningsföremål att fullgöra sin skatteplikt, nämligen antingen in natura eller i penningar eller i båda dessa avseenden. En sådan uppdelning har dessutom, rent redaktionellt taget, varit nödvändig, eftersom väglagen reglerat naturaunderhållsplikten och vägskatteplikten i skilda kapitel. Samma skäl för särskiljandet av bestämmelserna om de skattepliktiga beskattningsföremålen från bestämmelserna om grunderna för deras repartition föreligga icke enligt kommissionens väghållningssystem. Naturaprestationerna intaga nämligen här en fullt fristående ställning, skild från skatteplikten. Beskattningsgrunderna avse således uteslutande att reglera skyldigheten att utgöra vägskatt.

De i paragrafens sista stycke intagna stadganden torde icke kräva särskild motivering.

Enligt slutorden i övergångslagen skall denna lag träda i kraft genast efter utfärdandet. Anledningen till denna bestämmelse är att söka däri, att vissa stadganden i gällande väglag skola sättas ur kraft omedelbart i samband med den nya väglagstiftningens promulgerande. Så är händelsen beträffande de i 62 § väglagen förekommande stadgandena om befogenhet för Konungens befallningshavande att medgiva användande av överskott i vägkassa samt om rätt för väghållningsskyldiga att utan Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse upptaga lån för vägkassans behov. Vidare erinras, att förbudet mot allmänna vägdelnings verkställande avser tiden från den nya väglagens utfärdande. Slutligen skola i fråga om bredden av hjulringarna å åkdon nya lagens föreskrifter öva inflytande i viss mån redan från lagens utfärdande.

Särskilt yttrande av Hj. Nehrman.

Beträffande 2 § i förslaget till övergångslag får jag såsom min särskilda mening anføra följande.

För åstadkommande av den i varje fall nödvändiga upplösningen av den förut bestående ekonomiska gemenskapen mellan varje köping eller annat stadsliknande samhälle, som vid nya väglagens ikraftträdande skall i väghållningsavseende frånskiljas landsbygden, och återstående del av motsvarande gamla väghållningsdistrikt, kunna anlitas flera olika förfaringssätt.

Till en början kan regleringsfrågan göras till föremål för behandling och prövning beträffande varje särskilt fall för sig. Dispositionen av det gamla distriktets tillgångar och ordnandet av ansvarigheten dess förpliktelser skulle då bero i första hand på överenskommelse mellan de båda intressenterna — här samhället och landstingsdistriktet. I den mån dylik överenskommelse, vilken borde fastställas av Kungl. Maj:t, ej kunde träffas, skulle frågan avgöras av Kungl. Maj:t efter skälighetsprövning. Övergångslagen skulle då inrymma endast de förmålls bestämmelserna härom. Förfarandet ansluter sig väsentligen till den nu gällande ordningen vid indelningsändringar, och kommissionen har jämväl i sina tidigare angivna gruddrag för övergångslagstiftningen (se betänkandet I, del 1, sid. 464) anvisat denna väg.

Men regleringen kan också genomföras på det sätt, att i själva lagen fastslås de materiella grunderna för avvecklingen, att av sig själva vinna ovillkorlig tillämpning över hela linjen, sålunda utan hänsyn till olika förhållanden i olika fall eller utrymme för särskilda överenskommelser. Det är denna väg, som kommissionen nu gått genom förslaget i förevarande paragraf.

Slutligen kan man också tänka sig en kombination av de båda alternativen, sålunda att å ena sidan och i första hand möjlighet lämnas vederbörande att överenskomma om den ekonomiska uppgörelsen men å andra sidan och för så vitt sådan överenskommelse ej träffas de all-

männa lagbuden skola träda i tillämpning. Detta alternativ torde emellertid böra lämnas ur räkningen. Praktiskt skulle det nämligen knappast få någon betydelse. När, såsom här, den förändrade indelningen vore given genom lag, och grunderna för den ekonomiska avvecklingen likaså, för den händelse godvillig uppgörelse ej träffades, bleve väl situationen i varje fall den, att någondra av de båda intressenterna skulle hava fördel av att som man säger »lagen finge hava sin gång», med påföljd att han i vissheten härom rimligtvis skulle vägra sin medverkan till sakens ordnande sämjevis.

Annorlunda synes förhållandet kunna ställa sig enligt det ovan förstnämnda alternativet med överenskommelse och supplementär provning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall för sig. Visserligen är själva indelningsfrågan redan avgjord genom lag. Men ingendera parten kan här på förhand veta, att han genom att undandraga sig en frivillig uppgörelse skall kunna framkalla en för honom förmånligare reglering. Inför det ovissa utfallet av nämnda provning måste en viss större benägenhet för samförstånd utan tvivel förutsättas skola göra sig gällande. I motsats mot kommissionens flertal hyser jag fördenskull den uppfattning att man genom att välja detta alternativ skulle kunna påräkna att få den förevarande regleringsfrågan i avsevärd utsträckning ordnad på de frivilliga uppgörelsernas väg, vilket givetvis också vore den bästa lösningen.

Härmed må emellertid förhålla sig huru som helst. En reglering fall för fall, i sista hand genom Kungl. Maj:ts provning, måste dock enligt min åsikt vara att fördraga framför det audra och enda återstående alternativet att ordna frågan likformigt för alla samhällen genom allmänna, ovillkorliga lagbud. Endast genom det förra förfaringssättet vinnes nämligen möjlighet för en lämplig differentiering, påkallad av hänsyn till de i olika fall mötande vitt skiljaktiga förhållanden, som skäligen borde inverka på avvecklingen av det gamla distriktets ekonomi. Att behandla alla fall på alldeles samma sätt synes icke kunna vara riktigt. I ena fallet kan exempelvis samhället hava blivit på distriktets bekostnad tillgodosett med vägbyggnader inom sitt eget område, för vilka distriktet måst göra avsevärda uppoffringar. I ett annat fall åter kan distriktet hava förbrukat betydande lånebelopp för väganläggningar, av vilka samhället påtagligen varken haft eller kan få någon egentlig nytta. I förra fallet bör man med allt skäl kunna fordra samhälls deltagande i skuldernas återbetalning, i det senare fallet kan det rimligtvis bli fråga om ren befrielse för samhället i sådant avseende.

Av liknande skäl kan föranledas skiljaktighet beträffande dispositionen av vägkassornas överskottsmedel.

Vill man emellertid av praktiska skäl välja den — givetvis mycket enklare — linjen med en allmän, enhetlig reglering efter för sådant ändamål i lagen upptagna generellt gällande stadganden, kan det enligt min mening ifrågasättas, huruvida ej riktigare vore att låta dessa stadganden gå ut på *fördelning* av de gamla distriktens tillgångar och förpliktelser mellan samhällena och landstingsdistrikten i stället för att, såsom förslaget avser, insätta de sistnämnda distrikten i universalsuccession efter de gamla.

Man har sagt, att samhällena blott och bart genom själva utbrytningen vinna en sådan förmån, att de förty icke skäligen böra med de nya väghållningsdistrikten konkurrera om de gamlas kvarlåtenskap. Detta må kunna sägas med avseende å vägkassornas överskott, där sådana finnas; men då synes följdriktigheten fordra, att när vägkassorna äro tyngda av skulder, till vilkas gäldande tillgångarna icke förslå — och detta är det vanligaste fallet — samhällena icke utöver den nyssnämnda förmånen tillförsäkras en ytterligare sådan i form av befrielse från dem eljest åliggande anpart av betalningsskyldigheten. — Just förhållandet med de gamla distriktens vid den nya lagens ikraftträdande återstående förpliktelser synes mig snarast tala för en fördelningsprincip. Skulderna äro dock gjorda under förutsättning och beräkning, att bördan av deras återbetalning skall bäras även av samhällenas beskattningsföremål. De kunna för övrigt hava tillkommit även i samhällenas intresse såsom avseende vägbyggnader antingen inom samhällenas egna områden eller eljest till deras speciella nytta. Det synes då billigt och rättvist, att samhällena efter skälig grund skola bidra till återgäldandet. Detsamma synes böra få gälla i fråga om fullgörandet av de gamla distriktens förpliktelser att verkställa beslutade, men vid lagens ikraftträdande ännu ej utförda vägbyggnader. Särskilt förefaller det oegentligt, att landstingsdistrikten, såsom förslaget innebär, skola åvälvas hela den av statsbidraget ej ersatta kostnaden för återstående vägbyggnader inom samhällenas egna områden.

Med skuldernas fördelning avser jag icke en uppdelning av betalningsansvaret i förhållande till fordringsägarna utan en sådan anordning att landstingsdistrikten vart för sig övertaga hela denna ansvarighet — såsom ock förslaget innehåller — men samhällena förpliktas att vart för sig till motsvarande landstingsdistrikt erlagga efter delningsgrunden belöpande bidrag till återbetalningen.

Likaledes torde själva ombesörjandet av återstående vägbyggnader,

även såvitt de beröra samhällenas egna områden, lämpligast kunna anförtros landstingsvägstyrelserna där ej för ändamålet redan finnas tillsatta särskilda arbetsdirektioner. I sådant fall torde dessa böra få slutföra sina respektive uppdrag, med befogenhet för Konungens befallningshavande att, i den mån så erfordras till följd av ledamöternas avgång, utse nya i deras ställe. Kostnaden för byggnadsföretagen åter bör i varje fall, i den mån behovet yppas, till utgörande fördelas på samhället och landstingsdistriktet efter den antagna fördelningsgrunden.

Om alltså en lagstadgad fördelning bör äga rum beträffande de gamla distriktens förpliktelser, böra givetvis även tillgångarna skiftas samt förklarande jämväl därom ingå i lagen. Till dessa tillgångar har man då att räkna icke allenast egentliga överskott i väglagens mening utan även sådana i respektive vägkassorna innestående tillfälliga behållningar, som icke åtgå till gäldande av sista årets löpande utgifter.

Frånsett det särskilda förhållandet med rätt till vägmark m. m., som icke är att hänföra till de gamla distriktens egentliga förmögenhet och varmed synes böra förfaras i enlighet med förslaget, läser delningsgrunden i avseende å såväl tillgångar som förpliktelser böra bliva densamma, nämligen vägfyrktalet vid tiden för nya lagens ikraftträdande. Givetvis har man då att beträffande varje samhälle för sig ställa samhällets hela vägfyrktal mot sammanlagda vägfyrktalet för hela den återstående delen av det gamla distriktet, med inberäkning alltså av möjligen dithörande annat eller andra samhällen. Det är proportionen mellan dessa båda vägfyrktalsbelopp, som sedermera skall bliva bestämmande för måttet av samhällets bidragsskyldighet till motsvarande landstingsdistrikt.

De sålunda uppdragna linjer för en i lag fastställd avveckling av de gamla distrikten med hänsyn till samhällenas utbrytning överensstämma i allt väsentligt med de av Kungl. Maj:t i allmänhet följda grunder för ordnande av de ekonomiska förhållandena i anledning av beslutade indelningsändringar som beröra väghållningsdistrikten, särskilt i de med förevarande allmänna kasus nära jämförliga fall, då köping eller municipalsamhälle erhåller stadsrättigheter och på sådan grund utsöndras från vederbörande väghållningsdistrikt på landet.

Särskilt yttrande av G. V. Eiserman.

Beträffande innehållet av 28 § i förslaget till lag om allmänna vägar på landet samt 14 § i förslaget till lag om vägkommunal styrelse på landet har jag icke kunnat dela den av kommissionens flertal omfattade mening angående den i nämnda paragrafer omförmälda arbetslängdens lämplighet och ändamålsenlighet.

För att bespara kommunvägstyrelserna det i stora kommuner ingalunda obetydliga och i många fall — nämligen då dagsverkssystemet antingen alldeles icke eller allenast i jämförelsevis ringa omfattning vore avsett att komma till användning — onödiga arbetet med upprättande på förhand av arbetslängd för kommuns *samtliga* dagsverkspliktiga fastigheter borde enligt min uppfattning dagsverkslängd lämpligast kunna med avseende å varje särskild väg, för vars underhåll dagsverken komma att anlitas, upprättas omedelbart före första budningen till dagsverken för året samt omfatta allenast sådana dagsverkspliktiga fastigheter som på grund av sin närbelägenhet intill den ifrågakommande vägen vore avsedda att ifrågakomma för dagsverksskyldighets utgörande. Vid dagsverkslängds upprättande för varje särskild väg borde vederbörande vägfogdar biträda med anskaffande och meddelande av upplysningar om det antal dragare, som omedelbart före den tid, då dagsverken skulle uttagas, vore förefintligt å varje för vägens underhåll avsedd fastighet. Därigenom vunnas fördelarna, dels att dagsverkslängd aldrig behövde upprättas för andra fastigheter än som i varje fall skulle anlitas, dels ock att varje fastighets prestationsförmåga bleve bedömd efter tillgången på dragare just vid tiden för dagsverkenas utgörande och icke, såsom enligt kommissionens förslag, efter de icke alltid i berörda hänseende fullt ensartade förhållanden under senare delen av nästföregående år. En arbetslängd, som upprättas året innan den skall komma till användning, synes mig icke tillfredsställande avspegla fastigheternas prestationsförmåga, helst som mellan tiden för längdens upprättande och dess användning komma att ligga den vanliga av- och

tillträdesdagen för jordbruksfastigheter med därav möjligen föranledda växlingar med avseende å ägare och brukare samt brukningssätt. Om dagsverkslängder upprättades på sätt jag ifrågasatt, skulle slutligen aldrig kunna inträffa, att kommun bleve på grund av försuten tid för dagsverkslängds upprättande utesluten från möjlighet att tillgripa dagsverkssystemet, men enligt kommissionens förslag skulle påföljden bliva sådan i de fall, då kommun uraktlåtitt att upprätta arbetslängd på grund av beslut om vägunderhållets ombesörjande genom entreprenad samt hinder sedermera efter underhållsårets ingång av en eller annan anledning komme att möta för vägunderhållets verkställande på entreprenad.

Även i fråga om innehållet av 15 § i förslaget till övergångslag har jag ansett mig böra anmäla skiljaktig mening.

Jag har varit ense med kommissionens flertal om lämpligheten att i nu förevarande sammanhang lämna gällande beskattningsgrunder orubbade såvitt angår urvalet av beskattningsföremål och repartitionen mellan beskattningsföremålen. Däremot har jag med hänsyn till vägskattens enligt förslaget blivande egenskap av primärkommunal skatt, som skall debiteras och uppbäras av kommunalnämnderna i samband med övriga kommunalutskylder, ansett lämpligt för att icke säga nödigt, att den för närvarande beträffande vägskatten förefintliga bristen på bestämmelser om *vem* skattskyldigheten för fast egendom åligger blir utfylld, och detta på sådant sätt, att skattskyldigheten till vägskatt bringas i överensstämmelse med skattskyldigheten till andra kommunalutskylder, så att icke — såsom eljest i många fall skulle bliva förhållandet — för en och samma fastighet vägskatten kommer att åligga en person och kommunalutskylderna en annan person för samma beskattningsår.

Saknaden i väglagen av bestämmelser i ämnet har, då skattskyldighetsfrågan på grund av uppkomna tvister blivit föremål för avgörande, måst beträffande *bevillningspliktiga* fastigheter föranleda därtill att den, som haft att erlagga bevillning för viss fastighet och som således i vederbörlig taxeringslängd rätteligen antecknats såsom skattskyldig i bevillningsavseende för fastigheten, också förklarats skola hava att fullgöra den fastigheten åliggande väghållningsskyldigheten, oavsett huruvida denna bestått i vägunderhåll in natura eller i vägskatt eller i bådadera. Eftersom beskattningen till vägväsendet ytterst bygger på bevillningsförordningens grund, hava, i saknad av särskilda skattskyldighetsbestämmelser för nämnda beskattning, bevillningsförordnin-

gens skattskyldighetsbestämmelser ansetts böra få gälla, och detta fastän de i vissa fall leda till långt ifrån lämpliga konsekvenser beträffande väghållningsskyldigheten.

Enligt bevillningsförordningens bestämmelser i 3 § åligger skyldigheten att erlägga bevillning för fast egendom *ägaren* utom i vissa fall, då bevillningen utgöres av *innehavaren*. I sistberörda avseende komma, med iakttagande av den i nämnda lagrum följda ordning, här i betraktande följande slag av besittningsrätt till fast egendom, nämligen:

Jordegendom som besittes med stadgad åborätt eller är av allmän myndighet eller av stiftelse till begagnande av livstidsstädja upplåten, område, som är upplåtet med tomträtt, skogsområde, som blivit upplåtet till bergshanteringens understöd, till sågverk eller kanalbolag eller ock innehaves av stat eller annan menighet,

för jordegendom eller annan fastighet, som antingen är till boställe eller eljest på lön anslagen, såvida ägaren enligt vissa åberopade stadganden¹ i bevillningsförordningen är från fastighetsbevillning fri och hela fastigheten är åt endast *en* person upplåten, samt

lägenhet, som är till besittning på viss tid eller på livstid från annan egendom avsöndrad.

Utöver de sålunda i bevillningsförordningen uttryckligt angivna innehavare med bevillningsplikt såsom om de vore ägare torde förtjäna nämnas innehavare av fideikommissrätt till fast egendom ävensom efterlevande make, som på grund av den avlidna makans testamente besitter fast egendom, vilka båda slag av innehavare, fastän särskild föreskrift därom saknas i bevillningsförordningen, utan vidare antecknas i taxe-

¹ 5 §. Fastighetsbevillning erlägges icke av

a) staten;

b) akademier, vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk och barmhärtighetsinrättningar: för dem tillhöriga allmänna platser, tomter och byggnader;

kommuner och andra menigheter: för dem tillhöriga, inom deras eget område belägna allmänna platser, tomter och byggnader;

regementen och officerskårer: för deras vid mötesplatser till begagnande under mötena uppförda byggnader;

nykterhetsföreningar: för dem tillhöriga byggnader, avsedda för deras verksamhet;

enskilda personer eller samfund: för dem tillhöriga kyrkor och bönehus;

allt dock endast såframt nu omförmälda allmänna platser, tomter, byggnader, kyrkor och bönehus icke nästföregående år lämnat ägaren någon inkomst; börande i motsatt fall fastighetsbevillning utgöras för så stor del av fastighetens taxeringsvärde, som enligt den i de särskilda anvisningarna till ledning vid taxeringen bestämda grund motsvarar inkomstbeloppet.

ringslängden såsom ägare till den fasta egendomen. För övrigt torde, såsom kommunalskattesakkunnige i sitt betänkande (sid. 330) påpekat, praxis vid bevillningstaxeringen kunna anses vara att, där någon i andra fall annorledes än på grund av äganderätt besitter fast egendom, ägaren upptages såsom skattskyldig, så framt vid taxeringstillfället är känt vem som är ägare, men att vid ovisshet härom den som *besitter* egendomen upptages såsom skattskyldig i sin egenskap av förhandenvarande representant för den ännu icke bestämde eller bestämbarare ägare. Därigenom har, såsom naturligt kan vara, även annan än efterlevande make, som på grund av testamentariskt förordnande på livstid besitter fast egendom, vartill äganderätten efter hans död skall tillfalla viss eller vissa arvtagare, som då kunna finnas, fått skatta till bevillning såsom ägare.

Vid de avgöranden, som fallit i anledning av uppkomna tvister angående skattskyldighet till vägväsendet, hava alltså nyss angivna skattskyldighetsbestämmelser tillämpats. Om sålunda en ägare eller en bevillningspliktig innehavare av en jordbruksfastighet, exempelvis en boställshavare, upplåtit fastigheten åt annan på arrende, har ägaren eller den bevillningspliktige innehavaren förklarats skyldig att icke allenast erlagga på fastigheten belöpande vägskatt utan även fullgöra fastigheten åliggande vägunderhåll och vinterväghållning, fastän han, såsom förhållandet kan vara, icke förfogar över nödiga dragare och andra arbetskrafter för sådan skyldighets fullgörande samt till och med kan vara bosatt å annan ort, avlägset belägen från den där fastigheten är belägen och där skyldigheten skall fullgöras.

En undersökning av skattskyldighetsbestämmelserna i gällande förordning om kommunalstyrelse på landet och den praxis, som vid tillämpning av dessa bestämmelser utvecklats sig, visar huru olika skattskyldigheten vid den vanliga kommunalbeskattningen ställer sig vid en jämförelse med beskattningen till vägväsendet. Angående skattskyldigheten till landskommunen hava kommunalskattesakkunnige i sitt betänkande (sid. 326) anført, bland annat, följande:

»Enligt § 57 förordningen om kommunalstyrelse på landet åligger skattskyldigheten för fast egendom en var, som inom kommunen äger eller brukar hemman, hemmansdel eller annan i mantal satt jord eller från hemman under full äganderätt avsöndrad eller till allmän bevillning för sig taxerad fastighet. Den närmare innebörden av detta huvudstadgande utvecklas i paragrafens tredje stycke genom den kompletterande föreskriften att, där jordägare eller boställshavare åt lantbo eller arrendator upplåtit jord eller boställe, jordägaren eller boställshavaren är

befriad från erläggande av kommunalutskylder för sålunda upplåten egendom, enär dessa utskylder skola av brukaren erläggas. Sistberörda föreskrift upptager visserligen allenast ett slags innehavare med bevillningsplikt såsom ägare, nämligen boställshavare, men gäller även övriga jämlikt 3 § bevillningsförfordningen såsom ägare skattskyldiga innehavare av fast egendom, för den händelse dessa bruka egendomen genom arrendator. Det är således *brukningsrätten*, som konstituerar den kommunala skattskyldigheten, vare sig denna brukningsrätt i sin ordning grundar sig omedelbart å äganderätt eller å sådan besittningsrätt, som medför bevillningsplikt, eller å avtal om arrende. Härvid är emellertid att märka, att arrendet skall avse *jordbruk*. Annan arrendator än jordbruksarrendator anses nämligen icke som *brukare* i kommunallagens mening.¹

Den i § 57 förordningen om kommunalstyrelse på landet givna regeln om skattskyldighet för jordbruksarrendator äger giltighet jämväl i fråga om sådan fast egendom, som, fastän bevillningsfri, är enligt § 59 samma förordning underkastad kommunal beskattning, således exempelvis beträffande sådan statens fasta egendom, å vilken bestämmelserna i kungl. kungörelsen angående förändrade grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner den 4 juni 1908 äro tillämpliga.»

Skattskyldigheten för jordbruksfastighet vid kommunalbeskattningen avviker således från skattskyldigheten vid vägbeskattningen därutinnan, att det är *brukaren* och *icke ägaren*, som har att erlægga skatten, medan skattskyldigheten för annan fastighet överensstämmer vid båda beskattningarna härutinnan att det alltid är *ägaren*, som har att erlægga skatten. Detta begrepp dock här taget i så vidsträckt bemärkelse, att det omfattar jämväl *innehavare*, som jämlikt 3 § bevillningsförfordningen är bevillningspliktig såsom om han vore ägare.

Med den jämförelse som här ovan gjorts beträffande skattskyldigheten vid beskattningen till vägväsendet samt vid den vanliga kommunalbeskattningen är frågan icke slutbehandlad. I ytterligare ett betydelsefullt avseende skilja sig dessa båda beskattningar med avseende å den subjektiva skattskyldigheten. Även här gäller det frågan vem skattskyldigheten för fast egendom skall i varje särskilt fall åligga, och närmare bestämt gäller det frågan, till vilken tidpunkt förutsättningen för skattskyldigheten — äganderätt, innehavarerätt eller brukningsrätt till fastigheten — hänför sig.

¹ Kungl. Maj:ts utslag den 12 maj 1916 på särskilda besvär av Källeryds och Oreryds kommuner.

Vad skattskyldigheten till vägväsendet angår, torde den även uti nu ifrågavarande hänseende följa bevillningsplikten, och jämlikt 3 § bevillningsförordningen skall bevillning för fast egendom erläggas av den, som för löpande året — varmed här förstås det år då taxering sker — författningsenligt mantalsskrivits eller bort mantalsskrivas såsom ägare eller innehavare av fastigheten.

Beträffande den nuvarande skattskyldigheten till kommunen, kan jag åberopa vad kommunalskattesakkunnige i sitt betänkande (sid. 331) därom anført, nämligen:

»Medan landstingsskatt och vägs katt för fast egendom skola utgöras av den som är upptagen såsom skyldig att erlägga bevillningen för egendomen, åligger däremot enligt kommunallagarna skattskyldigheten för fast egendom till primärkommunen den som äger, innehar eller brukar egendomen, utan att därvid tillika utsäges, till vilken tidpunkt förutsättningen för skattskyldighet i varje särskilt fall hänför sig. Med kommunallagarnas anda har emellertid alltid ansetts överensstämma, att förvärvet av ägande- eller brukningsrätt till fast egendom *omedelbart* grundlägger skattskyldighet för egendomen, när helst detta förvärv sker. Sålunda var det en klart uttryckt förutsättning för de förändringar, som på sin tid genom lagarna av den 8 mars 1889 kommo till stånd beträffande villkoren för förvärvandet av medlemskap i kommun och kommunal rösträtt för fast egendom, att skattskyldigheten följde innehavet och att, eftersom så vore förhållandet, enahanda borde gälla jämväl i fråga om rösträtten. För tillämpningen i de särskilda fallen har i enlighet härmed — enär uppdelning av skattskyldigheten för ett och samma år mellan flera ägare, innehavare eller brukare ansetts utesluten — förhållandet för *landsbygden* ansetts innebära, att löpande årets kommunalutskylder för fast egendom böra påföras den som äger, innehar eller brukar egendomen vid tiden för den kommunala debiterings- och uppbördslängdens fastställande.»¹

Skillnaden åskådliggöres bäst genom ett exempel. Den som hösten år 1916 ägde och själv brukade en jordbruksfastighet, men sålde densamma i slutet av februari 1917 till en annan, att tillträdas den 14 mars 1917, skall enligt nu gällande bestämmelser erlägga vägs katt för fastigheten år 1917. Däremot skall *den nye ägaren* påföras kommunalskatt för fastigheten hösten 1917 och erlägga denna skatt våren 1918. Och resultatet hade blivit detsamma om köp och tillträde skett sent på hösten

¹ Kungl. Maj:ts utslag den 3 juni 1910 och den 27 augusti 1915 i särskilda mål, refererade. det förra i regeringsrättens årsbok 1910 under nr 89 och det senare i årsboken för 1915 under nr 52.

1917, blott det skett före decemberstämman, då debiterings- och uppbördslängden föreligger till prövning och fastställelse.

Då det nu för kommissionen gällt att bereda möjlighet för ett provisorium i avbidan på den kommunala skattereformens slutliga genomförande samt att under tiden låta de nu gällande beskattningsgrunderna, åtminstone i huvudsak oförändrade, förbliva tillämpliga, har jag för min del ansett det icke gärna kunna komma i fråga att låta den nuvarande bristen på bestämmelser angående den subjektiva skattskyldigheten kvarstå, helst som enligt kommissionens förslag till nytt väghållningssystem debiteringen av vägskatten kommer att åligga kommunalnämnderna, vilka endast i ett fåtal väghållningsdistrikt hittills fått därmed taga befattning och för vilka den rätta tolkningen av väglagen i nu förevarande avseende således måste antagas vara främmande. Det har alltså av mig ansetts nödvändigt att på ett eller annat sätt utfylla denna lucka hos de nuvarande bestämmelserna.

Då jag funnit det icke vara lämpligt att utfylla luckan hos den nuvarande vägskattelagstiftningen medelst föreskrifter, som uttryckligen leda till vad som för närvarande ansetts gälla, har det legat nära till hands att bringa skattskyldigheten till vägväsendet i full överensstämmelse med skattskyldigheten till kommunen. För att nu icke tala om den lättnad i arbetet som beredas kommunalförvaltningarna vid övertagandet av de nya bestyren — därigenom att kommunalnämnderna kunna för alla sådana beskattningsföremål, som äro skattepliktiga till både vägväsendet och till övriga kommunala ändamål, under alla förhållanden upptaga såväl i debiterings- och uppbördslängd som i röstlängd samma personer såsom skattskyldiga i båda avseendena — har skattskyldigheten till kommunalutskylder tillika synts mig vara sakligt riktigare lagd än skattskyldigheten till vägväsendet. Till stöd för denna min uppfattning åberopar jag vad kommunalskattesakkunnige i sitt betänkande (sid. 326 - 339) anfört.

Enligt min sålunda uttalade mening har jag inom kommissionen påyrkat, att i 15 § skulle intagas en så lydande bestämmelse:

»För fastighet skall vägskatt erläggas av den, som har att för fastigheten utgöra kommunalutskylder, eller, där sådana utskylder icke skola för fastigheten utgå, av den, som jämlikt grunderna för den kommunala skattskyldigheten skolat erlägga kommunalutskylderna, om sådana utgått.»

Ett sådant stadgande skulle innebära:

att skattskyldighet i avseende å vägskattepliktig fast egendom åligger ägaren eller, i fall som i 3 § a) b) och c) bevillningsförordningen sägs beträffande viss bevillningspliktig fast egendom, innehavaren, så

framt ej egendomen är till jordbruk på arrende upplåten, i vilket fall skattskyldighet åligger arrendatorn; *samt att* skattskyldig ägare, innehavare eller arrendator skall den vara, som äger, innehar eller arrenderar egendomen å tid, då kommunens debiterings- och uppbördslängd författningsenligt skall till allmän och slutlig granskning företagas.

Bilaga.

Uppgifter om vägar, broar och färjor, beträffande vilka äro för handen något eller några sådana förhållanden, som avses i 19–21 §§ lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

1	2	3	4	5	6
Län	Namn å väg, bro eller färja	Underhållsskyldigheten enligt särskilt åtagande	Väg- eller broavgifter Taxa fastställd	Taxa gäller	Väg- eller brokassar
Stockholms	Tappströms bro	Stockholms Sandaktiebolag		Till och med år 1920	
	Nockeby »	} Staten	5/2 1869	Tills vidare	
	Drottningholms »				
	Vägen mellan sist-nämnda broar	D:o			
	Almare Ståks-bron	D:o	27/3 1863	Tills vidare	
	Eriksunds färja	Eriksunds gård med 150 kr. årligt bidrag från Ärlinghundra härads väghållningsdistrikts vägkassa			
	Elmsta bro och Bagghus färja	Väddö kanalkassa			
Stockholms	Stocksunds bro	Djursholms aktiebolag	17/1 1910	Tills vidare	
	Lidingö »	Lidingö Trafikaktiebolag såsom arrendator. (Ägare är Stockholms stad)	18/11 1896		
	Lindals- och Kolfärjorna (öfver isrännor)	Värmdö kommun med bidrag från Stockholms stad			
Uppsala	Flottsunds bro	Flottsunds brobolag	21/1 1884	Tills vidare.	Brokassa, uppkommen av arrendeavgifterna, utgörande 650 kr. pr år
	Örsunds »				Brokassa, uppkommen genom sammanskott av de brobyggnadsskyldiga inom Hagunda härad för underhåll av häradets del i bron
	Skutskärs »	Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag			
Södermanlands	Bro vid Stettin	Statens järnvägar			
	Bro å Lappevägen	Ägaren av Ramsnäs			
	Bro öfver järnvägen vid Valla	Statens järnvägar			
	Bro öfver järnvägen i Blacksta socken	Oxelösund-Flen-Västmanlands järnvägsaktiebolag			
	69 m. väg vid Vadsbro station	D:o d:o d:o			

1	2	3	4	5	6
Län	Namn å väg, bro eller färja	Underhållsskyldigheten åligger enligt särskilt åtagande	Väg- eller broavgifter		Väg- eller brokassar
			Taxa fastställd	Taxan gäller	
Södermanlands	Bro vid Strängsjö station Bro över järnvägen å Djulövägen Bro vid Eksågs kvarn	Statens järnvägar D:o d:o Eksågs gård			
Östergötlands	Samtliga broar i Vifolka härad				Brokassa, uppkommen genom sammanskott av de brobyggnadsskyldiga
	Samtliga broar i Valkebo härad				Brokassa, bildad av ersättning för brister å broarna vid deras övertagande av väghållningsdistriktet, uppgick vid 1917 års början till 2,631.64 kr. men uppgivits skola förbrukas under året för ombyggnad av Odenfors bro
	Vägen Kulla-Öndhult	Innehavarna av Kulla och Öndhults gårdar med bidrag av 60 kr. pr år från Bankekinds härads väghållningsdistrikts vägkassa			
	Vägen Mossänder-Skärkinds sockengräns	Jordägarna i Göstads by med bidrag av 90 kr. pr år från samma vägkassa			
	Stegeborgs färja. Åby bro i Kvillinge socken	Göta kanalbolag			Brokassa, bildad av tomtören m. m. från häradets grustäktsmark
Jönköpings	Broar i Östbo härads väghållningsdistrikt				Brokassa, antagligen bildad genom avgifter av vägfärande över Värnamo åbro. Uppgick vid 1917 års början till 34,104 kr. 68 öre. Ej avsedd för någon särskild bro utan för att kunna anlitas, då behov av skyndsam ombyggnad av någon större bro i allmänhet inom distriktet skulle yppas

1	2	3	4		5	6
Län	Namn å väg, bro eller färja	Underhållsskyldigheten åligger enligt särskilt åtagande	Väg- eller broavgifter		Väg- eller brokassar	
			Taxa fastställd	Taxan gäller		
Kronobergs	Allmänna vägen genom Alvesta	Alvesta municipalsamhälle under 15 år från och med 1913 med 800 kr. årligt bidrag ur vederbörande vägkassa				
Blekinge	Mörrums bron vid Hofmausbygd	Aborna i byarna Ebbe- måla och Hofmans- bygd				
Malmöhus	Bro å vägen vid Öveds- kloster	Kjevlinge-Sjöbo järn- vägsaktiebolag				
Hallands	Eskilstorps bro (till den del som ej underhålles av vederbörande väg- kassa)	Suseans åsänkingsförening, bestående av jordägarna utmed ån				Brokassa om 300 kr., uppkommen genom sammanskott av medlemmarna i åsänk- ningsföreningen
Älvsborgs	Bron i Ås by	Ägaren av $\frac{1}{2}$ mtl nr 8 Ås				
	Himle kanalbro	Himle kanalbolag				
	Gundbovägen	Örby och Kinna kom- muner				
	Floda broar (3 stycken)					"Floda broars under- hållsfond", bildad ge- nom gåva vid Statens järnvägars byggande på 1860-talet
	Broarna vid Hanefors Kallskog och Vitt- landa	Ägarne eller innehavarna av vattenfallen där- städes till hälften (un- derhållet i övrigt åligger Tössbo häradsväg- hållningsdistrikts väg- kassa)				
	Strömmens kanalbro	"Frengersfors B. A. B." med bidrag av 50 kr. pr år från samma väg- kassa				
Örebro	Broarna över Teljeån (Kvismare kanal), vid Segersjö och Odens- backen	Hjälmarens och Kvisma- rens sjösänkingsbo- lag till hälften (under- hållet i övrigt åligger vederbörande väg- kassa)				
	Vikersbron	Vikers gruvbolag				
	Gruvekanalbron	Pershytte gruvbolag				

¹ Underhållsskyldigheten uppgives ej grunda sig å särskilt åtagande, men skall enligt "anteckningar i vägdelnings- handlingar" ändå åligga de enskilda.

1	2	3	4	5	6
Län	Namn å väg, bro eller färja	Underhållsskyldigheten åligger enligt särskilt åtagande	Väg eller broavgifter		Väg- eller brokassar
			Taxa fastställd	Taxan gäller	
Örebro	Hyttekanalbron	Pershytte hyttelag			
	Järle bruksbro	Hammarby-Yxe aktiebolag			
	Bro över järnvägen å vägen Bondebyn-Bergsmanshyttan	Nora-Järnboås trafikbolag			
	Bro över rutschbanan å vägen Nora-Hjulsjö	Klacka-Lerbergs gruvbolag			
	Bro vid Hällefors kvarn	Hällefors bruks aktiebolag			
	Käxeruds färja	Ägaren av $\frac{3}{10}$ mtl Stensviken i Bjurkärens socken enligt i hemmanet in-tecknat kontrakt av den $\frac{20}{10}$ 1852			
	Bro å Kråklundsvägen	Spånga- och Sverkesta-åns sänkningsbolag enligt K. B:s res. $\frac{16}{2}$ 1880			
	Vickabron	Ägarna av henunanen Ullersäter nr 2—4, till viss del enligt K. B:s utslag $\frac{16}{9}$ 1880 (i övrigt åligger underhållet vederbörande vägkassa)			
	Bro över Frövi-Ludvika järnväg	Frövi-Ludvika järnväg			
	Stjärnfors kanalbro	Aktiebolaget Stjärnfors-Ställdalen			
Västman-lands	Bångbro kanalbro	Aktiebolaget Bångbro rörverk			
	Två broar över kanalen mellan Siksjödammen och Högfors bruk	Högfors aktiebolag			
	Ställbergs kanalbro	Ställbergs gruveaktiebolag			
	Borgås sunds bro	Strömsholms kanalbolag. För trafiken erlägger Snevringe hä-rads väghållningsdist-rikt vägkassa till bo-laget 400 kr. pr år	$\frac{29}{4}$ 1831	Tills vidare	
	Gysinge broar och väg dem emellan (läns-delen, jfr nedan)	Enskilda ²			

¹ Se noten å föregående sida.

² Genom Kungl. Maj:ts utslag den 11 och 29 mars 1916 är numera bestämt, att ifrågakvarande väg och broar skola byggas och underhållas av vederbörande väghållningsdistrikt.

1 Län	2 Namn å väg, bro eller färja	3 Underhållsskyldigheten åligger enligt särskilt åtagande	4 Väg- eller broavgifter		6 Väg- eller brokassar
			Taxa fastställd	Taxan gäller	
Kopparbergs	Bro över järnvägen å vägen Tallbacken-Östborn	Gävle-Dala järnvägs-aktiebolag			
Gävleborgs	Gysinge broar och vägdem emellan (länsdelen, jfr ovan)	Brodirektion utsedd av Öster Färnebo, Torsakers och Arsunda socknar under en av K. B. förordnad ordförande ¹	Tills ombyggnad blivit verkställd		Den hitintillsvarande brokassan numera förbrukad
	Segebersta bro	Varpnäs förlagsaktiebolag			
	300 m. väg vid Mohed	Gävleborgs läns tuberkulossjukhus			
Västernorrlands	Färja Hässjölandet-Färjholmen Bro över Lillån från Färjholmen till Timrålandet Lögdösundsbron				"Fjäl's brokassa", uppkommen genom upp-tagandet av bropenningar vid Fjäl's bro. Överlämnades med ett belopp av 1,253 kr. 24 öre till vardera av Sköns och Ljustorps tingslags väghållningsdistrikts vägstyrelser den ²⁰ / ₁₂ 1915 för att utgöra bidrag till underhållet av Lögdösundsbron
	Bro över järnvägen vid Strömsnäs	Härnösand-Sollefteå järnvägsaktiebolag			

¹ Se not 2 å föregående sida.